

LÕUNA-EESTI TURISMISTRATEEGIA 2021- 2025

Tartu 2020

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1 HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE	5
2TURISMIETTEVÕTJATE OOTUSED	7
3TURISMIVALDKONNA TRENDID	9
3.1 Koroonaviiruse mõju ja tagajärjed turismisektorile	9
3.2Turismisektori taastumine, toetusmeetmed.....	12
3.3 Turismi tulevikusuunad	13
3.4 Turismivaldkonna tulevik Eestis ja Lõuna-Eestis.....	14
4 SIHTTURGUDE ÜLEVAADE	16
4.1 Siseturg	16
4.2 Välisturud	17
Sihtturg – Läti.....	18
Sihtturg – Leedu.....	20
Sihtturg – Soome	21
Sihtturg – Venemaa	22
Sihtturg – Saksamaa	24
Sihtturg – Rootsi	25
4LÕUNA-EESTI VISIOON	28
5STRATEEGILISED EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD	28
6.1 Strateegilised eesmärgid	28
6.2 Tulemusnäitajad ja mõõdikud	28
6TEGEVUSSUUNAD JA MEETMED	31
7 LISAD	38
7.1Hetkeolukorra kaardistus	38
7.1.1 Tegutsevad võrgustikud.....	38
7.1.2Põlva maakond	41
7.1.3Tartu maakond	46
7.1.4Jõgeva maakond	51
7.1.5Valga maakond	53
7.1.6 Võru maakond	55
Kasutatud allikad	59

MÕISTED

UNWTO WorldTourismOrganization,
UnitedNationsSpecializedAgency

WHO WorldHealthOrganization

ECDC EuropeanCentreforDisease
Prevention and Control

EL Euroopa Liit

KOV Kohalik omavalitsus

MAK Maakondlik arenduskeskus

SoMe Sotsiaalmeedia

MARO Maakondlik arendusorganisatsioon

Sissejuhatus

Lõuna-Eesti turismistrateegia koondab Tartu maakonna, Võru maakonna, Põlva maakonna, Valga maakonna ja Jõgeva maakonna ettevõtjate ning turismiarendajate ühiseid eesmärke Lõuna-Eesti turismisektori konkurentsivõime parandamiseks ning turismiteenuste paremaks pakkumiseks sihtturgudel.

Turismistrateegia koostamise protsessi raames kaardistati Lõuna-Eesti turismisektori ettevõtjate ootused strateegiale, viidi läbi kaks strateegia seminari ettevõtjate ja arendusorganisatsioonide osavõtul ning seminar temaatiliste võrgustikega. Veebipõhises küsitluses osales kokku 138 ettevõtet.

Strateegia tööseminaride käigus kaaluti ühiseid probleemkohti ja vajadusi, mille alusel kujundati ühine visioon, selle realiseerimisele viivad strateegilised eesmärgid ning tegevussuunad järgmise 5 aasta jooksul.

Töö viidi läbi perioodid 1. juuli kuni 31. oktoober 2020.a. Civitta Eesti AS poolt SA Tartumaa Turism ning 2020.a. tegevust alustanud Lõuna-Eesti Turismiklastri juhtgrupi tellimisel ja koostöös. Tellijat esindas protsessis Lõuna-Eesti Turismiklastri juhtgrupp.

"Strateegia koostamist kaasrahastati Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond meetme "Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks" projektist „Põlvamaa PATEE programm 2020-2023“; „Jõgeva maakonna tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamine 2020-2023“ ja „Võru maakonna tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamine 2020-2023“

Teostatud tegevused ja täpsem ajakava on välja toodud alloleval joonisel.

1 HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE

2020. aastaks on kõigil Lõuna-Eesti maakondadel valminud arengustrateegiad 2035+. Arengustrateegiates nähakse ette maakonnatasandil meetmed ettevõtluse (sh turismiettevõtluse) toetamiseks, kohalike ressursside heaperemehelikku kasutamist ning kohaliku elu edendamist. Paraku ei ole ühtses arengustrateegia koostamise juhises eraldi rõhutatud turismi valdkonda, seetõttu puudub osade maakondade arengustrateegiates selge fookus turismimajanduse hoogustamisel. Samas on ettevõtluse üheks oluliseks haruks kõigis maakondades turismiettevõtlus.

Kohalikule turismiettevõtjale on kõige lähemaks partneriks kohalik omavalitsus infrastruktuuri puudutavates küsimustes ning maakondlik arenduskeskus või eraldi loodud turismiorganisatsioon (nt MTÜ Setomaa Turism) arendustegevuste, koostööpartnerite, turunduse jmt küsimustes. Paljudes omavalitsustes puudub turismivaldkonna eest vastutaja, seetõttu on ettevõtjatel keeruline pöörduda oma peamiselt infrastruktuuri puudutavates küsimustes konkreetse ametniku poole.

Lõuna-Eesti turismi teemaga on eelnevalt aastaid tegelenud SA Lõuna-Eesti Turism, mis sõltus oma baasrahastuses põhiliselt maavalitsustest ning kaasas temaatiliseks arendustööks projektivahendid. Hoolimata pikaajalisest pingutusest, ei ole tänaseks välja kujunenud selget ning ühist arusaamist Lõuna-Eestist kui reisisihist ning oluliste turismimajanduse osapoolte kaasamine arendustöösse on olnud vähene. Seetõttu ei tunneta ka enamik Lõuna-Eesti turismiettevõtjaid ühist identiteeti ega saa tuge ühise territoriaalse koos- ja arendustöö algatamiseks. Arendustöö jääb enamasti omavalitsuse või maakonna piiresse, mida aitavad sealt välja viia temaatilised võrgustikud. Temaatilistest võrgustikest on silmapaistvamad Sibulatee, Uma Mekk, Postitee, Kupland ning Setomaa Turism (Külävüü).

Lõuna-Eesti näol on tegemist Eestis ainulaadse loodusliku ning kultuurilise kooslusega, mida on oluliselt rohkem võimalik atraktiivselt esile tõsta. Lõuna-Eesti on mitmekesisuse maa, kus on esindatud järved (Peipsi järv, Võrtsjärv, Saadjärv, Tamula järv jt), jõed (Emajõgi, Võhandu jõgi, Ahja jõgi), kuplid (Väike- ja Suur Munamägi) ja voored, kohalikud ja eristuvad kultuurid (setod, vanausulised, mulgid, võrokeled) ning muljetavaldav looduslähedus (puhas kohalik toit, saunakultuur, loodusravi).

Tartus tegutsevad ülikoolid, erinevate targa linna lahenduste praktikas kasutamine ning SPARK demokeskus on juba täna ärituristidele atraktiivsed.

Pereturistile on atraktiivsed kaasaegsed teaduse ja tehnoloogia lahendusi demonstreerivad AHHA keskus, suviseid elamusi pakkuv Vudila, Cantervilla lossi teemapark, Uhtjärve liikluslinn ja Nõiariik jpm põnevad paigad. Aktiivse puhkuse eelistajad leiavad nii talviseid kui suviseid sportimispaikasad Otepää kandis, maratonide neliküritusel, väiksematel ja suurematel veekogudel (näiteks Võhandu maratonil). Matka- ja loodushuvilistele on avatud rahvuspargid (näiteks Karula), rabad ning arvukad matkarajad. Rahvuskultuuri demonstreerib Eesti Rahva Muuseum, mis toob Tartusse hulgaliselt kultuurihuvilisi. Toiduturist leiab põnevaid toiduelamusi igast maakonnast.

Suurt, seni täielikult kasutamata potentsiaali omab tervise- ja raviteenuste valdkond, milles tegutseb Lõuna-Eestis mitu tugevat teenuspakkujat (Pühajärve SPA & Puhkekeskus, Lossispaa Wagenküll, V SPA, Kubija Loodusspaa, Värska Kuurortravikeskus). Lõuna-Eesti terviseturismi ettevõtetel, hoolimata mainekatest tegijatest, ei ole veel välja kujunenud oma võrgustikku. Lõuna-Eesti ettevõtted pakuvad mitmeid loodus- ja maalähedasi heaolu teenuseid, mille koondumine ning parem eksponeerimine täiustaks terviseturismi tootepakette.

Lõuna-Eesti sporditurismi on elavdanud mitmed suursündmused nagu Tartu Maratoni nelikürituste sari (suusa-, rulluisu-, jooksu- ja rattamaratonid), IRONMAN Otepää, WRC ralli etapp, MK etapid murdmaa suusatamises ja kahevõistluses, Euroopa MV laskesuusatamises, Euroopa MV triatlonis. Spordisündmuste korraldamine on mõjutanud oluliselt kohalikku majandust ning infrastruktuuri arengut, tuues samas otsest kasu ettevõtjatele ja teenusepakkujatele.

Täpsem võrgustike ning maakondade hetkeolukorra, prioriteetide, sündmuste ning peamiste turismiobjektide ülevaade on välja toodud peatükis 7.

Lõuna-Eesti külastamise võimalusi propageerivad täna veebikeskkonnad: visitsouthestonia.com, kus lisaks olulisematele marsruutidele on nähtavad ka Lõuna-Eestis toimuvad suuremad sündmused, visitestonia.com ning puhkaeestis.ee. Lisaks on igal maakonnal oma veebikeskkond: visittartu.com, visitjogeva.com, visitvalgavalka.com, visitvoru.ee, visitpolva.ee.

Ärirakendustest kogub tuntuks NaviCup, mis pakub turismiarendajatele võimalust kuvada erinevaid turismiteid, objekte, marsruute, pakkuda audiogiidi kasutamise võimalust, teha nähtavaks toimuvad sündmused ning korraldada turismimänge ja orienteerumisvõistlusi.

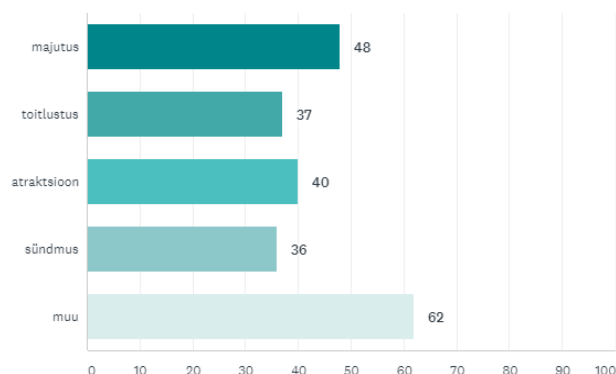
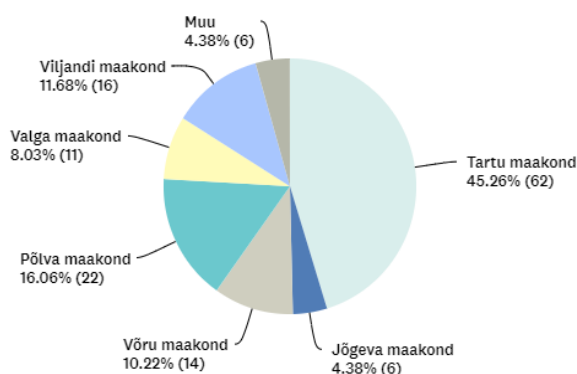
Kultuuriaken kuvab täna põhiliselt Tartu maakonna sündmuste infot, seoses Tartu2024 programmiga laiendatakse Kultuuriakent kui ühist kalendrit kõikide Lõuna-Eesti maakondade sündmuste ning võimaluste kajastamiseks. Kultuuriakna arenduse vajadus on sisse viidud maakondade arenguplaanidesse, sh Tartu 2030 kultuuristrateegiasse. Arendustööd koordineerib Tartu linn koostöös Tartu2024 meeskonna ning kokkuleppeliselt ka Lõuna-Eesti turismiklastriga. Kultuuriaken on liidestatud visitestonia.com platvormiga, mis aitab kaasa Lõuna-Eesti sündmuste paremini ja kompaktsemalt esiletoomisele. Plaanis on Kultuuriaken liidestada ka visitsouthestonia.com platvormiga. Lisaks on Tartu2024 raames arendamisel KÜLAS rakendus, mis hõlmab kogu Lõuna-Eesti infot elamuste-teenuste pakkujate kohta.

Maakondliku turismimajanduse ning ettevõtjate infovõrgustike haldamisega tegelevad põhiliselt maakondlikud arenduskeskused. Mõned neist on aktiivsemad, teistel on vähesem tahe ja võimekus panustada turismialasesse laiemasse koostöösse. Sellest tulenevalt on täna Lõuna-Eesti turismistrateegiasse kaasatud viie maakonna ettevõtjad ja maakondlikud arenduskeskused. Samas on turismistrateegia fookuses mitte niivõrd maakondade täpne administratiivne piir, kuivõrd loogilised ja seotud piirkonnad ning alad, mille läheduses teenuseid pakuvad ettevõtted juba teevad koostööd või on huvitatud seda tegema hoolimata ühishuvide olemasolust asjassepuutuvate ametkondade poolt.

Strateegia on Lõuna-Eesti turismi arengu lähtealuseks ning selle elluviimine toimub tihedas koostöös kõigi liitunud maakondadega ning turismiettevõtete- ja organisatsioonidega. Selleks, et ületada administratiivsete piiride ning nendega seotud vastutusalade piiratus Lõuna-Eesti kui terviku käsitlemisel, on asutatud Lõuna-Eesti Turismiklaster, mille tegevuse üheks lähtealuseks on käesolev strateegia.

TURISMIETTEVÕTJATE OOTUSED

Turismiettevõtjate ootusi Lõuna-Eesti turismistrateegiale uuriti nii veebipõhise küsitluse kui seminaride käigus. Lõuna-Eesti turismiettevõtjate ootuste küsimustikule vastas kokku 138 ettevõtet. Vastajate põhitegevuskoht ning põhitegevusala on välja toodud allolevatel joonistel (Joonis 1). Enim vastajaid oli Tartumaa ning vähem Jõgevamaa ettevõtjate seas. Põhitegevusalade lõikes olid vastajad enamvähem võrdsed. Muude alade esindajad olid seotud peamiselt huvitegevuste, loodusmatkade, ekskursioonide korraldamise ning elamuste pakkumisega.

JOONIS 1 TURISMIETTEVÕTJATE OOTUSTE KÜSITLUSES
OSALENUD ETTEVÕTTED

Strateegia eesmärk on olla eelkõige ettevõtjate huvidest ja vajadustest lähtuv ning luua alus järgnevate aastate ühisteks prioriteetideks ning tegevusteks.

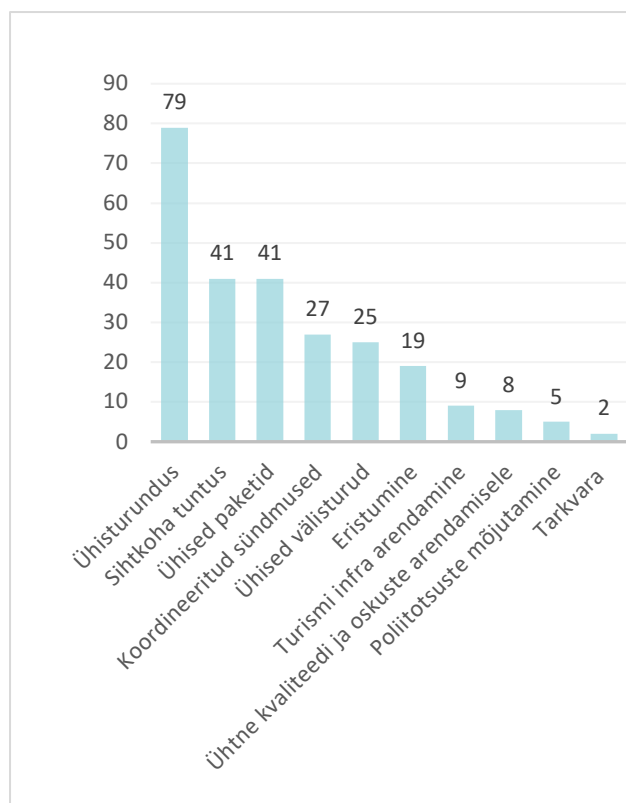
Ettevõtjate vajadus ühiste tegevuste järele on välja toodud lähtudes küsitluses enim märgitud kitsaskohtadest ning valdkondadest (Joonis 2).

Ühisturundus

Lõuna-Eesti ettevõtted rõhutavad vajadust üheskoos välisurgude suunal töötada. Eriti oluline on see väike- ja piiriäärsetele ettevõtetele, kellel endal puudub oskus ja võimekus välisurgude suunal oma teenuseid pakkuda. Samas on nad hea meelega valmis olema partneriks ühistes pakkumistes.

Sihtkoha tuntuse kujundamine

Lõuna-Eesti, kui reisisihtkoht oma mitmekülgsede võimalustega, vajab tutvustamist. Lõuna-Eesti on siseturistile teatud ja tuntud oma mitmete kultuuride,

JOONIS 2 TURISMIETTEVÕTJATE OOTUSED
ÜHISTEGEVUSTELE

veekogude ning kuppelmaastikuga, kuid siiani ei ole Lõuna-Eesti turismiettevõtjad tegutsenud sihipäraselt ühise identiteedi vajaduse ning selle esiletoomise nimel. Ühine Lõuna-Eesti bränd oma visuaali ja tunnuslausega aitab paremini tunnetada ühisosa, kuid ka sihtkohta sihtturgudel esile tuua.

Ühised paketid

Lõuna-Eesti väikeettevõtjate probleemiks on võimekus vastu võtta suuremaid gruppe, suhelda võõrkeeles, tagada ajakohane info nii sündmuste kui teenuste kohta meedias (sh digitaalsetes) ning tegeleda mitme asjaga samaaegselt professionaalselt. Ühistest pakettidest oodatakse suuremat vastuvõtu võimekust ning puuduvate teenuse osade katmist teiste ettevõtete poolt. Näiteks on Sibulateel ning Setomaal keeruline pakkuda samaaegselt suurema hulga külastajate majutamist, siin on abiks Tartu linna võimekamad majutusasutused.

Koordineeritud sündmused

Lõuna-Eesti turismiettevõtjate probleemiks on sesoonsus, mis tuleneb geograafilisest asukohast ning lühikesest kõrghooajast (sh puhkuste perioodist). Hooaja pikendamise võimalusena nähakse ühist sündmuste kalendrit, mis aitab korraldajatel sündmusi paremini ajastada nii, et külastajal oleks põhjust pikemalt Lõuna-Eesti piirkonnas sisukalt aega veeta ja avastada lisaks sündmusele ka erinevaid paikasid. Sündmuste kalendrit peetakse üheks oluliseks abimeheks ühiste pakettide loomisel.

Ühised väliturud

Väliturgude osas vaadatakse esmalt neid turge (lähiturud), kust on juba külastajaid tulnud, ning kellega teenusepakkujad on juba kohanenud. Rohkem tähelepanu soovitakse pöörata Eestisse reisijate motiveerimisele külastada Lõuna- Eesti erinevaid paikasid ning vastavalt reisi eesmärgile ja huvile leida tee sobivate teenuspakkujate juurde. Nii on mainitud kultuurihuvilisi külastajagruppe, looduse nautijaid, aktiivse puhkuse ja elamuste eelistajaid, spordisündmustel osalejaid, toiduhuvilisi, aga olulise külastajagrupina ka ilu- ja terviseturiste, kelle valikuvõimaluste hulka võiks sobida Lõuna-Eesti teenuspakkujate külastamine.

Eristumine teistest regioonidest

Lõuna-Eesti eristub teistest Eesti ning Balti riikide piirkondadest, sest ühendab:

- looduslikud kooslused (suur järvistu, märgalad, kuppelmaastik, voored, käänulised teed, väikesed vahemaad),
- pärimuskultuurid (setod, vanausulised, võrokeseid, mulgid),
- ajaloolised väärtused (muuseumid, mõisad, kirikud, linnused, hansalinnad),
- väiketootjad ja kohaliku tooraine pakkujad (ehe kohalik traditsiooniline toit),
- kaasaegsed, rahvusvahelised, MK ja tiitlivõistlustele standarditele vastavad spordirajatised (Tartu linn, Otepää piirkond),
- erinevad kuurortid (Värskas, Otepää, Võrumaa, Tartu),
- teaduse ja tehnoloogia (AHHA keskus, ülikoolid ning rakendusharidusasutused).

Turismi infrastruktuuri arendamine

Turismi infrastruktuuri arendamist peetakse oluliseks koostöö kohaks kohalike omavalitsustega. Tolmuvabade teede, viitade, avalike puhkealade, kergliiklusteede ning ühistranspordi võrgustike arendamine ei ole ettevõtjatele endale jõukohane, oodatakse tõhusat koostööd vajaduspõhiste investeeringute osas kohalike omavalitsuste (KOV) ning maakondlike arenduskeskustega (MAK). Teine oluline kitsaskoht on Interneti ühendus maapiirkondades, mis endiselt takistab tööreisijate pikemat viibimist keskustest eemal.

Teenuste kvaliteedi arendamine

Kvaliteetne teenus on aluseks reisikorraldajate kaasamisel, suuremate gruppide teenindamisel ning omavahelises soovitusturunduses, mis on ühiste teenuspakettide aluseks. Mitte kõik Lõuna-Eesti ettevõtted ei ole sarnase võõrustamise tasemega ega ka arusaamisega võõrustamise heast tavast.

Teenuspakkujate oskuste arendamine

Turismiteenuseid pakkuvate ettevõtete sooviks on leida võimalusi parimate praktikatega tutvumiseks, omavaheliseks õppimiseks ning oma teenindajate koolitamiseks.

Pädevate giidide kättesaadavus

Pädevate giidide tegevuspiirkond võiks olla laiem ning vajalike keelte oskus parem. Giiditöö on reguleeritud turismiseaduse, kutseseaduse, kutsestandardiga ja nende alusel välja töötatud konkreetsete nõuete ning tingimustega. Kutsestandard määratleb giiditöö jaoks vajalikud teadmised ja oskused. Kehtiv turismiseadus määratleb, et giid peab tõendama oma kompetentsust. Praktikast on kujunenud kompetentsuse tõenduseks kohaliku atesteerimise läbimine ja/või kutsetunnistuse (tase 5/6) omamine. Nii on igal piirkonnal välja kujunenud oma protseduurid ning atesteerimise läbiviimise alused.

Osalemine valdkonna poliitiliste otsuste kujundamisel

Lõuna-Eesti turismiettevõtted tunnevad puudust ühisest võimekusest mõjutada nii kohaliku tasandi kui riigi tasandi poliitilisi valikuid. Eriti teravalt tuuakse esile investeeringute jätkusuutmatust, piisavate toetusmeetmete puudumist turismiettevõtetele ning keerulist koostööd kohalike omavalitsustega, kus tihtipeale ei ole turismivaldkonna eest vastutavat inimest, kelle poole pöörduda.

Tarkvaraarendus teenuste ja info paremaks haldamiseks

Ettevõtted näevad vajadust panustada kaasaegsesse infosüsteemidesse nii piirkonna kui teenuste turundamiseks, info koondamiseks ja haldamiseks. Ettevõtjate enda võimekus tegeleda paralleelselt infopäringutele vastamise, ajakohase info kättesaadavuse tagamise ning teenuste pakkumisega on erinev, mikro- ja väikeettevõtetel on seda keerulisem teha.

2 TURISMIVALDKONNA TRENDID

3.1 Koroonaviiruse mõju ja tagajärjed turismisektorile

Turismisektor on UNWTO ja WHO soovitusel pühendunud inimeste ja nende heaolu esikohale seadmisele. Rahvusvaheline koostöö on osutunud äärmiselt oluliseks tagamaks, et sektor saaks tõhusalt kaasa aidata COVID-19 ohjeldamisele. Riigid rakendavad tervise meetmeid viisil, mis minimeerib tarbetud sekkumised rahvusvahelisse liiklusesse ja kaubandusse. Turismisektori reageerimine tulevastele võimalikele piirangutele püütakse hoida mõõdetud ja järjekindel, proportsionaalne rahvatervise ohuga ning põhinedes kohalikul riskianalüüsil, hõlmates turismi väärtusahela kõiki osi - avaliku sektori asutusi, eraettevõtteid ja turiste - vastavalt WHO üldistele juhistele ja soovitustele. Kuigi UNWTO ja WHO on valmis tegema tulevikku silmas pidades tihedat koostööd kõigi nende kogukondade ja riikidega, keda tervise hädaolukord jätkuvalt mõjutab, võivad reisipiirangud põhjustada asjatut sekkumist rahvusvahelisse liiklusesse, sealhulgas tuua negatiivseid tagajärgi turismisektorile. ELi juhised turismiteenuste pakkumise järkjärgulisele taastamisele ning majutus- ja toitlustusasutuste tervise-eeskirjade osas näevad ette põhimõtted, millest liikmesriigid peavad juhinduma, kui nad koostavad külaliskeskkonnajärgset

ettevõtetele COVID-19-ga seotud eeskirju, millega vähendatakse nii külastajate kui ka töötajate nakkusohtu.

Antavad suunised põhinevad ECDC nõuannetel ning nende eesmärk on kaitsta turiste ja töötajaid, nendes järgitakse rahvatervise eeskirju ja liikmesriikides kehtivaid suhtlemisdistsantsi hoidmise meetmeid. Need meetmed peaksid olema paindlikud, sõltuma kohalikust tervishoiuolukorrast ja võimaldama turismiteenuste pakkujate avatuna hoidmist. Suunistes pakutakse välja miinimumpõhimõtted, mis samal ajal vastavad rangetele tervishoiu- ja ohutusnõuetele, ning rõhutatakse turistide jaoks ajakohase ja lihtsalt kättesaadava teabe tähtsust.

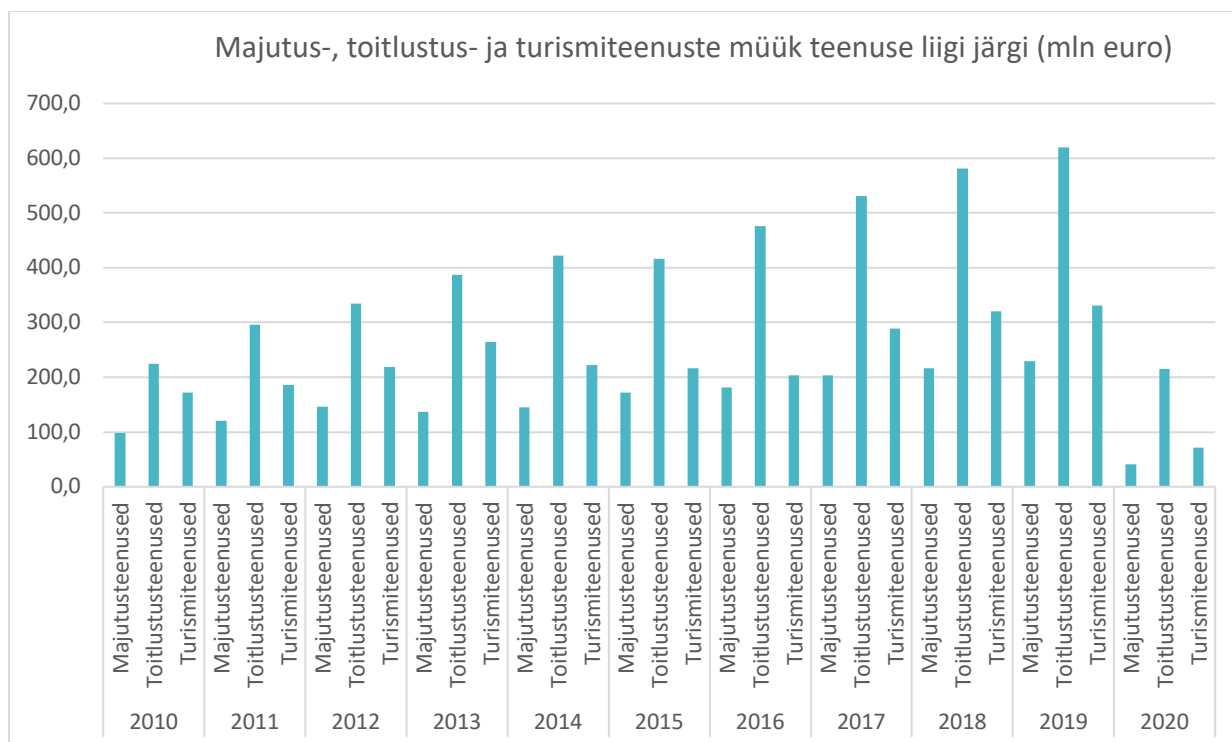
Inimeste jaoks tähendab see selgesti arusaadavaid ja mõistlikke eeskirju, mis võimaldavad neil ohutult:

- viibida majutusasutuses,
- süüa ja juua toitlustusasutuses,
- kasutada vabaõhu ajaveetmise võimalusi,
- tunda ennast turvaliselt nii reisisid kui ka teenuseid kasutades.

Kõige vähem on globaalne kriis mõjutanud Baltiriikide vahelist liikumist. Baltiriikide, eriti Eesti-Läti omavaheline tihe seotus läbi piiriäärse tööjõu liikumise, kaupade liikumise ning maapiiri on andnud võimaluse piirangutesse suhtuda vajaduspõhiselt ning ettevõtjaid maksimaalselt säästvalt. Ühtne ja koordineeritud kriisipoliitika on aidanud piirid taas avada esimesel võimalusel. Seetõttu on Lõuna-Eestil võimalik rohkem tähelepanu suunata just lähiriikide - Läti ja Leedu turistidele, kelle hulk pole nii drastiliselt 2020.a. langenud. Teiste lähiriikide käitumine on strateegia koostamise hetkel teadmata ning lähiaasta prognoosid on muutlikud.

Käibe alusel koroonakriisi meetmete mõju analüüsidest joonistuvad tegevusalade lõikes välja kaks enam kannatada saanud sektorit: majutus ja toitlustus ning kunst, meelelahutus ja vaba aeg. Mõlemal alal langes käive pärast isolatsiooninõuete kehtestamist märkimisväärselt, aga 2020.a suve lõpust alates on märgata selget taastumist. Meelelahutusasutuste ja sündmuskorraldajate käive on olnud tugevalt mõjutatud nii sündmuste korraldamise piirangutest, ajutistest sulgemistest, kui täituvuse piirangutest ja nendega kaasnevate ettevaatusabinõude rakendamisest. Samuti on rahvusvaheliste transpordiühenduste katkemine mõjutanud Lõuna-Eesti spordi- ja meelelahutussündmustel osalemist.

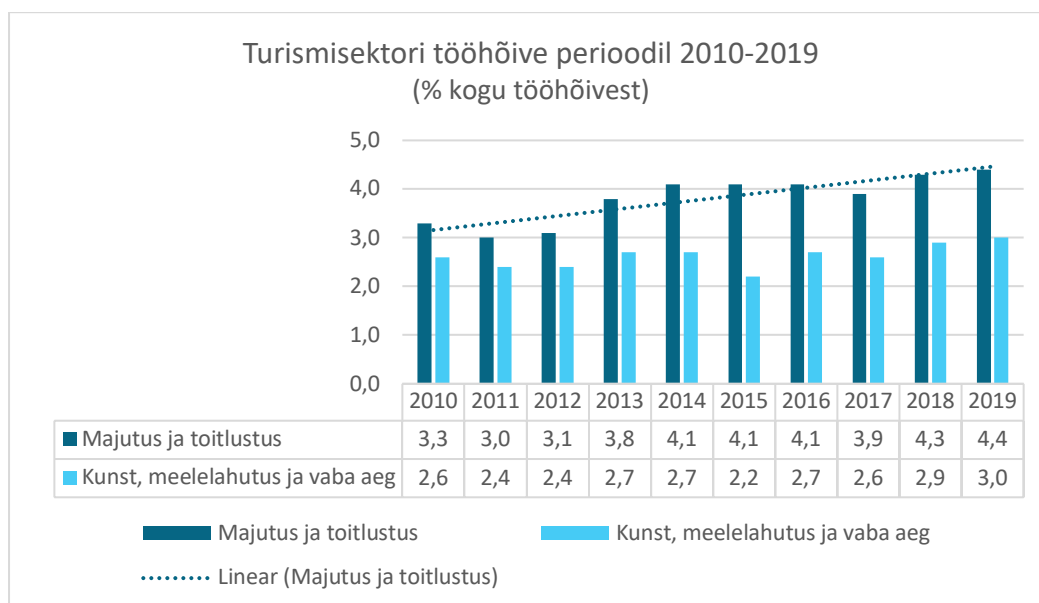
Majutus-, toitlustus- ja turismiteenuste müük Eestis on pikas vaates olnud kasvav, 2020.a. kahe esimese kvartali andmetel on langus olnud siiski mõju avaldav (Joonis 3). Enim on langenud majutusteenuste ettevõtete käive, kõige vähem toitlustusettevõtete käive, mis on selgitatav sellega, et toitlustusasutused teenindavad ka kohalikku elanikkonda.

JOONIS 3 MAJUTUS-, TOITLUSTUS- JA TURISMITEENUSTE MÜÜK PERIOODIL 2010-2020 (II KVARTAL)

Tuntavalt langes 2020.a, võrreldes eelmise aastaga, majutusasutuste keskmine hinnatase. Hinnalangus on põhjendatud vähese nõudlusega ning majutusasutuste vajadusega leida kliente, paljudel Lõuna-Eesti majutusasutustel tuli ümber orienteeruda siseturistile. Majutusasutused on olnud kohustatud rakendama täituvuse piiranguid ning tagama küllastajate eraldatuse läbi asutuse ruumide kasutamise ümberkorraldamise.

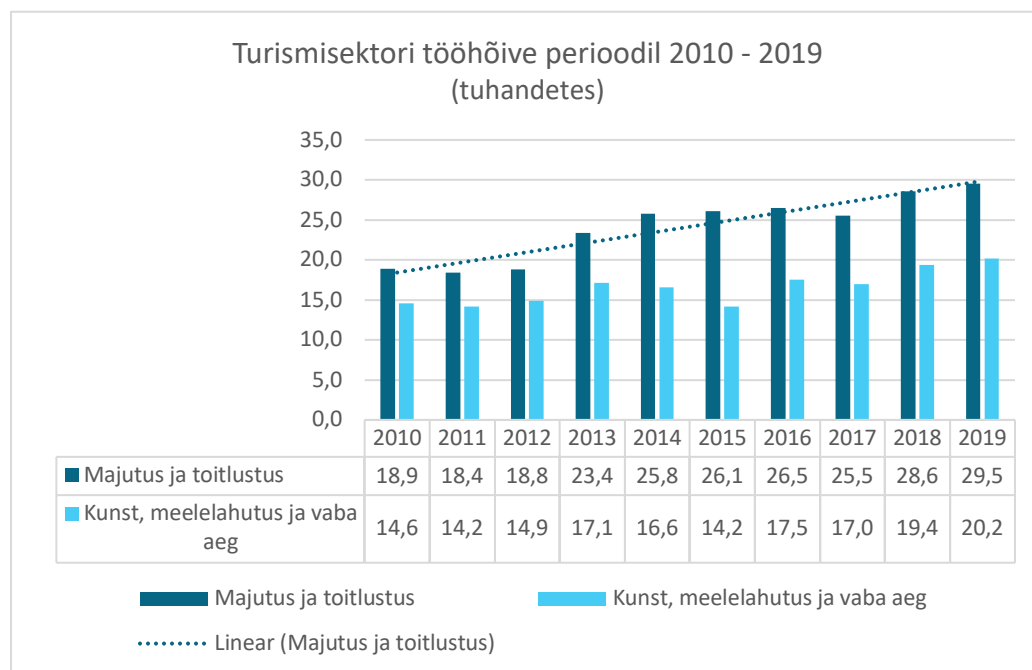
Lõuna-Eesti suuratraksioonide peamiseks mõjutajaks on olnud eelkõige täituvuspiirangud ning muutunud küllastajaskond.

JOONIS 4 TURISMISEKTORI TÖÖHÕIVE PERIOODIL 2010-2019¹

¹ Statistikaamet. Andmekogu TT0200: 15-74-aastased hõivatud

Turismisektor on tööandjana eelnevatel aastatel näidanud tõhusat kasvu hõivates 2019. aastal 7,4% tööealisest elanikkonnast (Joonis 4). 2019 a. oli majutus- ja toitlustusasutustes hõivatud ca 30 tuhat inimest ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkonnas ca 20 tuhat inimest (Joonis 5).

JOONIS 5 TURISMISEKTORI TÖÖHÕIVE PERIOODIL 2010 - 2019²

Enim on kriisis saanud kannatada majutus- ja toitlustusasutused, kust kadus esimese kriisilaine ajal ca viis tuhat töökohta, augustis 2020 oli majutus- ja toitlustusasutustes hõivatud ca 27 tuhat inimest.

2020.a. käibe langust ning töökohtade koondamist peetakse siiski ajutise loomuga nähtuseks ning tõhusate tugimeetmete toel loodetakse olukorda parandada.

3.2. Turismisektori taastumine, toetusmeetmed

Turism täidab olulist rolli Eesti üldises majandusarengus, kuna turismiturul toimuv on tihedalt seotud teiste majandussektoritega. Turismimajanduse osatähtsus Eesti SKP-s ja tööhõives on kaudseid mõjusid arvestades umbes 8 protsenti ning turism annab olulise panuse ekspordituludesse.

EL poolt on perioodil 2021-2027 tugimeetmetena planeeritud taasterahastuning õiglase ülemineku fondi käivitamine. Taasterahastu on majanduse taaskäivitamise rahastu, mille kaudu laenab EL liikmesriikide ühisel tagatisel 750 miljardit eurot, mida kasutatakse COVID-19 pandeemiast tekitatud majanduslangusest ülesaamiseks ning majanduse kaasajastamiseks. Õiglase ülemineku fond on 17,5 miljardi euro suurune fond, millest eraldatakse lisaraha piirkondadele, mida roheleppe eesmärkide täitmine lühiajaliselt kõige tugevamalt mõjutab.

Eestil on plaanis kasutada lisaraha muuhulgas investeeringuteks näiteks IT-süsteemide arendamiseks ja kiire internetiühenduse rajamiseks ning hoonete energiatõhususe tõstmiseks. Üks enim kahju kannatanud sektoritest on turismisektor, millele hetkel Eestis olulisi taaste

² Statistikaamet. Andmekogu TT0200: 15-74-aastased hõivatud

vahendeid ette ei nähta. Olulistest valdkondadest on ära märgitud Ida-Virumaa energeetika valdkonna probleemi lahendamine seoses kliimaleppega, Rail Baltic investeeringud ning tervishoiusüsteemi kaasajastamine.

3.3 Turismi tulevikusuunad

Võimalused kõigile huvigruppidele

Turistid soovivad ainulaadseid elamusi lähtuvalt nende spetsiifilisest vajadusest. UNWTO ülemaailmne turismi eetikakoodeks seab raamistiku vastutustundlikuks ja jätkusuutlikuks sektori arenguks ning rõhutab kõigi isikute vajadust kasutada turismiteenuseid ilma takistuseta.

Miljonid turistid, kes igal aastal reisivad, koosnevad arvestatavas hulgas **väikelastega peredest, pensionäridest, puuetega või muud erivajadustega inimestest**. Äärmiselt oluline on, et need inimesed saaksid turismiteenuseid kasutada võrdsetel tingimustel, et sihtkohad areneksid universaalseks juurdepääsetavuse mõttes ning tugiteenuseid kaasates.

Hea ligipääsetavusega ning universaalseid tooteid ja teenuseid pakkuv sihtkoht võimaldab kaasata rohkem erinevaid kliendigruppe, suurendades sellega nii külastatavust kui ka tulu.

Digitaalne transformatsioon

Digitaalse transformatsiooni eesmärk turismivaldkonnas on soodustada sünergiat peamiste turismimajanduse turuosaliste vahel ning soodustada teadmiste ja informatsiooni vahetamist osalejate vahel. Digitaalne arenguhüpe reisirühmades muudab täielikult lähenemist sektori senistele praktikatele info ja digitaalsete teenuste kättesaadavuse osas, reisibroneeringute käitlemisel ning teenuste pakkumisel. Digitaalsed võimalused aitavad paremini ületada teenustele ligipääsemise geograafilisi barjääre ning kiirendada kohanemist turu muutustega.

UNWTO prioriteediks on suunata turismiorganisatsioone ja ettevõtjaid keskenduma sihtkohtade jätkusuutlikkuse, juurdepääsetavuse, juhtimise ja kvaliteedi parandamisele uute tehnoloogiate aktiivsema kasutuselevõtmise ning protsesside digitaliseerimise abil.

Säästev turism

UNWTO suunab turismiorganisatsioone ja -ettevõtjaid võtma teenuste ning toodete pakkumisel ning külastajate, töötuse, keskkonna ja vastuvõtivate kogukondade vajadustest lähtuvalt arvesse praeguseid ja tulevase majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnamõjusid.

Jätkusuutliku turismi arendamise suunised ja juhtimistavad on kohaldatavad kõikidele turismi vormidele igat tüüpi sihtkohtades, sealhulgas massiturismi ja erinevate nišiturismi segmentide puhul. Jätkusuutlikkuse põhimõtted liidavad tervikuks keskkonna-, majandus- ja sotsiaalkultuurilistele aspektidele ning nende pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb nende kolme mõõtme vahel luua sobiv tasakaal.

Seega peaks säästev turism:

- kasutama optimaalselt keskkonnavarusid, mis on turismi arendamise põhielement, säilitades olulisi ökoloogilisi protsesse ning aidates säilitada looduspärandit ja bioloogilist mitmekesisust;
- austama vastuvõtivate kogukondade sotsiaalkultuurilist autentsust, kaitsma nende ehitatud ja elavat kultuuripärandit, traditsioonilisi väärtusi ning aitama kaasa kultuuridevahelisele mõistmisele ja sallivusele;

- tagama elujõulise ja pikaajalise majandustegevuse, pakkudes sotsiaalmajanduslikku kasu kõigile õiglaselt jaotatud sidusrühmadele, sealhulgas stabiilsed tööhõive ja sissetuleku teenimise võimalused ning sotsiaalteenused vastuvõtivatele kogukondadele ning aidates kaasa vaesuse leevendamisele;
- jätkusuutlikul turismiarendusel eeldama kõigi asjaomaste sidusrühmade teadlikku osalemist, samuti tugevat poliitilist juhtimist, et tagada laialdane osalemine ja konsensus saavutamiseks.

Jätkusuutliku turismi saavutamine on pidev protsess ja see nõuab mõjude pidevat jälgimist, võttes vajaduse korral kasutusele vajalikud ennetus- ja / või parandusmeetmed.

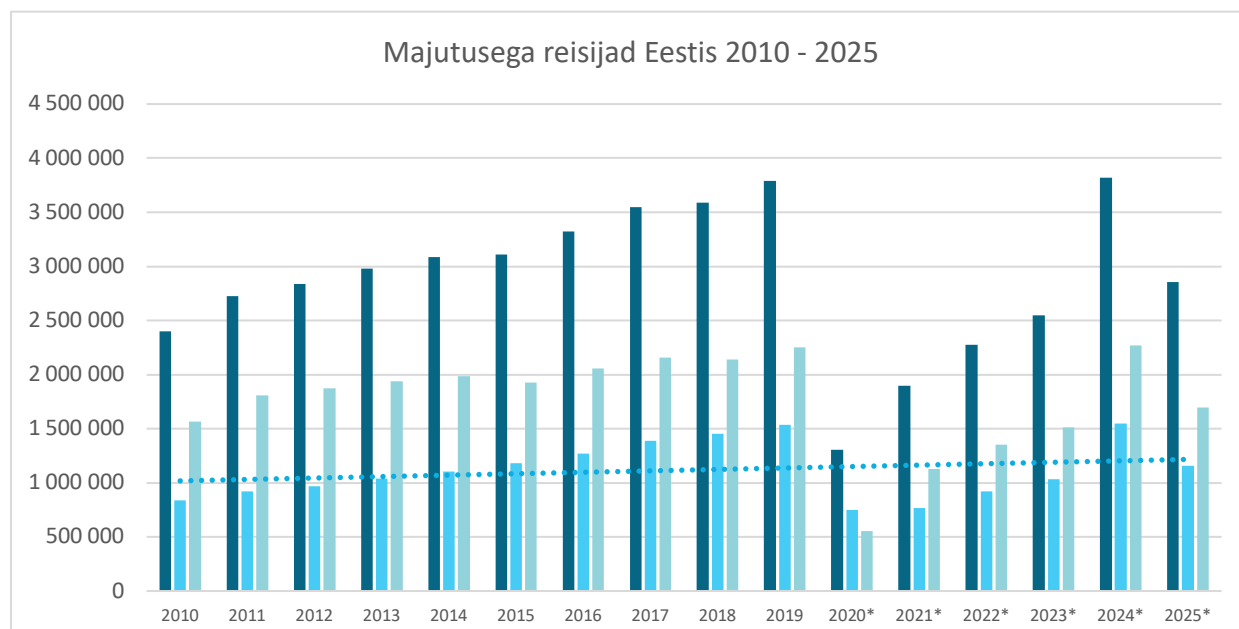
Jätkusuutlik turism peaks säilitama ka turistide rahulolu kõrge taseme ja tagama turistidele sisuka kogemuse, suurendades nende teadlikkust jätkusuutlikkuse küsimustest ja edendades nende seas säästva turismi tavaid.

3.4 Turismivaldkonna tulevik Eestis ja Lõuna-Eestis

Kõigist Eestis ööbimisega reisijatest moodustavad eestlased enam kui kolmandiku. 2020.a. reisimist on tugevalt mõjutanud eriolukord ning majutus-, kultuuri- ja spordiasutustele ning atraktsioonidele seatud piirangud. Siseturistid on siiski olnud alati Eestis reisima. Eeldatav langus 2019. aastaga võib ulatuda kuni -53%-ni rahvusvaheliste prognooside³ järgi, kuid arvestades 2020.a. esimese kolme kvartali tulemusi, võib langus olla isegi kõrgem. 2021.a. prognoositakse languse kompenseerimist ning sellest järgneval aastal 25%-list kasvu, edaspidi kasv aeglustub ning jääb 12-13% piiridesse.

Lõuna-Eesti, kui reisisiht, on lähiaastal kergemini kättesaadavam just maanteede võrgustiku kaudu. Välisreiside piirangud, lennuliikluse katkemine ja selle aeglane taastumine, laevaliikluse turu ümberjaotumine ning üldine ebakindlus maailmas suunab eestlased otsima kodumaiseid võimalusi puhkuse veetmiseks. Siseturistide osakaal on turistide seas jätkuvalt tõusmas, kuna edasised võimalikud reisi piirangud mõjutavad siseturismi vähem kui rahvusvahelist liikumist. Kuigi Eesti Turismiturismifirmade Liidu seisukoht on keskenduda väliturismi võimalustele, võib see üldiste sektoraalsete muutuste valguses osutada keerukaks.

Pikema vaate järgi (Joonis 6)⁴ on Eestis näha majutusega sisereiside järjepidevat kasvu. Prognoos* on koostatud lähtuvalt Euroopa turismi taastumise prognoosidest⁵ ning arvestades

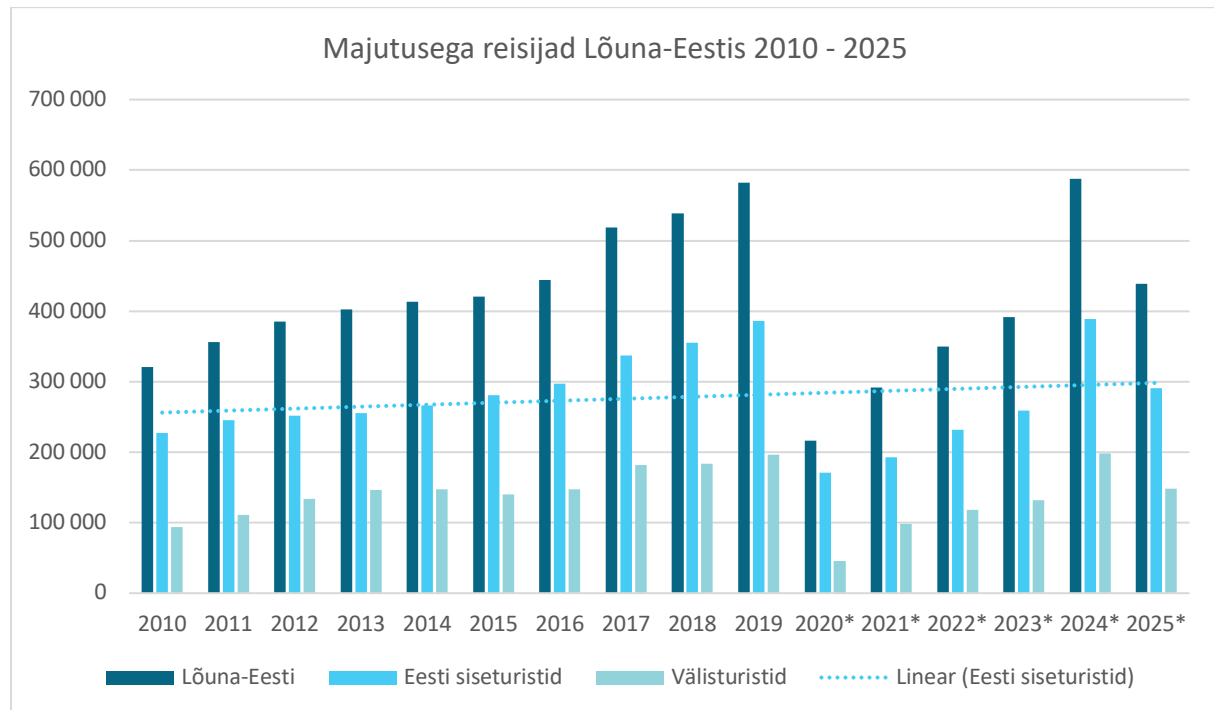

JOONIS 6 MAJUTUSEGA REISIJDAD, KOGU EESTI, PROGNOOSIGA*

Tartu 2024 mõju sündmuskorraldusele ning külastatavusele.

Hetkel peatub Tallinnas või selle lähiümbruses 75% väliskülalistest. Selle trendi suunamine Lõuna-Eestisse on kohalike ettevõtjate ning turismiarendajate igapäevane töö. Peamine trend, millega näiteks hotellid üritavad külastajaid meelitada, on pakutavad lisandväärtused. Pakettides pakutakse lisaks tavapärasele majutusele ja hommikusöögile toidu- ja spaaelamusi, kultuurilisi elamusi ja matku loodusesse. Turist hindab kohalejõudmise lihtsust, pakutavaid lisaväärtusi ning väga head klienditeenindust. Majutusasutuste täituvust soodustavad suuresti sihtkohas toimuvad sündmused.

Lõuna-Eestisse reisijate arv on viimase kümne aasta jooksul järjepidevalt kasvanud (Joonis 7)⁶.

JOONIS 7 LÕUNA-EESTIS MAJUTATUD REISIJAD, PROGNOOSIGA*

2020.a. langus on eelkõige väliskülalistajate osas, samas on siseturistide arv arvestades reisi- ning täituvuse piiranguid Lõuna-Eestis proportsionaalselt vähem langenud. Eriti silmapaistvad on olnud kriisi eelsed Tartu ning Valgamaa tulemused, mis näitasid ca neljakordset kasvu. Lõuna-Eesti on atraktiivne eelkõige lähiriikidest tulijatele, kuna hetkel ning lähiaastatel on just maanteevõrgustiku kaudu reisimine kättesaadavam ning riskivabam.

Siiski tuleb strateegia kontekstis mõelda ettevaatavalt ning kasutada Lõuna-Eesti eeliseid välisurgudele pakutavate teenuste osas.

Arenguruumi on kindlasti külastajagruppide spetsiifiliste vajaduste mõistmises, lähtudes kõigi isikute vajadusest kasutada turismiteenuseid:

- ilma infrastruktuurist tulenevate barjäärideta (puudega isikute ning väikelaste liikumisvahendite ligipääs rajatistele),
- suunatud teenuste kaudu (seenioridele, väikelastega peredele, sh muutunud perestruktuuriga ning rohkemate lastega peredele fookuseeritud),
- erineva ajalise pikkusega marsruutide läbi (2-3, 4-6, 7+ päeva).

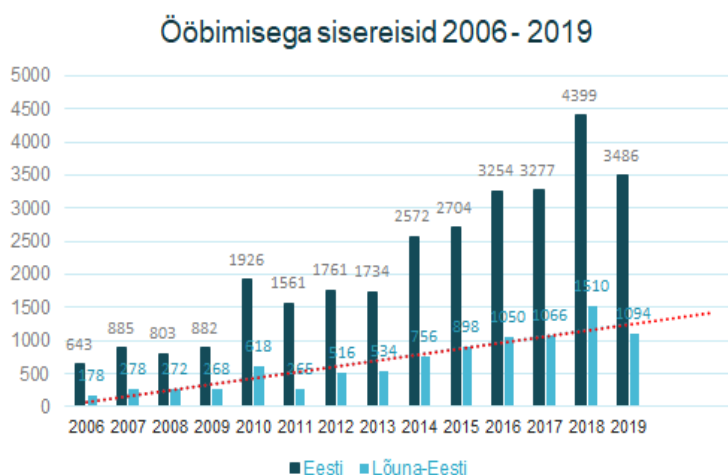
⁶ Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

Üldine trend järjest digitaliseerituma info haldamise ning teenustele ligipääsu suunas toob kaasa struktuurilised muutused reisikorraldajate töös, millega tuleb ennetavalt kaasas käia.

Jätksuutlikkuse tagamine ning „rohepööre“ annab juurde võimalusi rõhutada Lõuna-Eesti traditsioonilist eluviisi ning erinevaid kultuuriruumi, propageerida kohaliku tooraine kasutamist ning kujundada trendikat väärtuspakkumist külastajate, tööstuse, keskkonna ja vastuvõtivate kogukondade vajadustest lähtuvalt, võttes arvesse praeguseid ja tulevase majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnamõjusid.

4 SIHTTURGUDE ÜLEVAADE

4.1 Siseturg

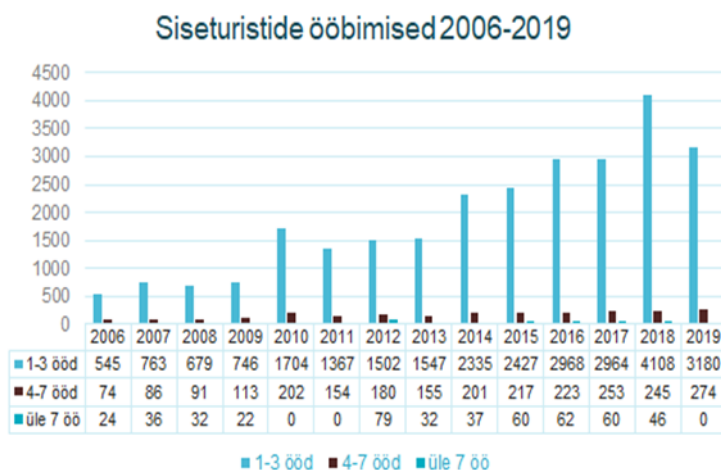
JOONIS 8 ÖÖBIMISEGA SISEREISID

Viimase kümne aasta lõikes on märgata nii ööbimistega tööreiside kasvu, puhkusereiside kasvu kui ka tuttava või sugulase külastamise kasvu. Enim on kasvanud puhkusereiside arv. Siseturistid on huvitatud proportsionaalselt järjest rohkem just lühiajalistest reisidest. Proportsionaalselt on enim kasvanud lühemate reiside arv (Joonis 9), kestvusega 1-3 ööd, mille kasv on

olnud 4,3 korda. 4-7 öö pikkuste reiside arv on suurenenud 2,4 korda

ning 7+ öö pikkuste reiside arv on suurenenud alla kahe korra. Vähenenud on sugulaste või tuttavate juures ööbimiste arv ning tasuta majutustes viibimiste arv, eelistatakse rohkem tasulisi ööbimispaikasid. Siseturistide kulutused on kümne aastaga suurenenud 2,75 korda, selle põhjuseks peetakse eestlaste jõukuse kasvu.

Lõuna-Eesti näitab järjepidevat kasvutrendi siseturistide hulgas. Joonisel 8 väljatoodud pikaajalised andmed⁷ näitavad selgelt eestlaste kasvavat huvi siseturismi ning Lõuna-Eesti külastamise vastu. Siseturism kasvas reiside arvu järgi perioodil 2009-2019 pea 4 korda. Muuhulgas oli rekordaastaks 2018, mille järel ööbimistega reisimiste arv mõnevõrra langes, kuid ületas siiski 2017. a taseme.

JOONIS 9 SISETURISTIDE ÖÖBIMISE PERIOOD

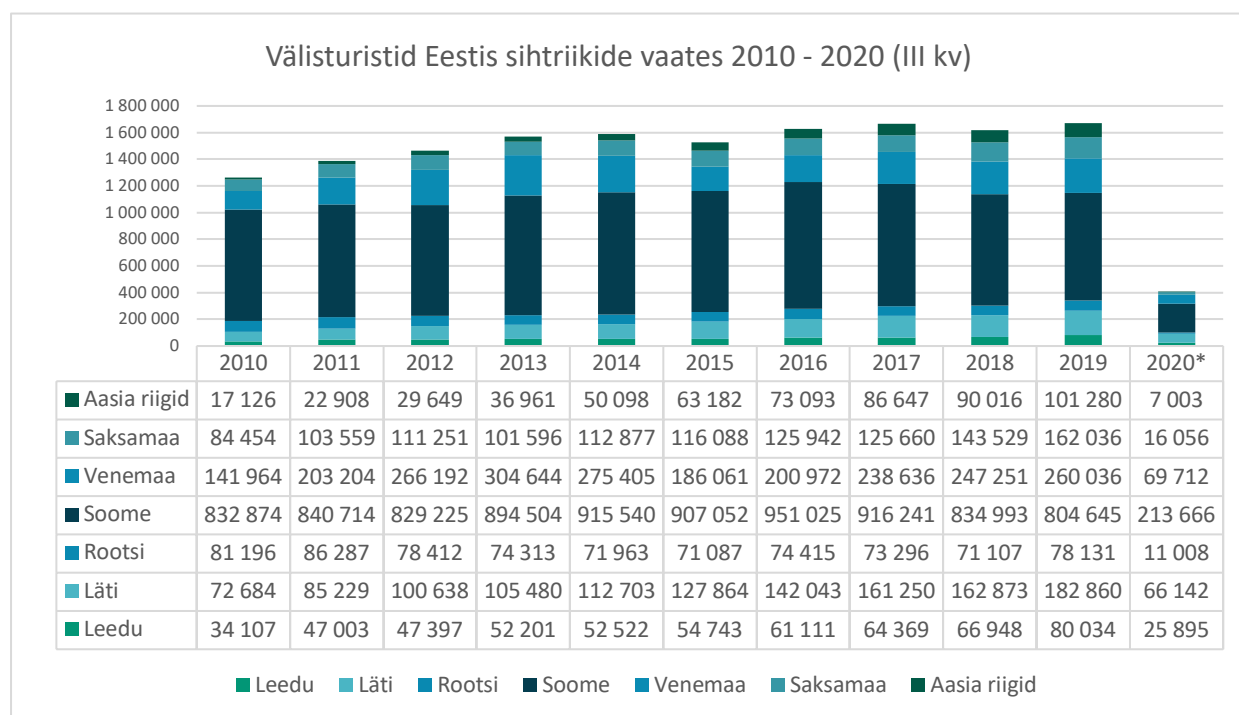
⁷ Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

Kui kõigi Eesti maakondade lõikes on keskmiselt ööbimisega sisereiside arv kasvanud kümne aastaga 3,5 korda, siis Lõuna-Eestis tervikuna on reise arv kasvanud 3,8 korda. See viitab, et Lõuna-Eesti on siseturismis proportsionaalselt populaarsust kasvatamas. Eriti silmapaistvad on Tartu- ja Valgamaa tulemused, mis on sisereiside arvu oluliselt kasvatanud. Sealhulgas on Tartumaa (Tartu linn) kasvatanud oma tulemust pea 5 korda ning on kõikide maakondade lõikes esikohal.

Siseturism on seoses riigi suurusega ehk mida väiksem territoorium, seda väiksem on siseturismi osakaal, kuna püsielanikud ei vaja reisisihtkohas ööbimist ning eelistavad õhtuks koju minna. Ka rahva jõukuse kasvamine on suures korrelatsioonis siseturismiga: endale lubatakse üldse rohkem reisimist, nii siseriiklikult kui väljaspool Eestit. Samas on ette näha, et 2019.a. välja kujunenud reisimis- ja tarbimisharjumustesse tuleb muutusi seoses üldise majanduslanguse, tööhõive languse ning rahvusvahelise liikumisvabaduse piiramisega.

4.2 Välisturud

Sihtturgude vaates on Eestit enim külastanud Soome, Venemaa, Saksamaa ning Läti turistid

JOONIS 10 EESTIT KÜLASTANUD VÄLISTURISTID, KINNITAMATA ANDMED*

(Joonis 10)⁸.

Kasvu on näidanud Leedu ning Aasia riikidest pärit turistid. Reisipiirangud on vähem mõjutanud lähiriikidest reisijaid, enim kontinentaalreisijaid. Reisimist on takistanud nii riikide enda kasutuselevõetud viiruse levikut piiravad meetmed kui rahvusvaheliste lennuühenduste katkemine 2020.a. Olukorras, kus kogu riigi välisturismi mahust moodustavad rohkem kui poole ainult kolm turgu, on Eesti, sh Lõuna-Eesti turism haavatavam, sest ühe suure turu langus jätab olulisema jälje turismisektorile. Soome, Vene ja Saksa külastajate ööbimised moodustavad

⁸Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

kõigist välituristide ööbimistest Eestis 56%⁹. Lõuna-Eesti potentsiaalseteks sihtturgudeks, lähtuvalt Lõuna-Eesti maakondade külastusstatistikast, ettevõtjate ootuste kaardistamisest ning strateegia seminaridel kogutud seisukohtadest on eelkõige Läti, Soome, Venemaa, Saksamaa kui mõjusad turud, Leedu kui jõudsalt kasvav turg ning Rootsi suhteliselt stabiilse turuna.

2020.a. kujunenud olukorras on reisi piirangud Venemaa suhtes mõjutanud oluliselt ka Lõuna-Eesti turismisektorit. Kuigi Eestis näitab just siseturism juba mitu aastat kõige tugevamaid kasvunumbreid, selgub võrdluses lähiriikidega, et oleme hoopis välituristide meelitamise osakaalult koos Lätiga Põhja- ja Ida-Euroopas eesrinnas. Samas rikastes Põhjala riikides ulatub siseturismi osakaal peaaegu kolmveerandini. Kuna jõukatel suure territooriumiga riikidel on siseturismi osakaal suurem kui väliturism, on siseturism neist paljudel ka strateegiliseks fookuseks, et hoida maksimaalselt raha kodumaal. Näiteks Venemaal eraldas riik programmi „Kultuur ja turism 2019-2021“ raames 21 miljardit rubla siseturismi arendamiseks. Ka Soome propageerib aktiivselt oma elanikele siseturismi võimalusi.

Prognooside järgi taastub rahvusvaheline turism 2-3 aasta jooksul, eeldusel, et Euroopa Liit suudab kehtestada ühtsed alused liikumiskiirangute leevendamiseks Euroopa siseturul, turule jõuavad tõhusad koroonaviiruse vaktsiinid, mis vähendavad massilist nakatumise riski, ning lihtsustub Venemaa viisarežiim ja alustatakse elektrooniliste viisade väljastamist. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) eesmärk lähiturgudele on seatud 2023. aastaks – siis peaks küllastajanumbrid jõudma samale tasemele 2019.a. Selle saavutamiseks on planeeritud nn kriisimeetmed ning tõhus töö sihtturgude suunal.

Teiselt poolt mõjutavad rahvusvahelise turismi taastumist reisikorraldajate võime võtta riske ning reise ette müüa, Tartu 2024 kultuuripealinna võimekus mõjutada välituristide saabumist, (Lõuna-)Eesti ettevõtete võime kujundada atraktiivseid reisi- ja puhkusepakette, (Lõuna-)Eesti ettevõtete võime kaasata sihtriikide reisikorraldajaid ning paista välja sihtturgudel.

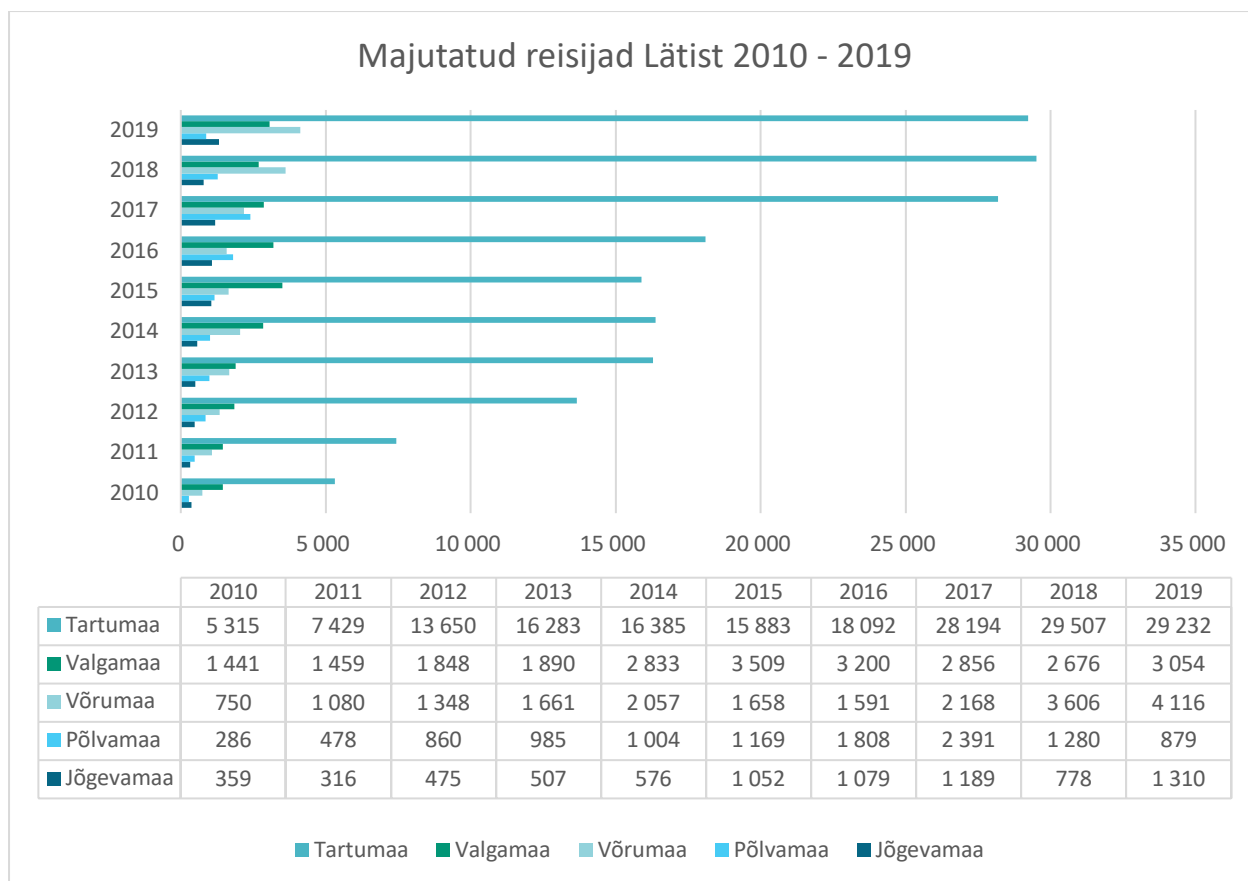
Lõuna-Eesti olulised sihtturud on: Baltiriigid (Läti, Leedu), Soome, Venemaa, Saksamaa ja Rootsi. Potentsiaalseks peetakse ka Aasia riike, kuid lähiaastatel on ette näha siiski olulist tagasiminekut küllastajanumbrites ning puudub selgus, millisel Aasia riigil oleks kõige suurem kasvupotentsiaal just Lõuna-Eestis.

Sihtturg – Läti

2019.a küllastas ööbimisega Lõuna-Eestit kokku 38,6 tuhat Läti turisti. Enim lätlasi peatus Tartus. Perioodil 2010-2019 (vt Joonis 11)¹⁰ on näha Läti turistide jaotumine maakondade lõikes. Pikas vaates on näha just Tartumaal (Tartus) ööbijate järjepidevat kasvutrendi. Lätlasi on paelunud ka peatumine Võrumaal ning suhteliselt stabiilselt on küllastatud ka Valgamaad.

⁹ <https://www.puhkaeestis.ee/et/soome-turistide-edetabelid>

¹⁰ Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

Joonis 11 LÄTI TURISTID PERIOODIL 2010 - 2019

Lähtuvalt EAS poolt 2017.a. läbi viidud uuringust veedavad Läti turistid reisisid hea meelega vaba aega koos lastega (43%) sealjuures külastades tasulisi pereatraksioone (19%). Seega sobib Läti turistile Eestisse reisida ka madalhooajal ja koolivaheajal.

Lätlased külastavad meelsasti kultuuri- ja spordiüritusi, tutvuvad arhitektuuriga ning võtavad ette käike looduses (ringreisi osa, tihti seotud RMK puhkealadega). Restorane eelistab külastada 69% Läti turistidest.¹¹

Turismiettevõtted teevad aina paremat teavitustööd Läti suunal. Kui varem eelistasid lätlased 1-päevaseid reise siis nüüd jäävad pered hea meelega ka ööbima. Kasuks tuleksid motivatsioonireisid korporatiivklieentidele.¹²

Läti turist soovib tunda, et Eesti on turvaline reisisiht, kus hoolitakse külastajatest (vastutustundlik reisimine). Läti turist otsib võimalusi korduskülastuseks, sh uusi sihtkohti, mida avastada ning ootab elamus kogemusi. Läti turist hindab lihtsat tulekut ning head olemist. Eestit peetakse innovatiivseks sihtkohaks, kus keel ei ole takistuseks.

Lõuna-Eesti kui sihtkohta tuntuse suurendamiseks sobib info edastamine lätikeelse visitestonia.com ning mobiilse visitestonia.com kaudu, läbi sotsiaalmeedia ja digimeedia, tarbijamängude. Reisisihti tutvustamisele aitavad kaasa pressireisid ja FAM-reisid ning partnerite

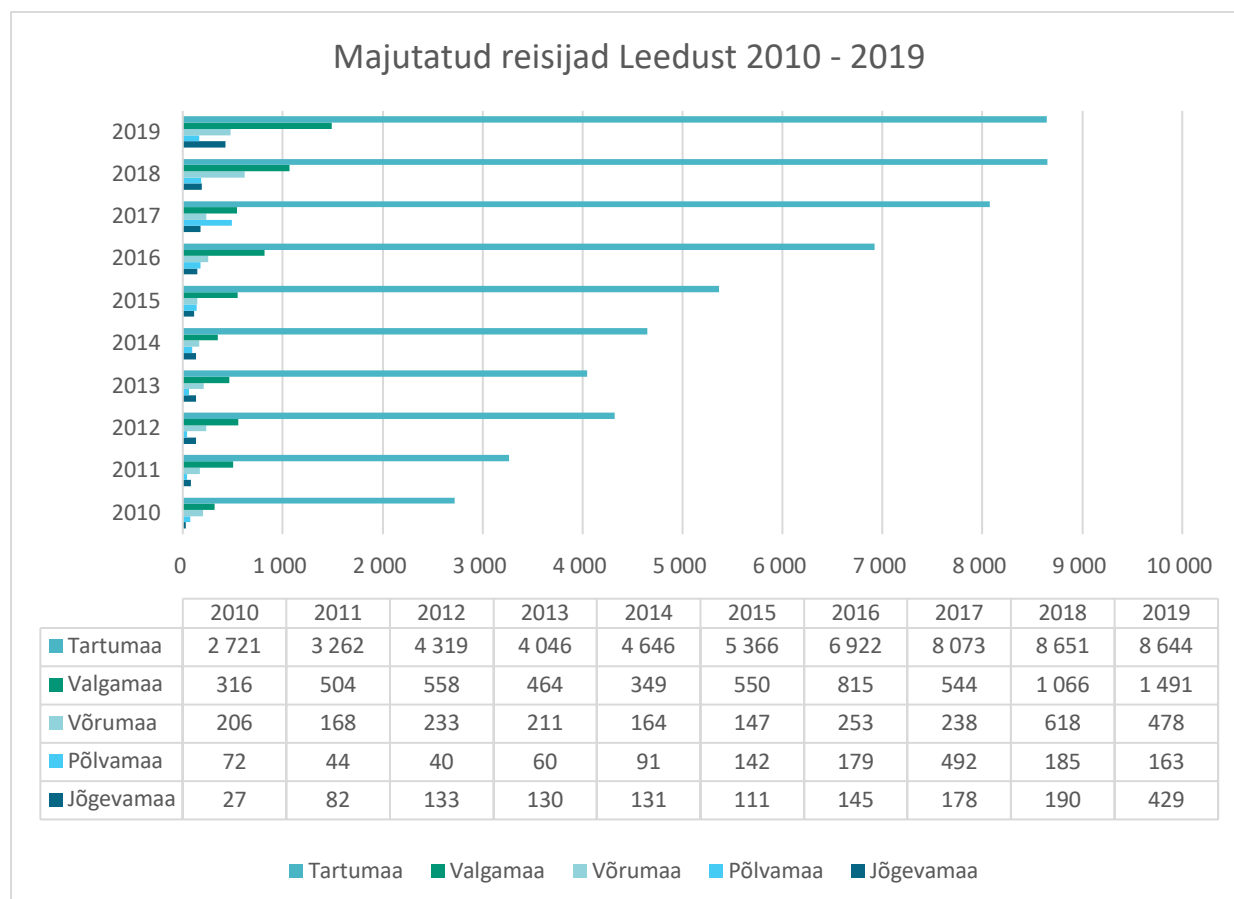
¹¹Visit Estonia Covid-19 eri: taastumise eesmärgid Lätis 2020+ 11.07.2020

¹²https://static1.visitestonia.com/docs/3515021_2020-06-19lati-onepager.pdf

tegevused, samuti lõpptarbijaüritused ja EAS saadikute programm korporatiivkliendi aktiveerimiseks.¹³

Sihtturg – Leedu

2019.a külastas ööbimisega Lõuna-Eestit kokku 11,2 tuhat Leedu turisti. Enim Leedu turiste peatus Tartus. Perioodil 2010-2019 (vt Joonis 12)¹⁴ on näha Leedu turistide jaotumine maakondade lõikes. Pikas vaates on näha just Tartumaal (Tartus) ööbijate järjepidevat kasvutrendi. Leedu turistile on huvitav ka Valgamaa ning Võrumaa mis on näidanud viimastel aastatel kasvutrendi.

JOONIS 12 LEEDU TURISTID PERIOODIL 2010 - 2019

Leedu turistide huvi Eesti vastu on aasta-aastalt suurenenud. Näiteks on nad peale Tallinna avastanud enda jaoks ka Tartu, Pärnu ja Saaremaa vaatamisväärsused ning enne kriisi ka paljud Eesti spaad. Leedust pärit külastajate arv on olnud üsna tagasihoidlik, nad on välituristide ööde järgi 7. kohal (280 tuhat Lätist, 132 tuhat ööbimist Leedust 2019. aastal). Baltiriikide ühtsustunne julgustab lähiajal oma naabreid avastama, olema üksteise jaoks n-ö regionaalsed siseturistid. Loodetavasti annab see motivatsiooni ka Leedu turistide osakaalu suurenemisele Eestis pikema aja vältel. 2020.a aasta alguses alustati Puhka Eestis sotsiaalmeedias kampaaniat nii lätlastele kui ka leedukatele, postitus Twitteris kuulutas mõlemas keeles sõnumit “Külastage Eestit... nüüd”. Järgnesid Instagram, Facebook ja töös on ka visitestonia.com inspiratsiooniküljed mõlemale lähinaabrile. Leedu on EAS turismiarenduskeskuse vaateväljas

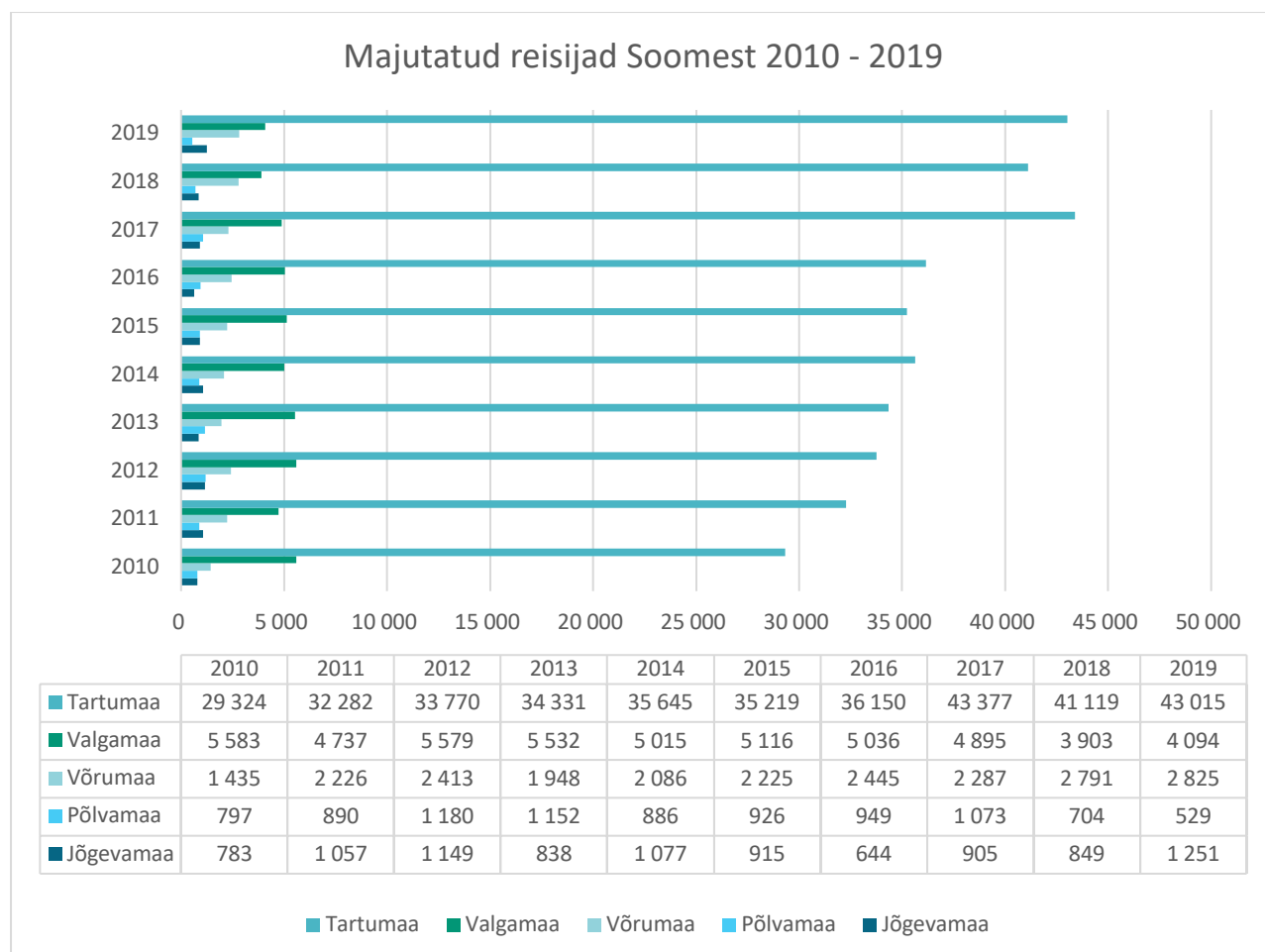
¹³https://static1.visitestonia.com/docs/3515021_2020-06-19lati-onepager.pdf

¹⁴ Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

ühe potentsiaalse sihtturuna, kuid tõhusamaid tegevusi ega täpsemat strateegiat selle turu suunal ei ole veel paika pandud. Hetkeolukorras oodatakse, kuidas turg käitub.

Sihtturg – Soome

2019. külastas ööbimisega Lõuna-Eestit kokku 51,7 tuhat Soome turisti. Enim Soome turiste peatus Tartus. Perioodil 2010-2019 (vt Joonis 13)¹⁵ on näha Soome turistide jaotumine maakondade lõikes. Pikas vaates on näha just Tartumaal (Tartus) ööbijate järjepidevat kasvtrendi.

JOONIS 13 SOOME TURISTID PERIOODIL 2010-2019

Soomlaste hulgas läbiviidud uuringute¹⁶ alusel eelistab soomlastest 52% reisimist kodumaal. 40% eelistab puhkusel rahu nautimist, 31% puhkajatest eelistab viibimist suvilates, 30% looduses ning 27% linnas. Sihtkoha valikul on oluline sihtkoha/majutuse hügieen, sihtkoha koroonajuhtumite arv, seoses sellega kiire kojusõidu võimalus. 45% eelistab kasutada reisikorraldaja abi, puhkuseturistidest 27% kasutab reisifirma/laevafirma paketti, 29% kasutab broneerimisportaale, oma autoga reisib meelsasti 40%. Eestisse reisimise motivaatoriks on kultuur, toit, sündmused, heaolu (tervise teenused), vastutustundlik turism, loodus.

Soomlaste välisreiside moest on välja jäämas mitte ainult Eesti, vaid kogu Ida- ja Lääne-Euroopa. Arvestamata lähiaja võimalikku olukorda ning reisipiiranguid, on selge, et kui sama

¹⁵Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

¹⁶ Puhkaeestis.ee

raha eest pakutakse nädalavahetust Eestis, Berliinis, Türgis ja kaugemalgi, kasutavad turistid parima hinna ning kvaliteedi võimalusi. 2019.a. trendina plahvatanud kaugreiside populaarsust kasutasid ka Soome turistid. Soomlased reisivad pigem kaugematesse sihtpunktidesse, sest Soome majandusel läheb hästi.

Eestisse reisimise vähenemise põhjuseks ei ole kõrge aktsiisi määr, keeleoskus või halb teenindus. Vähenenud on Soome turistide reisirad ka Venemaale, Leetu ja aktsiisiteemast rääkimata ka Lähti. Samas säilib tõenäosus, et vähemalt lähiaastal on tõenäoline siiski lähireiside arvu tõus. Helsinki elanike atraktiivseim turismiobjekt on jätkuvalt Tallinna vanalinn. Lähiaastate põhiküsimus on, kuidas seda laiendada kogu Eestile. Kuidas veenda soomlasi, et Lõuna-Eesti järvede äärde on sama kena puhkama sõita kui näiteks kodumaa järvepiirkonda? Taotledes seni üpris võõra detailse info koduseks tegemist ja harjumuste muutmist, kulub hulk aega ja energiat kõigil: riiklikul turismiturundusel, sihtkohtadel ja ettevõtetel, kellel on Soomega otsesidemed. EAS turismiarenduskeskuse, aga ka Lõuna-Eesti turismiklastri võimalus on need pingutused ühildada ning muuta Soome siseturistid (Lõuna-)Eesti siseturistideks. Üheks Soome turistide arvu vähenemise põhjuseks (reisipiirangutega arvestamata) on see, et soomlased on Eestis juba käinud ja neile tuleb pakkuda järjest üksikasjalikumalt infot, et nad avastaksid Eestist aina uusi sündmusi, restorane ja sihtkohti lisaks juba külastatud ja harjumuspärastele paikadele. Tõenäoliselt kasvab turistide arv kui toimuvad uued sündmused, mida varasemalt pole olnud ning mis kõnetavad Soome turisti.

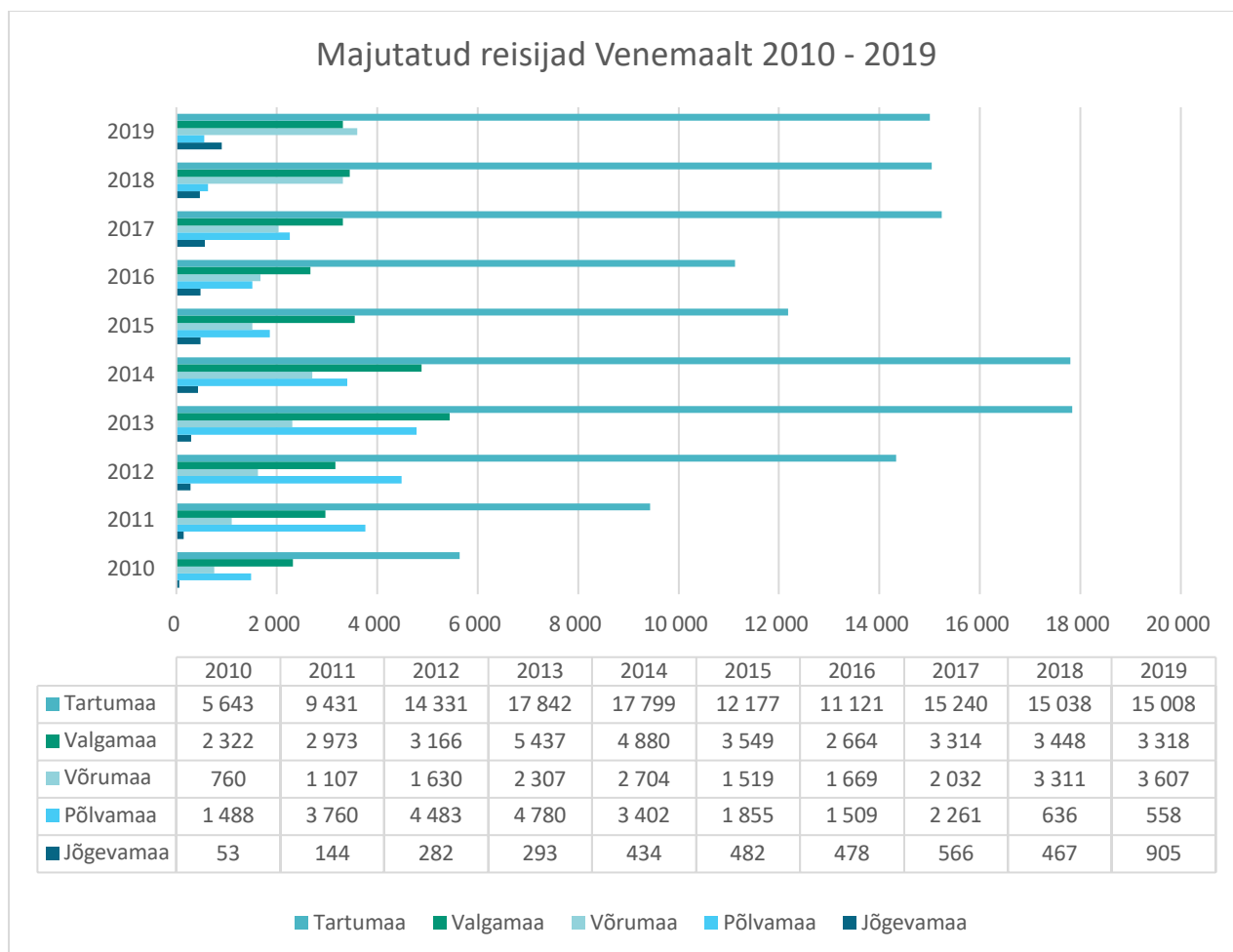
Selleks, et Soome siseturistist saaks Eesti siseturist on tarvis luua Eestist mulje kui turvalisest sihtkohast. Soomlased peavad tunda, et on Eestis oodatud, eestlased on avatud, siin on hea hinna ja kvaliteedi suhe ning mugav tarbijateekond, sh mugav ühistransport ja head võimalused oma autoga reisimisel. Oluline on kujundada tootevalik, mis on suunatud Soome küllastajale ja mis on tunnetuslikult relevantne ning infona piisavalt kättesaadav läbi soomekeelsete B2C ja B2B infokirjade (visitestonia.com, sh mobiilis), FB-grupi LöydäViro, soomesuunalise strateegilise kommunikatsiooni (pressi- ja FAM-reiside), seminaride ja webinaride korraldamise kaudu ning Matka messidel jt. lõpptarbijaüritustel osalemisega. Info kättesaadavuse saab tagada ka läbi sadamate ja laevade meediakanalite ning ühiskampaaniate. Keskmiselt kasutab Soomest reisija 3-4 infokanalit: laevafirmade kanalid 50%, reisifirmad 27%, visitestonia.com 28%, Matka mess 11%, VisitEstonia FB-leht 17%, brožüürid 24%, muud kodulehed 30%, muu SoMe 24%, reisiajakirjad 19%, broneerimisportaalid 26%.¹⁷

Sihtturg – Venemaa

2019. aastal külastas ööbimisega Lõuna-Eestit kokku 23,4 tuhat vene turisti. Enim vene turiste peatus Tartus. Perioodil 2010-2019 (vt Joonis 14)¹⁸ on näha vene turistide jaotumine maakondade lõikes. Pikas vaates on näha just Tartumaal (Tartus) ööbijate taas kasvamist, aga ka Valgamaa on stabiilselt populaarne sihtkoht.

¹⁷Visit Estonia Covid-19 eri: taastumise eesmärgid Soomes 2020+ 11.07.2020

¹⁸ Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

Joonis 14 VENE TURISTID PERIOODIL 2010 - 2019

Vene turistide arv on hakanud kasvama ka Jõgevamaal. Vahepealset langustrendi (2016-17) selgitab majandussurutis Venemaal, millest tulenevalt venelased reisisid vähem Vastavalt EAS poolt läbiviidud uuringule 2017.a. eelistab kultuuriturismi (arhitektuur) suvel 55%/ talvel 22% vene külastajatest, pereturismi (kuurort, loodus) 27%, toidukultuuri ja sündmusi naudib suvel 22% / talvel 11%, ilu- ja raviteenused, sh spaa teenuseid soovib kasutada suvel 24% / talvel 17% külastajatest. Vaba aega soovib veeta 40%. 70% reisiotsustest kujuneb eelmiste reise kogemuse alusel, 40% läbi Interneti (sh 15% broneerimisportaalidest/ *online* reisifirmadest), 3% reise soetatakse läbi reisifirma. Toote eelistused on pere-, elamus- ja looduspuhkus. Oluline on mugav tarbijateekond (logistika).¹⁹

Enne piiride sulgemist viiruseohu tõttu oli näha, et Venemaa turistide tarbimisharjumused on hakanud taastuma. Eestit nähti pigem lühipuhkuse sihtkohana, siin sooviti käia tihemini ja lühemalt. Eriti populaarne oli aastavahetuse veetmine, kuigi Vene turist kulutas meelsamini teenustele kui majutusele. Venekeelne teenindus ja hea hind (võrreldes Kesk-Euroopa ja Skandinaavia riikidega) meelitas Vene turisti rohkem Eestisse reisima. Emakeelne teenindus, mõistlikud hinnad ja hea hotellide tase – need on olulised otsused sihtkoha valikul. Vene turisti tõmbab Eestisse ennekõike nostalgia ja ühine ajalugu, lähedus ja turvalisus, lähi-ajaloost ühine

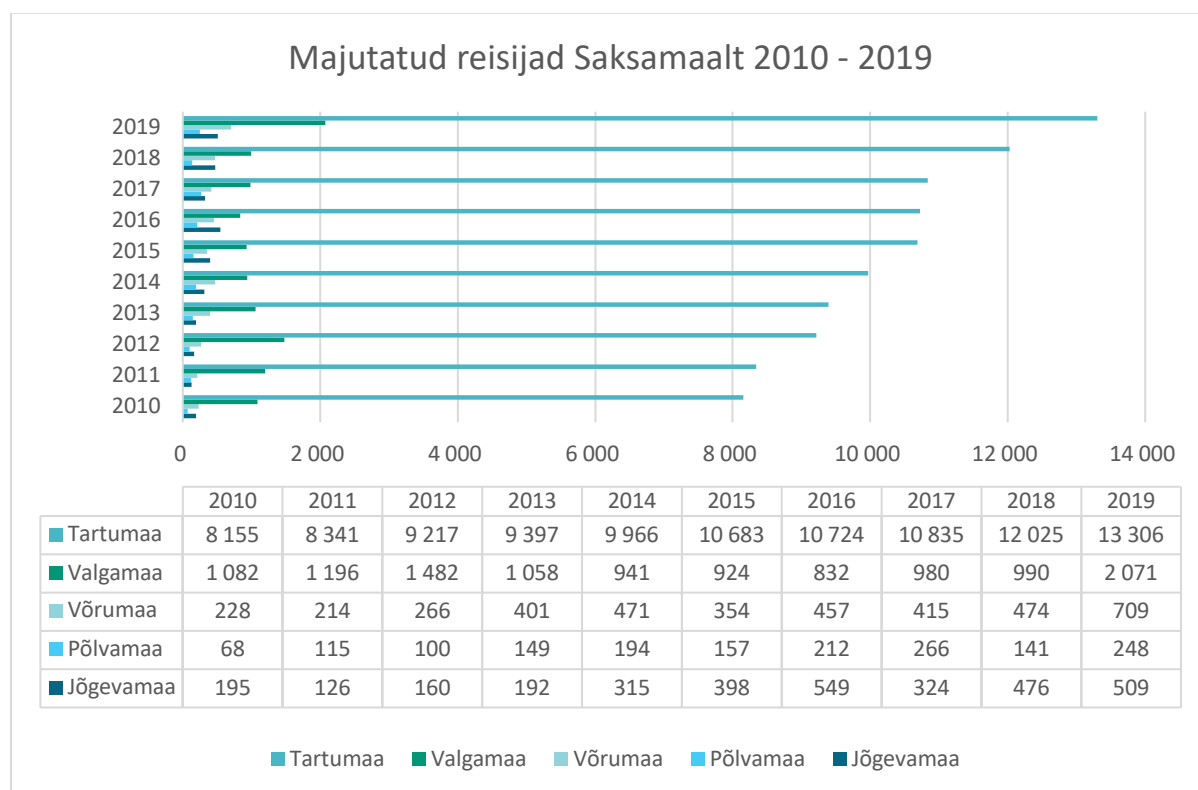
¹⁹Visit Estonia Covid-19 eri: taastumise eesmärgid Venemaal 2020+ 11.07.2020

keel ja kultuur, teenuste- ja toodete kõrge tase ning hea hinna-kvaliteedi suhe. Vene turg oli aastatel 2013–2016 pidevas languses, 2017.a alates oli juba näha kerget tõusu.

Eesti ja Venemaa vahel on kujunenud head transpordiühendused ja Eesti, sh Lõuna-Eesti asub Vene turisti jaoks mugavalt lähedal. Vene turisti tõmbab Eestisse spaa-puhkus, Eesti toit, Tallinna vanalinn ja muuseumid. Äärmiselt oluline on, et külalised Venemaalt saavad suhelda oma emakeeles ja tunnevad, et venelased on Eestis oodatud. Vene turistide jaoks on oluline, et Eesti on turvaline reisisiht autoturistidele, ideaalne koht pere- ja looduspuhkuseks, kus on säilinud ka nõuka nostalgiat. Vene turist ootab relevantset ning detailset infot selleks, et Eestit korduvkülastada ning uusi sihtkohti avastada. Info edastamiseks sobivad B2C ja B2B uudiskirjad, seminarid ja webinarid (VisitEstonia ja Eesti ettevõtjad), sihtkohtade infovahetus venekeelse visitestonia.com (sh mobiilis) kaudu, ning läbi digi- ja online meedia noorema sihtgrupi haaramiseks. Vene suunaline strateegiline ja taktikaline kommunikatsioon k.a. regioonides, pressi- ja FAM-reisid, lõpptarbijamängud sotsiaal- ja digimeedias võimendavad (Lõuna-) Eesti tuntust reisisihina.

Sihtturg – Saksamaa

2019.a külastas ööbimisega Lõuna-Eestit kokku 16,8 tuhat Saksa turisti. Enim Saksa turiste peatus Tartus. Perioodil 2010-2019 (vt Joonis 15)²⁰ on näha Saksa turistide jaotumine maakondade lõikes. Pikas vaates on näha just Tartumaal (Tartus) ööbijate järjepidevat kasvutrendi. Vahetult enne kriisi on Saksa turistide arv hüppeliselt kasvanud ka Valgamaal ning suhteliselt stabiilselt, va 2017.a langus, ka Jõgevamaal.

JOONIS 15 SAKSA TURISTID PERIOODIL 2010 - 2019

²⁰ Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

Lähtuvalt EAS poolt 2017.a läbiviidud uuringust eelistavad Saksa turistid linnapuhkust (20%), kultuuriturismi, sh UNESCO, arhitektuuri ja pärandkultuuri paikade külastamist (suvel 82% / talvel 46%), loodusturism (suvel 56%/ talvel 13%), toidukultuuri nautimist aastaringselt, mugavat tarbijateekonda (logistika) ning ette kavandatud lühemaid ringreise väiksemates gruppides. Saksa turistid kasutavad meelsasti online broneerimiskanaleid (44%) ja *face-to-face* broneerimist läbi reisibüroo (39%). Saksa turist ootab uusi ja huvitavaid pakkumisi reisimiseks, sh karavaniga ja individuaalselt autoga. Saksa turist hindab aktiivse puhkuse võimalusi, nagu jalgrattamarsruudid, erinevad rakendused mis aitavad matku planeerida, e-kaarte ja juhiseid. Saksa turistile sobib reisimine aprillist kuni oktoobrini, st pisut pikem hooaeg. Saksa turist eelistab tootearenduses kestliku turismi infrastruktuuri (sh. ühistransport) ja selle kasutamise võimalusi uute sihtkohtade avastamisel, sh sobivad majutused. Saksa turistile on olulised kvaliteet ja personaalne mugavus. Saksa turist ei tunneta Eestis keelebarjääri ja saab hästi suhtlemisel hakkama nii inglise- kui tihti ka saksa keeles. Saksa turistile on oluline, et kõik oleks e-leitav. Saksa turul aitavad (Lõuna-) Eestit kui huvitavat reisisihti tutvustada B2C ja B2B infokirjad, digitaalsed seminarid ja töötoad Eesti ettevõtjatega (vahendaja- ja Visit Estonia enda kanalites), saksakeelne Visit Estonia, sh mobiilne Visit Estonia, offline ja online meedia, B2C tegevused koostöös tuntud reisikorraldajate ja laevafirmadega, pressireisid ja FAMide aktiveerimine, sotsiaalmeedia ja digimeedia, tarbijamängud.²¹

Sakslased käivad peamiselt kultuuri ja loodust avastamas. Samuti käivad nad Eestis baltisaksa kultuuri pärast. Sakslane on hea turist, ta ei jää ainult Tallinnasse, vaid läheb väikeseid põnevaid kohti uurima. Sakslased on hakanud eelistama ühele pikale puhkusele rohkem lühikesi. Kahekolmenädalased puhkusereisid on vähenemas, kahe- kuni neljapäevaste arv suureneb. See tähendab, et Saksa turu puhul on Eesti turismiettevõtetal kohane panustada lühikestele linnapuhkustele või lühematele ringreisidele. Saksa reisikorraldajad on välja toonud, et Eesti hinnad on võrreldes teiste Balti riikidega ka üldises pildis märgatavalt kõrgemaks muutunud.

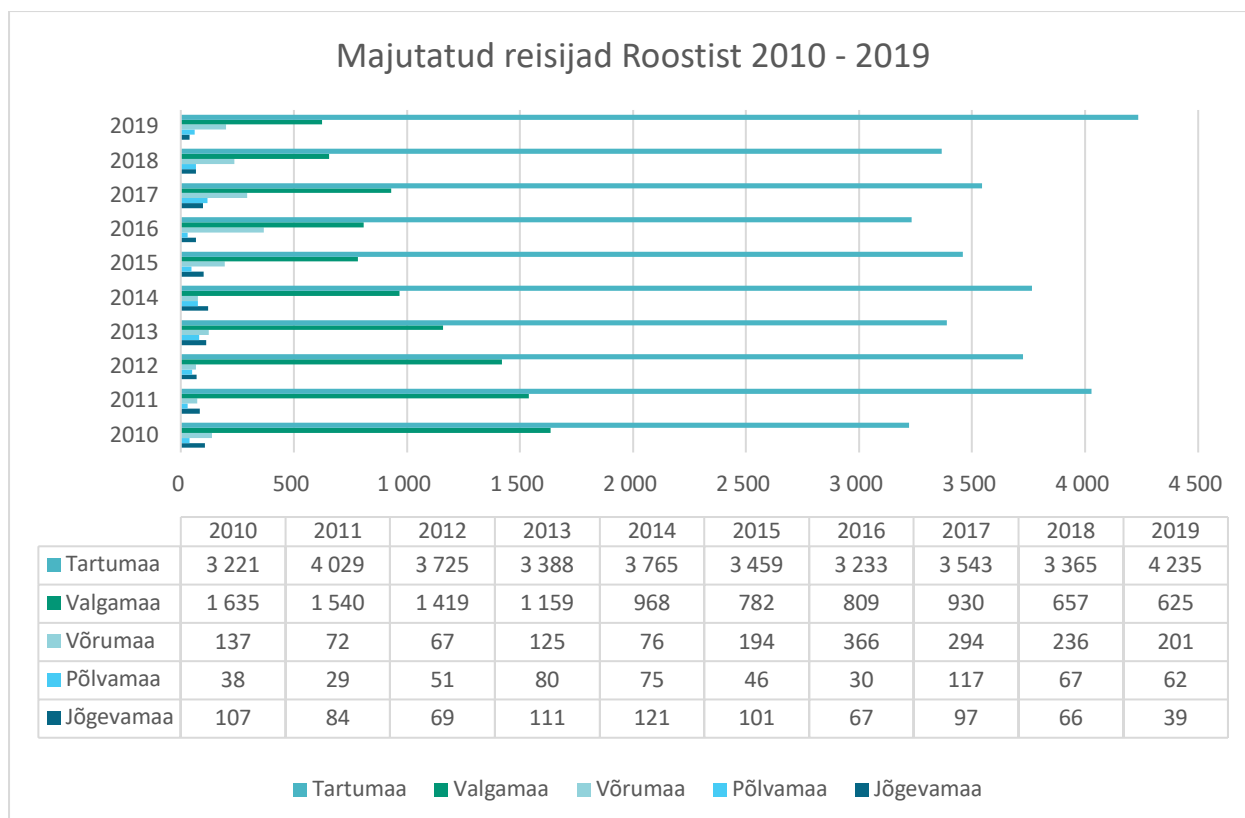
Eesti konkureerib Saksa turisti osas naaberriikidega. Kui reisid Venemaale kasvavad, siis Baltikumi huvi kahaneb ja vastupidi. Samuti on suurenenud huvi Soome vastu, kus on aastaegadena selgelt olemas nii suvi kui ka talv lume ja virmalistega. Mõju avaldab seegi, et teised põhjamaad: Island, Rootsi ja Norra on väga kallid ning VisitFinland on investeerinud väga palju Soome tuntuse suurendamisse Saksamaal.

Sihtturg – Rootsi

2019.a külastas ööbimisega Lõuna-Eestit kokku 5,2 tuhat Rootsi turisti. Enim Rootsi turiste peatus Tartus. Perioodil 2010-2019 (vt Joonis 16)²² on näha Rootsi turistide jaotumine maakondade lõikes. Pikas vaates on näha, et kui Rootsi turistide huvi Lõuna-Eesti vastu on üldiselt langev, siis on Tartumaal (Tartul) õnnestunud 2019.a. külastajainumbreid kasvatada.

²¹Visit Estonia Covid-19 eri: taastumise eesmärgid Saksamaal 2020+ 11.07.2020

²² Statistikaamet. Andmestik:TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud)

JONIS 16 ROOTSI TURISTID PERIOODIL 2010-2019

Rootsi turistide hulgas on eristuvaks grupiks ärireisijad, kes soovivad hästi kättesaadavat informatsiooni pakutavate tegevuste ning lahtiolekuaegade osas, seda enamasti läbi hotellide ning restoranide. Perereisijad külastavad meelsasti sugulasi ja tuttavaid. Sõpruskonnad ja paarid ning pered eelistavad puhkusereise planeerida, seda enam, et need on välisreisina 2020.a. ära jäänud. Rootslased reisivad hea meelega juba tuttavatesse, turvalistesse ja mugavatesse paikadesse. Rootsi turist eelistab vähem rahvastatud puhkusepaikasid, mis pakuvad rikkalikke kultuurielamusi ja looduskauheid kohti. Rootsi turisti ootab puhkusest stressi leevendamist, hea meelega tegeletakse jooga, matkamise, rattasõidu, golfi jm lõõgastavate aladega mis loovad vabanemise tunde. Reisitakse auto ning karavaniga. Eesti on rootslaste jaoks suhteliselt uus puhkuse veetmise paik, selleks, et koguda tuntuks, on soovitatav teha tihedat koostööd nii laeva-, lennu- kui reise korraldavate firmadega (sh *online* agentuurid).

Rootsi turist ootab reisisihtkohalt puhtust, turvalisust ning keskkonna suhtes jätkusuutlikku mõtteviisi. Rootsi turist hindab mugavust, väiksemaid vahemaid (Tallinna lähedus pigem), head hinna ja kvaliteedi suhet, võimalusi aktiivse puhkuse veetmiseks (v.a ratta- jm matkad, kalastamine, linnuvaatlused), mugavaid kempinguid, head hoolitsust (*wellness*), järeleandlikkust ja paindlikkust teenuspakkujatelt, häid maitseelamusi restoranis, põnevaid kultuuripaikasid (nt Fotografiska Tallinnas).²³

(Lõuna-)Eesti tutvustamisel rootsi turistile on mõistlik fokuseerida eelkõige Stockholmi piirkonnale ning auto ja karavaniga liikuvale külastajagrupile. Rootsastele sobivad hästi LinkedIn ning SoMe kanalid, aga ka kõikvõimalikud e-õppimisega sobivad kanalid. Rootsi

²³Visit Estonia Covid-19 eri: taastumise eesmärgid Rootsis 2020+ 11.07.2020

turuosaliste jaoks töötavad virtuaalsed töötoad (*webinar*), koostööseminarid ja reisifirmade kontakt- ning tutvumisüritused. Kasutada saab B2B uudis- ja infokirju. Ühised paketid toetavad reise müüki kõige paremini, samuti ühised kampaaniad. Korraldada võib pressi- ja individuaalseid FAM reise. Rootsi turg on avatud uutele võtetele, näiteks uutele viisidele kuidas reise ostukäitumist ning reisikogemust kujundada. Hästi aitavad kaasa ettevalmistatud (näidis)pakkumised mis lähtuvad konkreetsest sihtgrupist (näiteks pered) ning annavad aimu milline oleks parim viis just neile reisimiseks.

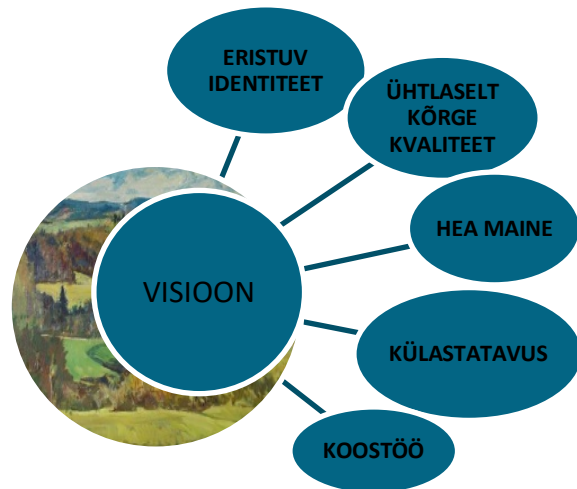
3 LÕUNA-EESTI VISIOON

Aastal 2025 on Lõuna-Eesti omanäoliste kogukondade ja looduse hästi kooskõlas toimiv püsle, hea olemise paik, mille loovad üheskoos suur ja väike tegija.

Lõuna-Eestis lõimuvad moodne ja ürgne, põnevad maitsed ja ehedad elamused, mis teevad igast külast Euroopa kultuuripealinna.

Lõuna-Eesti on kujunenud siseturismi eelistatavaks sihtkohaks, on lähiturgudel hästi tuntud ja järjest rohkem külastatud. Lõuna-Eesti pakub külastajale aeglase turismi hüvesid ja elamise elamusi ning koondab selleks ettevõtlikke, külalishakeid, avatud ja ühtehoidvaid inimesi.

Lõuna-Eesti eristub oma ürgse looduse, kuplite, orgude, suure järvistu ja käänuliste teedega, olles samal ajal lähedal teaduse ja tehnoloogia keskusele. Ürgse ja moodsa lõimumine loob Lõuna-Eestile erilise varjundi. Lõuna-Eestit iseloomustavad ehedad ja kohalikud maitsed ja puhas toit, mitmed ainulaadsed kultuuriruumid, tervise- ja iluteenused, vabaõhu sportimisvõimalused ning väikesed vahemaad. Lõuna-Eesti pakub külastajale nii olemise paika, avastamisrõõmu, lõõgastumis- ja ravivõimalusi kui ka töö tegemise kohta.

4 STRATEEGILISED EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD

6.1 Strateegilised eesmärgid

Strateegiline eesmärk 1	Lõuna-Eesti kui reisisihi eripära on selgelt nähtav ja tunnetatav
Strateegiline eesmärk 2	Lõuna-Eesti turismitooted on ühtlaselt kõrge kvaliteediga
Strateegiline eesmärk 3	Lõuna-Eesti on mainekas reisisihtkoht nii sise- kui välituristile
Strateegiline eesmärk 4	Lõuna-Eesti aastaringne külastatavus on suurenenud
Strateegiline eesmärk 5	Lõuna-Eesti turismiettevõtete vaheline koostöö on suurenenud ning loob lisandväärtust

6.2 Tulemusnäitajad ja mõõdikud

IDENTITEET → Lõuna-Eesti kui reisisihi eripära on selgelt nähtav ja tunnetatav

- Sihtturgudel regulaarselt läbiviidud uuringud näitavad kasvavat tustust reisisihina.

- Klustrisse kuuluvate ettevõtjate iga-aastane tagasiside näitab suurenevat ühisosa tunnetamist.
- Lõuna-Eesti ettevõtjad on kursis teiste teenusepakkujate poolt pakutavaga ning jagavad Lõuna-Eesti turismiinfot.

KVALITEET → Lõuna-Eesti turismitooted on ühtlaselt kõrge kvaliteediga

- Turismiettevõtjad kasutavad aktiivselt vajaduspõhised nõustamise-, õppimise- ning tootearenduse võimalusi. Ettevõtjad on tagasiside põhjal pakutavaga rahul (sihttase 80%, hinnang „hea“, „väga hea“).
- Küllastajate tagasiside näitab rahulolu pakutavate teenustega (sihttase 80%, hinnang „hea“, „väga hea“).
"Hea võõrustamise tava" rakendamine on ühtlustanud teenusepakkujate kvaliteeti.
- Hinnang giidide töö kvaliteedile on keskmisest kõrgem (sihttase 80%, hinnang „hea“, „väga hea“).
- Akrediteeritud Lõuna-Eesti giidide (sh reisisaatjate) arv vastab vajadusele.
- Paranenud on teenustele antav keskmine reiting (sihttase 80%, hinnang „hea“, „väga hea“).

MAINE → Lõuna-Eesti on mainekas reisisihtkoht nii sise- kui välituristile

- Lõuna-Eesti reisidele ning ettevõtjate ühispakettidele on igal sihtturul olemas reisikorraldaja või edasimüüja.
- Läbi on viidud maine uuringud, mis näitavad algtaset ning kasvu 10% aastaks 2025.
- Teavituse- ja turundustegevused ning praktilise turunduse võtted (sh kampaaniad) näitavad tulemuslikkust (sihttase 5% broneeringute kasvu kampaania kohta võrreldes sama perioodiga ilma kampaaniata).
- Reitingud on ühtlaselt kõrged ja neid kajastatakse piirkonna tutvustamisel.

KÜLASTATAVUS → Lõuna-Eesti aastaringne külastatavus on suurenenud

- Lõuna-Eesti külastajanumbrid näitavad järjepidevat kasvu nii sise- kui välituristide osas aastaringsest (kasvanud küllastajate arv eelmise aasta sama perioodiga võrreldes).
- Lõuna-Eesti turismiettevõtjate osutatud teenuste maht ning käive on kasvanud keskmiselt 5% aastas (võrreldes eelneva aastaga), ning see jaotub ühtlasemalt pikemale hooajale.
- Pikenenud on küllastaja keskmine viibimine sihtkohas (+1 öö).
- Lõuna-Eestis toimuvate välisurgudele suunatud sündmuste arv on iga-aastaselt kasvanud. Sündmused toimuvad aastaringsest.
- Lõuna-Eesti praktiline ja ajakohane turismiinfo on küllastajale kergesti kättesaadav digitaalse meedia kaudu (puhkaeestis.com; visitestonia.com, visitsouthestonia.com jne).

KOOSTÖÖ → Lõuna-Eesti turismiettevõtete vaheline koostöö on suurenenud ning loob lisandväärtust

- Koostöö omavalitsustega turismi infrastruktuuri kaasajastamisel toimib.
- Ettevõtjad on kaasatud turismi investeringute planeerimisse.
- Klatri liikmetele on edastatud regulaarsed ülevaated Lõuna-Eesti hetkeolukorrast, konkurentsivõimest, turismitrendidest, strateegia elluviimisest ning valdkonna arengust.
- Töötavad maakondade ülesed teemagrupid (toit, tervis, sport, kultuur, sündmused).

- Klstri liikmete koostöö tulemusena on sihtturgudele pakutavate ühispakettide hulk suurenenud 30% aastas.
- 70% klstri liikmetest on rahul klstri tegevusega.

5 TEGEVUSSUUNAD JA MEETMED

- Lõuna-Eesti kui reisisihi eripära kujundamine

Tegevussuund	Oodatav tulemus
Ühtse sihtkoha brändi kujundamine, visuaali ja tunnuslause loomine	<p>Algtase: puudub ühine ja eristuv identiteet. Idee on kasutada pusle kujundit.</p> <p>Sihtkohabränding on üks sihtkoha turundusega seotud tegevusi, mille eesmärk on turismisihtkoha reklaamimine seotud kaubamärgi loomise kaudu. Selle eesmärk on anda sihtkohale väärtus, nii et turistid või reisijad saaksid ära tunda ja jagada brändi identiteeti. Kaasaegne turismi sihtkoha bränd on otseselt seotud riigi ja piirkonna positiivse turismipildi kujundamise ja reklaamimisega. Turismipilt on ettekujutus Lõuna-Eestist kui turismisihtkohast, mis kinnistub potentsiaalsete külastajate meeltes. Eesmärk on luua Lõuna-Eestile iseloomustav visuaal ja tunnuslause, mis tõstab esile piirkonna eripalgelisuse, samas viitab üheskoos tegutsemisele.</p> <p>Tulemus: tunnuslause, visuaal ja selle elemendid aitavad eristuda teistest Eesti turismipiirkondadest. Ühist visuaali kasutatakse Lõuna-Eesti ja selle võimaluste ühisel turundamisel sihtturgudel, välistamata iga temaatilise võrgustiku, maakonna, piirkonna või ettevõtja oma visuaalset identiteeti.</p>
Turismiettevõtete ja võrgustike koondamine klastrisse	<p>Algtase: olemas on klatri kontseptsioon ning väärtuspakkumine ettevõtjatele.</p> <p>Lõuna-Eesti turismiklaster kaasab erineva suurusega ettevõtteid jõukohastel tingimustel, loob tugitegevuste, turundustegevuste ning ühisürituste kaudu võimalusi ettevõtteid, tugiorganisatsioone ja kohalikke omavalitsusi ühendavaks koostööks.</p> <p>Tulemus: strateegia eluviimise tulemusel on Lõuna-Eesti turismiettevõtjate võrgustikud, ettevõtjad ja tugiorganisatsioonid koondunud ühise huvi realiseerimiseks ning suurema kandepinna saavutamiseks turismiklastrisse. Ettevõtjate huvi on iga-aastaselt kasvav.</p>
Turismiinfo jagamine	<p>Algtase: infot jagatakse läbi turismiinfoeskuste, mille</p>

<p>külastuspaikades</p>	<p>lahtiolekuaeg on piiratud.</p> <p>Ühiste huvide rõhutamiseks, lähtuvalt paranevast infovahetusest ning info digitaalsest kättesaadavusest, on turismiinfot võimalised edastama kõik võrgustiku osapooled (sh hotellid, muuseumid, teemapargid jms).</p> <p>Tulemus: Lõuna-Eesti turismiettevõtjad tunnetavad ühisosa ning tunnevad üksteise teenuseid.</p>
-------------------------	---

□ Lõuna-Eesti turismitoodete kvaliteedi tõstmine

Tegevussuund	Oodatav tulemus
<p>Väike- ja turismiettevõtjale vajalike tugiteenuste loomine</p>	<p>Algtase: MAKid pakuvad alustavale ettevõtjale nõustamist. Mõned piirkonnad pakuvad turismiettevõtjatele koolitusi.</p> <p>Strateegia elluviimise käigus luuakse väikeettevõtjatele vajaduspõhine nõustamisteenus. Turismiettevõtjatele luuakse võimalused saada osa kaasaegsetest teenusdisaini võtetest ning külastajakogemuse kujundamise viisidest kaasates arenguprogrammidesse ja nõustamisse kompetentsikeskusi nagu Eesti Disaini Keskus, Sotsiaalse Innovatsiooni Keskus jne. Lõuna-Eesti turismiettevõtjad tegelevad järjepidevalt teadliku tootearendusega, moodustades erinevaid teemagruppe (toidu-, tervisteenuste-, spordisündmuste-, kultuuriteede- jne).</p> <p>Tulemus: Turismiettevõtjatele on loodud vajaduspõhised nõustamise-, õppimise- ning tootearenduse võimalused. Klaster viib nõudmise ja pakkumise teenuste osas kokku. Ettevõtjate tagasiside teenustele on positiivne.</p>
<p>Toodete ja teenuste sihtgruppide tundmine</p>	<p>Algtase: vastavaid uuringuid ning analüüse on tehtud vaid üksikute piirkondade osas.</p> <p>Perioodi jooksul juurutatakse Lõuna-Eesti külastaja tagasiside kogumine sünkroniseeritult, mis võimaldab hinnata toodete/teenuste/pakettide kvaliteeti. Luuakse kanal kliendi tagasiside kogumiseks.</p> <p>Tulemus: Lõuna-Eesti turismiettevõtjad on kursis erinevate sihtgruppide ootustega ning on võimalised pakkuma suunatud ühiseid pakette. Lõuna-Eesti külastajagruppide seas on läbi viidud ühtsetel alustel järjepidevad uuringud. Külastajate tagasiside näitab rahulolu pakutavate teenustega.</p>
<p>Lõuna-Eesti giidide koolitus-</p>	<p>Algtase: giidide koolitamine ja atesteerimine toimub</p>

<p>ja atesteerimissüsteem</p>	<p>lokaalselt. Giidid pakuvad oma teenuseid lokaalselt.</p> <p>Lõuna-Eesti teenindamiseks koolitatakse ja atesteeritakse sihtturgudel oodatud keeli valdavad giidid. Selleks luuakse ühtne Lõuna-Eesti giidide koolitusprogramm ja atesteerimissüsteem lähtudes kaasaegseist parimatest praktikatest. Giidide koolitamine ja atesteerimine toimub ühtsetel alusel, lähtuvalt kaasaegsetest põhimõtetest ning kooskõlas riiklike arengutega.</p> <p>Tulemus: Lõuna-Eesti giididel on laiem tegevuspiirkond ning kõik sihtturgude oodatavad keeled on esindatud.</p>
<p>Hea võõrustamise tava loomine ja juurutamine</p>	<p>Algtase: arusaamine heast võõrustamisest on teenuspakkujatel erinev.</p> <p>Lõuna-Eesti turismiteenuse pakkujad lepivad kokku ja juurutavad Lõuna-Eesti võõrustamise hea tava. Selleks uuritakse piirkondade parimaid praktikaid, antakse ettevõtjatele võimalusi õppevisiitideks, avatud uste päevadeks, tagasiside kogumiseks ettevõtjalt ettevõtjale.</p> <p>Tulemus: Kokku on lepitud ja võrgustiku osaliste teenuse- ja toodete kvaliteedi hindamisel aluseks võetud "hea võõrustamise tava". Võõrustamise hea tava rakendamine tagab võõrustamise ootuspärase kvaliteedi, samas toob esile ka kohaliku eripära. Loodud on võimekus hästi võõrustada.</p>

- Lõuna-Eesti kui reisisihtkoha maine kujundamine

Tegevussuund	Oodatav tulemus
<p>Sihtturgude reisikorraldajate leidmine ja kaasamine</p>	<p>Algtase: suurematel teenuspakkujatel on koostöö reisikorraldajatega.</p> <p>Strateegia elluviimise perioodil luuakse kontaktid huvitatud reisikorraldaja(te)ga, keda hoitakse pidevalt kursis uute ja huvitavate võimalustega. Selleks koostatakse reisipakkumiste hinnakirjad nii reisikorraldajale, pakkumiste vahendajale kui kliendile.</p> <p>Tulemus: reisikorraldajatel on huvi Lõuna-Eesti grupireiside korraldamisel. Lõuna-Eesti reisidele on igal sihtturul olemas huvitatud reisikorraldaja.</p>
<p>Sihtturgude tundmine</p>	<p>Algtase: sihtturgude tundmine on olnud iga teenuspakkuja ülesanne, infot kogutakse kohapeal tagasiside vormis ning erineva detailsuse astmega.</p>

	<p>Lõuna-Eesti turismiettevõtjad kasutavad klasteri võimalusi süvendada koostööd EAS turismiarenduskeskusega sihtturgude suunal uuringute läbiviimisel ning täiendavalt klasteri liikmete kaudu sihtgruppide ootuste väljaselgitamisel. Sihtturgude suunas teostatakse põhjalikud analüüsid ning kaardistatakse põhilised Lõuna-Eestit külastavad ning potentsiaalsed külastajate grupid. Lõuna-Eestil kujuneb välja ühtne ja läbimõeldud sihtturgudele sobiv sõnum ning tulemuslikud turundus- ja teavitustegevused. Välja valitakse tõhusad praktilise turunduse võtted erinevates kanalites selleks, et jõuda erinevate vanusegruppideni.</p> <p>Tulemus: Sihtturgude suunas on tehtud koostöös EAS-i turismiarenduskeskusega sisukad uuringud, sihtturgude ootuseid on analüüsitud ning iga võrgustiku liige on saanud vastava informatsiooni. Iga sihtturu osas on ühiselt välja töötatud sobivad teavitus- ja turundustegevused ning praktilise turunduse võtted. Lõuna-Eesti turismiettevõtjate koostöö on omavalitsuste ning maakondade ülene, ning suunatud hea maine kujundamisele. Koostöö võimaldab teenindada suuremaid (ööbijate) gruppe ning pikema viibimisega reise. Turismiklaster on selles protsessis ühiste huvide esindaja.</p>
<p>Rahvusvaheliste reitingute seire</p>	<p>Algtase: iga pakkuja jälgib oma reitinguid eraldiseisvalt.</p> <p>Lõuna-Eesti turismiklasteri liikmed saavad pidevat tagasisidet reitingute osas, seda kasutatakse teenuste ja toodete kvaliteedi tõstmiseks.</p> <p>Tulemus: Lõuna-Eesti turismiettevõtete toodetele ja teenustele on ühtlaselt kõrge hinnang rahvusvaheliselt tuntud ning enim kasutatud reitinguandjate rakendustes (TripAdvisor, Google Reviews, Booking.com, jne). Võrgustiku liikmete ning pakutavate teenuste osas on jälgitud iga-aastaselt reitingute kogumist ja paranemist. Reitinguid kajastatakse piirkonna tutvustamisel.</p>

□ Lõuna-Eesti aastaringse külastatavuse suurendamine

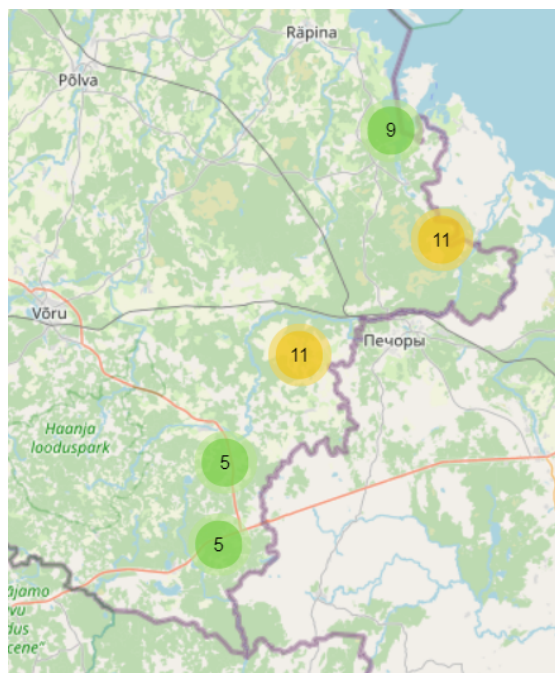
Tegevussuund	Oodatav tulemus
<p>Hooaja pikendamine</p>	<p>Algtase: tavapärase kõrghooaeg on maist kuni augustini, septembris toimub külastajanumbrite äkiline langus.</p> <p>Lõuna-Eestis puhkuse planeerimiseks luuakse näidismarsruudid, mis arvestavad erinevaid aastaegasid ning sihtgruppide huvi. Lõuna-Eesti ettevõtjad, võrgustikud ning klaster otsivad aktiivselt võimalusi koostöök ürituskorraldajatega (spordi)ürituste, konverentside, kokkutulekute, messide, laatade, jms. korraldamisel. Korraldatavad sündmused koordineeritakse viisil, et nende toimumisajad oleks jaotatud pikema ajavahemiku peale, et Lõuna-Eestis oleks igal aastaajal huvitavat tegevust, mis meelitaks külastama.</p> <p>Tulemus: iga aktiivse Lõuna-Eesti turismiettevõtja kui võõrustaja võimalused on maksimaalselt, võimalusel aastaringselt rakendatud. Lõuna-Eesti reise pakutakse aastaringselt lühema ja pikema viibimisega, vastavalt sihtturu ja sihtgrupi eelistustele. Lõuna-Eesti turismiettevõtete hulgas on levinud omavaheline soovitusturundus ning teenuse pakkumise koormuse jagamine.</p>
<p>Küllastajate arvu suurendamine</p>	<p>Algtase: Lõuna-Eesti on populaarne reisisiht eestlastele, siseturistide arv on olnud kasvav.</p> <p>Lõuna-Eesti turismiettevõtete hulgas töötab omavaheline soovitusturundus ning teenuse pakkumise koormuse jagamine. Piirkonnas toimuvad suuremad sündmused teenindatakse üheskoos. Sündmused koordineeritakse viisil, et aastaringselt oleks pakkuda elamusi nii sise- kui välituristile. Välisurgude suunas tehakse süsteemset tööd, et tagada info piisav kättesaadavus, korraldatakse ühiseid kampaaniaid.</p> <p>Tulemus: ettevõtted pakuvad huvitavaid tegevusi ka korduskülastajale. Lõuna-Eesti ettevõtted suudavad pakkuda huvitavaid ning hästi korraldatud reisipakette mis vastavalt välituristi ootustele. Lõuna-Eesti on siseturistile puhkuse veetmise esimene valik, Läti ja Leedu turistidele kultuuri-, loodus- ja elamusturismi eelistatud sihtkoht, kultuuri- ja maitseelamuste ringreiside pakkuja Saksa turistile, kvaliteetse alternatiivi pakkuja Soome siseturistile ning kohaliku kultuuri, heaolu ja maitseelamuste pakkuja kõigile</p>

	turistidele.
Külastajate viibimise pikendamine	<p>Algtase: kõige rohkem on külastajad kes viibivad piirkonnas 1-2 ööd.</p> <p>Lõuna-Eestis puhkuse planeerimiseks luuakse näidismarsruudid erineva pikkusega viibimistele. Näidismarsruutide valikusse tekib 2-3 ning 4-7-päevane puhkus ning sobivad paketid perereisijate tarbeks, arvestades perede muutunud struktuuri ja pereliikmete arvu (rohkem lapsi).</p> <p>Tulemus: turismiettevõtjale on kättesaadavad koondatud turismitrendide ja –statistika ülevaated, mille alusel on võimalik näha muutust pikeneva keskmise külastusaja osas.</p>
Ühise sündmuste kalendri loomine	<p>Algtase: sündmuste info on korraldajatel, maakonna veebilehtedel ning osaliselt Kultuuriaknas.</p> <p>Algatatakse sündmuste info süsteemne kogumine maakondade üleselt, seda kasutatakse ühispakkumiste koostamisel nii sise- kui välisturgudele.</p> <p>Tulemus: Kultuuriaken on Lõuna-Eesti ühine ja koordineeritud sündmuste kalender, mis on sisustatud ajakohase ja pidevalt täieneva infoga.</p>
Lõuna-Eesti reisiplaneerija	<p>Algtase: info kogumine ja edastamine on lünklik, puudub ülevaade Lõuna-Eestis pakutavatest võimalustest, puudub võimekus kiiresti reageerida reisikorraldajate päringutele.</p> <p>Lõuna-Eesti turismiinfo haldamiseks võetakse kasutusele ajakohased IKT süsteemid, mis on ühendatud kas andmevoo edastamise või linkimise kaudu olemasolevate infot koondavate platvormidega nagu visitestonia.com, puhkaeestis.com ja visitsouthestonia.com veebilehtedega. Luuakse digitaalne, ühine, ja pidevalt täienev koordineeritud reisipakkumiste kalender, mille läbi on kättesaadav ka piirkonna digitaalne turismiinfo (sh sihtturgude keeles), regulaarsed turismitrendide ja –statistika ülevaated. Lõuna-Eesti külastusteedele, näidismarsruutidele, luuakse nutikas reisiplaneerija erineva huviga reisijate tarbeks.</p> <p>Tulemus: IKT süsteemid toetavad ettevõtjaid ning pakuvad ajakohast informatsiooni reisi planeerijale/külastajale.</p>

- Lõuna-Eesti turismiettevõtete ning teiste oluliste osapoolte vahelise koostöö suurendamine lisandväärtuse loomiseks

Tegevussuund	Oodatav tulemus
<p>Kokkulepitud praktikad kohalike omavalitsustega turismiettevõtete kaasamisel info kättesaadavuse, ühistranspordisüsteemi täiustamise, tolmuwabade ühendusteede, puhkealade rajamise ning viidastamise küsimustes.</p>	<p>Algtase: igal omavalitsusel on oma praktika, paljudes omavalitsustes puuduvad inimesed, kes tegelevad turismivaldkonnaga.</p> <p>Juurutatakse head praktikad koostöökis kohalike omavalitsustega ühistranspordisüsteemi ja info kättesaadavuse (viidastamise) kitsaskohtade likvideerimiseks, ning heakorraküsimuste, kiire Interneti kättesaadavuse ning tolmuwabade ühendusteede probleemi lahendamiseks.</p> <p>Tulemus: tuvastatud on Lõuna-Eesti viidastamise (sh digitaalse) vajadused pakutavatel marsruutidel ning võtmeobjektidel. Välja on töötatud optimaalne turismiettevõtjate kaasamise viis kohaliku omavalitsuse investeringukavade koostamisse, planeeringutesse ning turismivaldkonnaga seotud otsuste vastuvõtmise. Välja on töötatud turismi arendamise hea tava/heade praktikate kogum rakendamiseks kohalikes omavalitsustes.</p> <p>Turismiklaster on selles protsessis toetavas rollis.</p>
<p>Ühistegevused kogemuste jagamiseks ja uute koostöövõimaluste planeerimisel.</p>	<p>Algtase: ühistegevused toimuvad piirkonniti, läbi olemasolevate võrgustike.</p> <p>Turismiklastri liikmetele võimaldatakse vähemalt kord aastas sisukaid kokkusaamisi kogemuste jagamiseks ning sünergia loomiseks. Turismiklastri liikmete osas kaardistatakse iga ettevõtja poolt pakutavad väärtused.</p> <p>Tulemus: klaster liikmed töötavad ühiste eesmärkide nimel, vajadusel moodustades koostöögruppe ühiste huvide realiseerimiseks. Koostöö laieneb üle maakondade.</p>
<p>Möödikud klasteri tõhususe mõõtmiseks</p>	<p>Algtase: ei ole seatud</p> <p>Klasteri ning turismiettevõtete koostöömudeli osas lepitakse kokku asjakohased mõõdikud, mis võimaldavad näha muutust koostöö ning tugitegevuste tulemuslikkuse osas.</p> <p>Tulemus: klasteri liikmeskond on iga-aastaselt kasvav, klaster on ettevõtjate jaoks toetav, ettevõtjatel on motivatsioon ühistegevusi planeerida ja ellu viia kuna nad näevad paranevaid tulemusi. Klasteriga liitunud liikmed on klasteri tegevusega rahul.</p>

Seto Külävüü

Seto Külävüü on Setomaa peamine turismimarsruut mis lookleb lahtikeritud rahvariidevööna ühest Seto külast teise, juhatahes kohtuma eriliste inimeste ja põnevate paikadega. Külävüü on justkui Setomaa telg, mille külge kinnituvad siinsed külad, kirikud, kohvikud, muuseumid jm. Külävüü üks ots on Võõpsus, Setomaa põhjapoolses väravas, sirutub üle Väraska ja Saatse Obinitša ja Meremäele, teeb vahepeal sõlmekese naabrite võrokeste juures ja lõpeb Luhamaa piiripunktis. Mõttelise joonena võib kerida vööd edasi ajaloolise Setomaa südame, praegu Venemaa Föderatsiooni territooriumile jäävate aladeni.

Võrgustik koondab 43 turismimajanduse tegijat, kes kuuluvad Setomaa Turism liikmete hulka. Setomaa Turism haldab kohalikku turismiinfopunkti ja postipunkti. Liikmed on väikeettevõtted, kes pakuvad turismiteenuseid enamasti lisatöona. Liikmete tegevusvaldkond on lai: toitlustus, vaatamisväärsused,

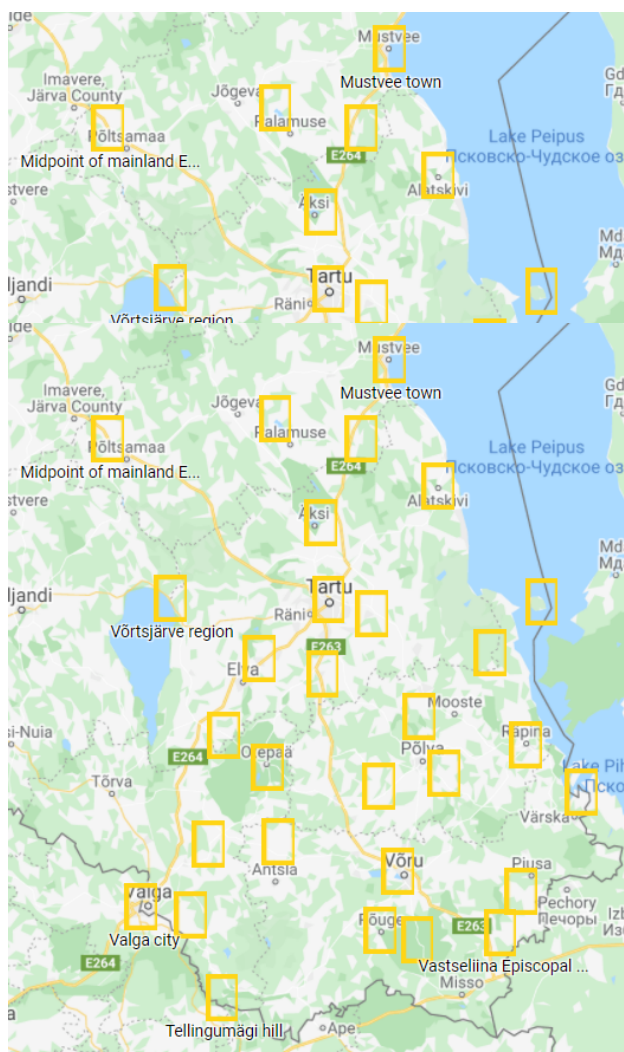
majutusasutused, viis muuseumi, lisaks looduse vaatamisväärsused. Setomaa Turism on koostöös lätlastega panustanud piirkonna turundusse, brändi kujundamisse ning visuaalse identiteedi loomisse.

Kollaste akende võrgustik

Lõuna-Eesti avab end huvilistele 30 kollase akna kaudu, mis tõstavad esile siinseid väärtusi ning jutustavad meie lugu. Lõuna-Eesti lugu räägib ühest erilisest piirkonnast Euroopa Liidu piiril ja eri kultuuride piirimail, kus kohtuvad erinevad maailmad. See lugu jutustab meie elust ja traditsioonidest, looduse ilust, kohalikest algatustest ning uutest lähenemistest. Kollaste akende võrgustik ei koonda liikmeid ega paku tuge ettevõtetele samas kutsus ellu toredaid konkursse ning korraldab koolitusi. Võrgustik kujundab Lõuna-Eesti lugu.

Elva Puhkepiirkond

Elva Puhkepiirkond on Elvas ja lähiümbruses tegutsevaid turismiettevõtjaid koondava võrgustikuna tegutsenud juba ligi kümmekond aastat. Võrgustikku kuulub ligi 20 partnerit, kes teevad omavahel tihedalt koostööd. Elva Puhkepiirkonna puhul on tegemist loodust,

puhkust ja aktiivset vaba aja veetmist võimaldava sihtkohaga, kust leidub meelepäraseid elamusi igale maitsele.

Elva Puhkepiirkonna keskmis, männimetsade vahel, asub armas suvituslinn Elva, mis asub kõigest 20 minutilise autosõidu kaugusel Tartust ning natuke rohkem kui kahetunnise auto- või rongisõidu kaugusel Tallinnast. Siinne loodus pakub külastajatele suurepäraseid võimalusi meelde jääva puhkuse ja aktiivse vabaaja veetmiseks. Elva rõõmustab oma külalisi puhta looduse, sportliku atmosfääri ning imeilusa puidust arhitektuuriga.

Elva Puhkepiirkonna partnerid pakuvad aastaringselt külastajatele rohkelt põnevaid seiklusi, eredaid kultuurielamusi ning võimalust rännata ajaloolistel radadel. Üks on kindel – Elva Puhkepiirkonnas jagub tegevust, maitseelamusi ja avastamisrõõmu kõigile!

Kupland

Kupland on katusebränd, mis ühendab Kagu-Eesti (Võrumaal, Põlvamaal ja Valgamaal) kaugtöö teenust pakuvad osapooled. Kaugtöö võimalusi pakutakse eelkõige arvutiga töötajale. Üksikule kaugtöötegajale on pakuda igas kohas piisavalt suur laud ja mugav istumisvahend. Samuti on olemas korralik internet, piisavalt pistikuid ning printimisvõimalus. Tähelepanu on pööratud ka heale valgusele ja meeldivale temperatuurile. Kohvi/ teed saab kohapeal ise teha või osta. Meeskonna koosviibimiseks on olemas seminariruum(id), laudu ja toole saab paigutada vastavalt soovidele, ruumi üldvalgustus on hea. Olemas on korralik internet ja printimisvõimalus. Pilti saab kuvada suuremale ekraanile. Perepuhkuse ja töö ühildamiseks on võimalus ööbida ja einestada koos perega, kuid töötegemise ajaks pakutakse ergonoomilist keskkonda ja ülejäänud perele välja võimalused aja sisustamiseks Kagu-Eestis.

Kultuuritee

Kultuuritee on reis läbi ajaloo tänapäeva. Alustades liikumist Eesti Rahva Muuseumist Jõgevamaa suunas kohtab peipsiäärset vanausuliste külaelu ning eripärast kultuuri. Sõita saab samal postiteel, kus kunagi riigivalitsejad teel Peterburist Euroopasse, uurida esivanemate asustusjärgi, nautida eripalgelist loodust ning saada osa mõisaromantikast.

Teelt leiate endale nii sobivat majutust kui kõhtupaitavaid

toiduelamusi ja kindlasti ka mõni kultuurisündmuse. Tule seikle kogu pere või sõpruskonnaga ja saa osa kultuuripärandist, mis meid tänapäeva toonud!

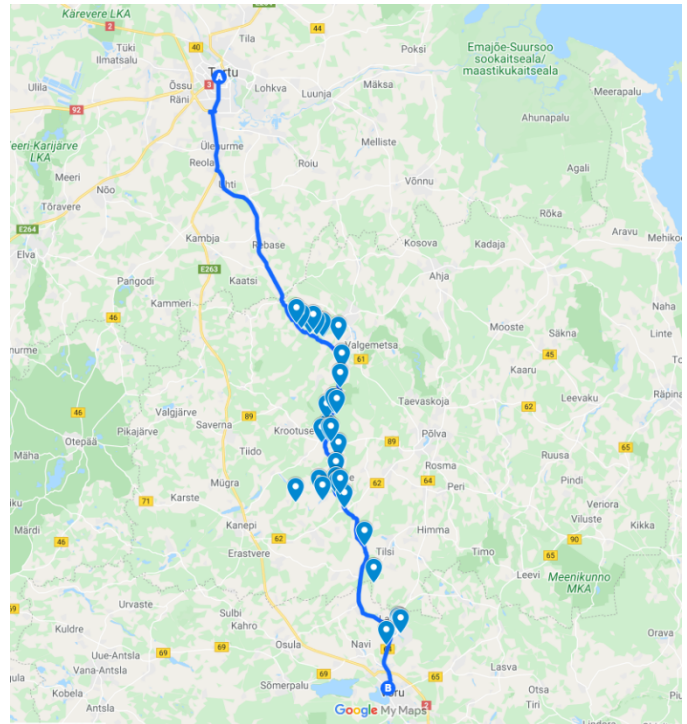
Kultuuritee on 2020. aastal alustanud võrgustik ja marsruut, mis koondab erinevaid Jõgevamaa ja osaliselt Tartumaa turismiobjekte algusega ERM-st, mille eestvedajaks on Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus.

Väljakutseks on oma strateegia koostamine, mis annab kätte edasised arengusuunad. Kultuuriteel põimuvad omavahel kultuur, turism, toit ning ettevõtlus.

Postitee

Eesti teedevõrk on väga vana, ulatudes kaugete sajandite taha. Muinas- ja keskajal oli maismaateede kõrval hoopis olulisemaks rändamise mooduseks veeteed. Tartu ja Pihkva vahel on aegade jooksul liigeldud vee- või taliteed kasutades piki Emajõe ja üle Peipsi või maanteed mööda läbi Kirumpää ja Vastselliina.

Tõenäoliselt on kunagine Tartu-Pihkva maantee ehk praegune Postitee säilitanud oma teejoone 13.-14. sajandi vahetusest, järgides paljuski tänaseni kasutatavat trassi. Sajandeid samadel radadel loogelnud teejoont palistavad kenad loodusvaated ja matkarajad; rikkalikust ajaloost pajatavad teetähised, kõrtsiasemed ja vanad sillad. Elavat ajalugu esitlevad siinsed muuseumid, sobiva peatuspaiga leiab nii väiksema seltskonnaga puhkaja kui ka suurema kokkutuleku korraldaja. Lahedaid, õpetlikke ja põnevaid tegevusi jagub nii maa peale kui pilvede alla. Ka ehedate maitseelamuste palett on Postiteel kirev - seda küll eelkõige suveperioodil. Maaturismile iseloomulikult tuleb enamikes kohtades teha eelnevad broneeringud.

Võro Instituut

Võro Instituut koondab võrukeelset traditsiooni, ühe juhtimise all tegutsevad nii keele- ja kultuuriuurijad kui Vana-Võrumaa muuseumid: Mõniste Talurahvamuseum, Vana-Võrumaa kultuurikoda, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuseum, ning Karilatsi Vabaõhumuseum, mis kuulub Postitee võrgustikku. Nelja muuseumi külastamiseks on võimalik osta ühispilet. Võro Instituut on riigi- ja teadusasutus ja viib ellu oma strateegiat nii teadustegevuses kui muuseumide kureerimises ja turundamisel.

7.1.2 Põlva maakond

Põlva maakond on arengut toetava avaliku taristuga maakond. Põlvamaal on mitmeid suuri turismiobjekte, mis meelitavad maakonda turiste aastaringselt ning suudavad ennast tuludest ise ära majandada. Maakonna spordi- ja puhketaristu toetab elanike aktiivset eluviisi. Kultuuriobjektide võrgustik võimaldab korraldada nii väikeseid külapidusid kui rahvusvahelisi suurüritusi.

Põlvamaa arendamise **laiemad eesmärgid turismivaldkonnas** on²⁴:

- Turismiinfopunktide võrgustiku väljatöötamine;
- Põlvamaa turismiettevõtete võrgustiku arendamine ja toetamine;
- Lõuna-Eesti turismistrateegia koostamises osalemine;
- Lõuna-Eesti turismiklastri käivitamine;
- Põlva Lasketurismikeskuse väljaehitamine;
- Kergliiklusteede rajamine ühendamiseks Põlva keskus tagamaade ja peamiste turismiobjektidega.

Olemasolev turismitaristu ja selle olukord:

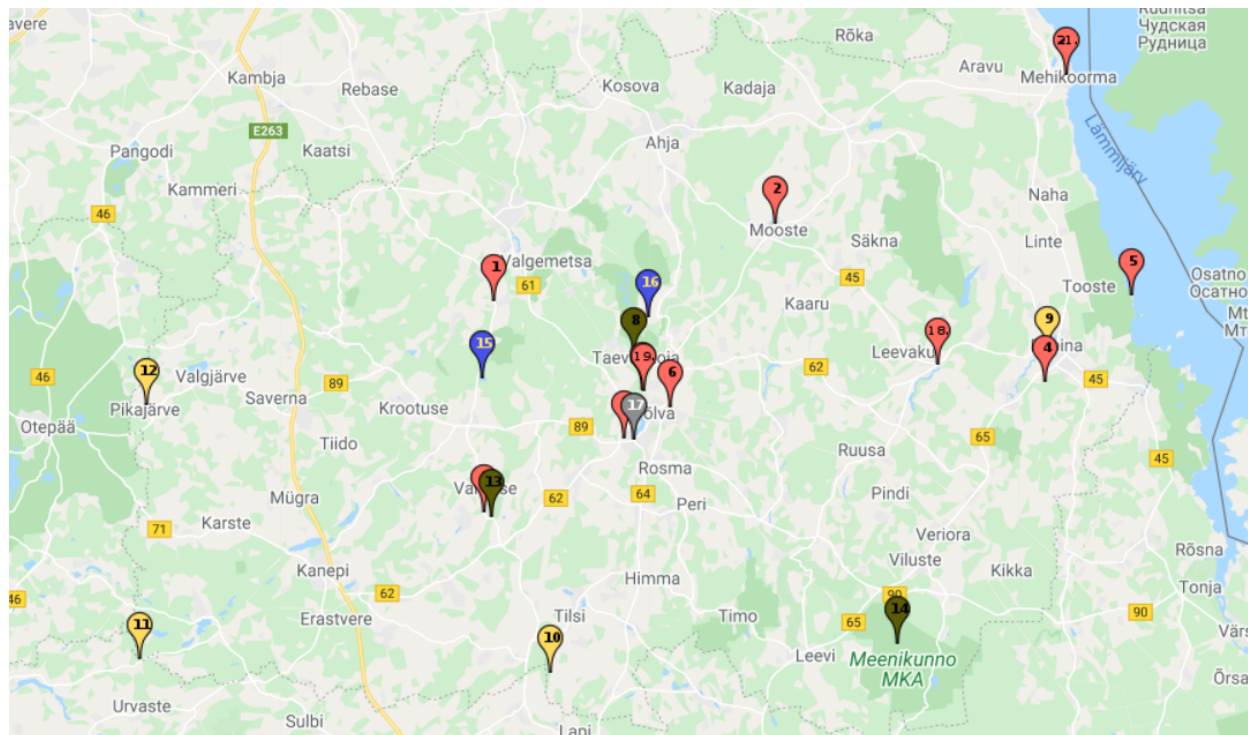
- Taevaskoja-Kiidjärve puhkepiirkond, sh RMK Kiidjärve Külustuskeskus, Suur-Taevaskoda, Valgesoo vaatetorn (2019), mitmed RMK matkarajad, lõkkekohad. Objektid on RMK halduses ning seisukord matkaradadel ning lõkkekohtadel, vaatamata tihedale kasutamisele, on hea. Võimalik on tulla rongiga (Tallinn, Tartu). Taevaskojas Saesaare paisjärvel teeb suviti ekskursioone ja tellimussõite jõelaev Lonny. Saesaare parklas (Suur-Taevaskoda 800 m) on suviti avatud suveniiri- ja infokiosk ning toidukiosk. Piirkonnas mitmed majutusvõimalused, neist suurimad Taevaskoja Puhkekeskus (majutus, seminariruum, aktiivtegevused, noortelaagrid) ja Taevaskoja Salamaa (lisaks hostelile kõigile vajadustele vastav karavaniparkla) ning erineva suurusega puhkemajad. Suvel on Taevaskoja külas avatud kohvik-suveniiripood.
- Ahja ja Võhandu jõgi. Probleem on veematkajate seas populaarse Ahja jõe veeskamiskohtadega – infrastruktuur on vajalikes kohtades puudulik. Populaarseim suure koormusega veeskamiskoht on Tartu-Põlva maantee ääres Koorveres. Veeskamiskohtade probleeme esineb ka Võhandu jõel (Leevil). Leevakul on kanuudele, paatidele rajatud paadisild (Võhandu maraton).
- Mooste mõisakompleks. Üks paremini säilinud mõisakomplekse. Ehitatud 23 hoonet, millest 20 on alles, ning valdavalt renoveeritud ja kasutuses. Folgikoda (võimalik teha üritusi kuni 500le), savi- ja taaskasutuskoda. Toimib sepikoda. Villakoda. Peamajas mõisakool. Majutuskohtasid 3: Linakoja külalistemaja (20 voodikohta), Mooste Viinavabrik (17 voodikohta), Mooste tervise- ja puhkekeskus (10 kohta). Toidukohad: Kohvik Sume Sõstar, Mooste kohvik, ettetellimisel Viinavabriku restoran. On rajatud uus parklaosa. Paigaldatud uued viidad mõisa alal liikumisel. Mooste järve ääres on liivarand, ujumissild ja mõned atraktsioonid lastele.
- Põlva keskväljak (2018). Erinevad istumisalad, purskkaevud. Toidukohad, poed jäävad ca 150 m kaugusele.
- Mammaste Tervisespordikeskuse tervise- ja suusarajad, Disc-golfi rada.
- Sillapää loss (Räpina mõisa peahoone). 2019. renoveeriti rosaariumipoolne suur trepp. 2020. renoveerimisel mõisa peahoone esimene korrus (muuseum, saal). Teine korrus renoveeritud, tegutseb muusikakool. Lossi ümbritseb liigirikas park, mis on alati heas korras. Räpina Aianduskooli kollektsioonaiad.
- Räpina loomemaja. Rekonstrueeritud 2013. Heas korras, leiab tihedat kasutust.
- Räpina sadam. Sadamahoone heas korras (kohvik, seminariruum) ja veesõidukite sildumiskohad (2014). Teenindushoone (köök, pesuruumid ja wc-d, autokaravani parkla 2020), uus vaatetorn (2020. a sügis).
- Mehikoorma sadam, 2020 sügisel rajatud rannapromenaad ja jalgrada.
- Meenikunno raba. Laiem laudtee (lapsevankriga, ratastooliga) Päikeseloojangu majast rabajärveni, järvest metsaservani kitsam. Ringikujuliselt rada läbides tuleb läbida metsaserv.

²⁴ Põlvamaa arendusstrateegia 2035+

Laudteed heas korras. Puhkealad, lõkkeplatsid, RMK metsamaja ja metsaonn heas korras. Vaatetorn.

- Cantervilla loss ja Mängumaa. Peahoones hotell, restoran, minispaa. Kõrvalhoonetes ja territooriumil suviti suur kogupere mängumaa.
- Pokumaa. Hooned heas korras (Pokukoda, talu).
- Ajalooline Postitee (vana Tartu-Võru maantee). Tee uuendamisel on arvestatud ajaloolise teejoone säilitamisega. Külustusobjektid ja ettevõtted on viidastatud omanäoliste viitadega.
- Karilatsi Vabaõhumuuseum. Hooned ja väliala heas korras.
- Palojärv. Suur koormus suviti. Lõkkeplatsid, puhkealad heas korras. Ujumissild vajab uuendamist. Lastele väike mänguväljak.
- Eesti Maanteemuuseum. Hooned ja väliala heas korras. Uus näitusekeskus avati 2019. 2 parklat autodele.
- Tilleoru matkarada. Heas korras.
- Ridali lennuklubi (huvilennud purilennuki ja mootorlennukiga). Eesti suurim purilennuklubi. 1200 m pikk ja 60 m lai sertifitseeritud lennurada, mis aprillist oktoobrini on valmis vastu võtma erinevaid väikelennukeid. Klubihoones on purilendu tutvustavad eksponaadid. Kõik kaasaegsed olmetingimused olemas.
- Toitlustuskohtadest Postiteel Ihamarus Postitee Gurmee ja Varbusel Eesti Maanteemuuseumi Varbuse Teemaja.
- Hotell Pesa – hotell, restoran, 2018 rajati minispaa, fuajee uuendus 2019.
- Kodukohvik Tilla – kohvik ja talupood. Põlva rongipeatuse lähedal.

Maakonna olulised turismiobjektid koos geograafilise paiknemisega on nähtavad alltoodud kaardil:

(1) Karilatsi Vabaõhumuuseum; (2) Mooste mõisakompleks; (3) Hotell Pesa; (4) Sillapää loss; (5) Räpina sadam; (6) Kodukohvik Tilla; (7) Eesti Maanteemuuseum; (8) Taevaskoja-Kiidjärvepuhkepiirkond; (9) Räpina loomemaja; (10) Ridali lennuklubi; (11)

Pokumaa; (12) Cantervilla loss ja Mängumaa; (13) Tilleoru matkarada; (14) Meenikunno raba; (15) Palojärv; (16) Ahja jõgi; (17) Põlva keskväljak; (18) Võhandu jõgi; (19) Mammaste Tervisespordikeskuse tervise- ja suusarajad; (20) Disc-golfi rada; (21) Mehikoorma rannapromenaad ja jalgrada

Planeeritud/käigus olevad arendused:

- Räpina vald: Räpina mõisa (Sillapää lossi) alumise korruse saali renoveerimine;
- Põlva vald: Põlva laskekeskuse väljaarendamine;
- Räpina vald: ranna-ala arendamine;
- Põlva vald: wake-park ja bump trek (rattarada).

Probleemid: Objektide viidastus üleüldiselt Lõuna-Eestis tuleks üle vaadata.

Traditsioonilised sündmused: Lõõtspillipidu Harmoonika /Külaharmoonikad/ Rahvalõõts; Intsikurmu festival; Ökofestival; Kanepi Festival (Kanepi vallas); Räpina Hea Kodu päevad; Võõpsu kalameeste päev; Tõukeratta võistlused; Rally Estonia etapid (Kanepi valla teedel); Käbliku pruulikojade rockfestival (Käbliku BeerCamp&Rock'n'Roll); Mooste Elohelü (folkfestival); Kagu-Eesti tantsupidu; Põlva Päevad; Võhandu Maraton; Põlvamaa Avatud aiad; Kõivualutse laat (ajaloolisel Postiteel); Maanteemuuseumi teemapäevad; Karilatsi Vabaõhumuuseumi teemapäevad; Unustatud mõisad: Räpina mõis/Sillapää loss; Mooste linalaat; Mooste Oktoobrifest; Säkna Rehepeod; Rahvatriatlonid; Orienteerumisteisipäevakud; Pokumaa teemapäevad; Alle-Saija Teatritalu teatrisuvi; Lutsu teatri vabaõhuetendused; Laadad Räpina tuletõrjeväljakul (mai-sept 2x kuus, pühapäeviti); Tuleriitus ja sütelkõnd Viia-Jaani labürinditalus; Jooksu- ja suusavõistlused Mammaste tervisespordikeskuses; Ahja Saunaralli; Öömatk päikesetõusust päikeseloojanguni, start Põlvas; Motokrossivõistlused Rosmal ja Lintes; Rock Strogonoff Verioral; Peipsi Järvefestival (Mehikoorma ja Räpina sadamas); traditsioonilised maakondlikud tantsu- ja laulupeod.

Planeeritud sündmused:

- Juuni 2021 – Memme- taadi pidu – Kolme põlvkonna pidu – maakonna koorid, lapsed, eakad
- Mai 2021 – Kagu-Eesti tantsupidu
- Juuni 2022 – maakondlik laulu- ja tantsupidu
- 03.06.2023 – UmaPido Põlva Intsikurmus
- Juuni 2023 – maakondlik tantsupidu
- Juuni 2024 – maakondlik laulu- ja tantsupidu

Maakonna eripära ja väärtuspakkumine sihtgruppidele:

- Kohalik toit ja kvaliteetne kohalike väiketootjate toodang (toit, käsitöö jms, Põlvamaa Rohelisema märgiga tunnustatud tooted/teenused)
- Põlvamaa tunnuslause: „Põlvamaa – Rohelisem elu“
- Loodus: on võimalus matkata nii maal kui veel. Palju matkaradasid ise avastamiseks või kogunud matkajuhtide juhendamisel. Kanuumatkad Ahja ja Võhandu jõel, süstamatkad, raftimatkad, räätsamatkad, rattamatkad, fatbike-matkad, tõukekelgumatkad.
- Loodus- ja kultuur: Räpina Aianduskool, Räpina park ja Põlvamaa Avatud Aiad
- Kaugtöö: hubane looduslähedane keskkond töö tegemise nautimiseks, kaugtöö võrgustik Kupland
- Pere: Pokumaa, Eesti Maanteemuuseum ja Cantervilla Lossi Mängumaa, Jõelaev Lonny ning matkarajad pakuvad peredele tegevust mitmeks päevaks
- Kultuur: suitsusauna kombestik, lõõtspillimängu traditsioon, spordivõistlused (käsipall, orienteerumine, tõukerattavõistlused, Võhandu maraton jms)

Maakonnas planeeritud tegevused seoses Tartu 2024 kultuuriaastaga:

- Kohtumised valdades

- Arutelud KOV-ides
- Loometalgud maakonnas
- Sündmuste arutelu maakonna tasandil (MTÜd, rahvamajad, kultuurinõunikud, vallavanemad jt.)

Muud käimasolevad ning plaanitud projektid, mis toetavad LE turismistrateegiat:

- PATEE - Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks" projektist „Põlvamaa PATEE programm 2020-2023“ (Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond)
- Kagu-Eesti mainekava – Põlva, Võru ja Valga mk ühistegevused
- Kagu-Eesti kaugtöövõrgustikKupland
- Postitee võrgustiku arendustegevused
- Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmest:
 - Räpina vald: Räpina mõisa (Sillapää lossi) alumise korruse saali renoveerimine
 - Põlva vald: Põlva laskekeskuse väljaarendamine
 - Räpina vald - ranna-ala arendamine
- Põlva vald - wake-park ja bumptrek (rattarada)

7.1.3 Tartu maakond

Olulised suunad linna ja maakonna arengus ning turunduses on seotud Targa Tartu, UNESCO kirjanduslinna, Terve Tartu, Tartu2024, Tartu Energia 2030+, Tartu kultuuristrateegia 2030, Sibulatee võrgustiku ning Emajõe võrgustiku arendamisega.

Tartu maakonna arendamise **laiemad eesmärgid turismivaldkonnas** on:²⁵

- Arendada ja turundada turismi koordineeritult.
- Positsioneerimine erilmelisteks teineteist täiendavateks piirkondadeks.
- Peamisteks sihtturgudeks pidada Soomet, Venemaad, Lätit, Saksamaad ja Leedut.
- Turundada Lõuna-Eestit turismipiirkonnana ühiselt.

Turismiga seotud põhilised tegevussuunad on:

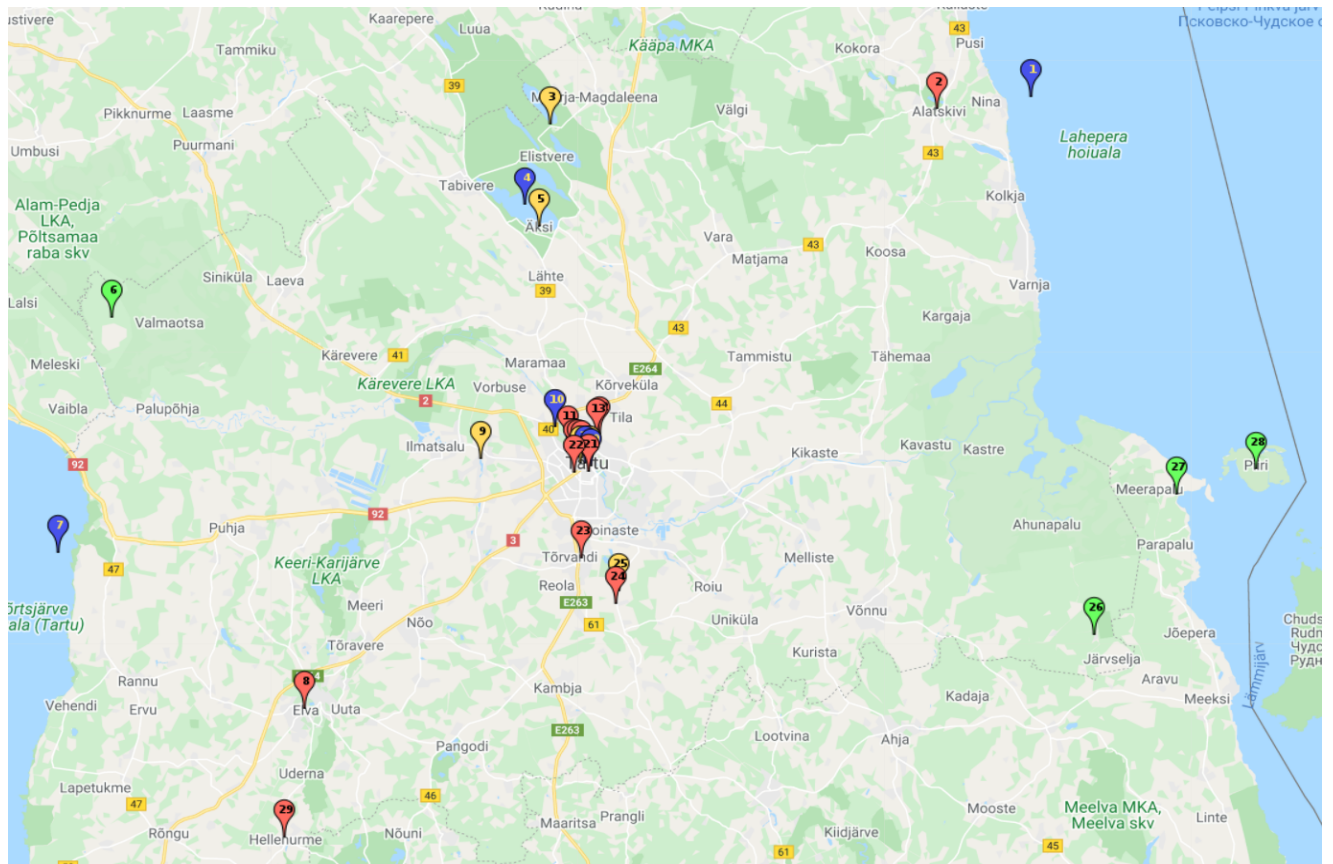
- **Nähtav ja tuntud Tartumaa:** Tartumaa piirkondadele iseloomulike, teineteist täiendavate kuvandite väljatöötamine;koostöös toimivate Elva, Emajõe, Peipsimaa, Sibulatee, Vooremaa ja Võrtsjärvepiirkonna turismivõrgustikega; arutelupäevade korraldamine piirkondade positsioneerimiseks turismi- ja kultuuriettevõtjate koostöös; piirkondlike toodete liidestamine loodava Lõuna-Eesti turismiklastriiga.; süstemaatiline uuringute läbiviimine; Statistikaametilt andmekogumiskavas regionaalse eristatuse taotlemine; mõju ja tulemusnäitajate seadmine piirkondlikele arendusprojektidele; kultuuri- ja väärtusuuringute läbiviimine 3-4 aasta järel; ühised turundustegevused, ristturundus, mainekujundus, kampaaniad;Tartu 2024 kultuurpealinna maksimaalne ärakasutamine turunduseks; pikema turundusplaani koostamine integreeritult suuremate projektidega; ristturunduse soodustamine piirkonna turismiobjektide vahel; ühtse viidasüsteemi loomine – selleks viidasüsteemi ümarlaua kokkukutsumine; linnaArcGIS platvormi laiendamine Tartumaa piirkonna töö- ja abivahendiks; Tartumaa ja Lõuna-Eesti kompleksturundus; kultuuriturunduse kava koostamine lähtuvalt maakondlikest kavadest; piirkondliku äriturismi ja B2B turunduskava koostamine; Visittartu.com ja Kultuuriaken.tartu.ee veebiplatvormide arendus piirkondlikestvajadustest lähtuvalt; erilmeliste turismimarsruutide loomine Tartumaa ja Lõuna-Eesti turismi objektide paremaks liidestamiseks ja esiletõstmiseks.

- **Eriilmelised külastuspiirkonnad ja turismitooted:** teadmuspõhine tootearendus piirkondliku turismitaristu ja -teenuste edendamiseks; tootearenduse häkatonide (fokuseeritud rühmatöö) ja koolituste süsteemi(tootearendus, turundus jm) loomine ja rakendamine;põlvkondade sidususe rakendamine toitlustuses – vanaemade oskuste ja pärandi ära kasutamine; Tartumaa sisevee marsruutide ja sadamate arendamine; turismiarenduse soodustamine Emajõe äärsetel aladel ja teiste suuremate piirkondlike veekogude ääres; Peipsiveere marsruutide ja teenuste arendus (Peipsimaa 2019-2030 Arengustrateegia); Piirissaare arendamine unikaalseks turismitooteks; Tartumaa tervise- ja aktiivse puhkuse objektide arendamine ja hoidmine; jätkusuutliku rahastussüsteemi loomine tervise- ja matkaradade korrashoiuks; tervise- ja matkaradade kaardistus ja turundusplaani rakendamine; Tartumaa atraktiivsuse tõstmine pereturismi sihtkohana.

Maakonnas asuvad olulised turismiobjektid on Eesti Rahva Muuseum, Tagurpidi Maja, Teaduskeskus AHHA, teater Vanemuine, Toomemägi, Emajõgi, Aparaaditehas, Tartu Ülikool (arhitektuuriansambel/muuseumid), V Spa, Tartu Raekoja plats, Karlova, Supilinn, Jääaja Keskus, Eesti Põllumajandusmuuseum, Lange motokeskus, Vudila, Aura Keskus, Eesti Lennundusmuuseum, Rahinge Wakepark, Elva, Sibulatee, Piirissaar, Peipsi järv, Võrtsjärv, Saadjärv, Peipsiveere looduskaitseala, Alam-Pedja looduskaitseala, Järvselja ürgmets.

Tartumaa turismiobjektide geograafiline paiknemine on nähtav alltoodud kaardil:

²⁵ Tartumaa arengustrateegia 2040

(1) Peipsi järv; (2) Sibulatee (3) Vudila; (4) Saadjärv; (5) Jääaja Keskus; (6) Alam-Pedja looduskaitseala; (8) Elva; (9) Rahinge Wakepark; (10) Emajõgi; (11) Supilinn; (12) Eesti Rahva Muuseum; (13) Tagurpidi Maja; (14) Toomemägi; (15) Tartu Ülikool; (16) Tartu Raekoja Plats; (17) teater Vanemuine; (18) V Spa; (19) Teaduskeskus AHHAA; (20) Aura Keskus; (21) Karlova; (22)

Aparaaditehas; (23) Eesti Põllumajandusmuuseum; (24) Eesti Lennundusmuuseum; (25) Lange motokeskus; (26) Järvelja ürgmets; (27) Peipsiveere looduskaitseala; (28) Piirissaar; (7) Võrtsjärv; Hellenurme Veskimuuseum (29)

Tartu linn on Tartumaa ning ka Lõuna-Eesti tõmbekeskus. Tartu linn on kompaktne, kõik oluline “kääjala” juures. Linnas on hea liikuda jalgsi, linnatranspordiga (keskkonnasäästlikud gaasiküttega bussid) ning rattaga (rattaringlus; kergliiklusteed, mida pidevalt laiendatakse). Toimub järjepidev Emajõe-äärsete alade korrastamine, sh promenaadide rajamine. Ühendus linna lähedal olevate piirkondadega on paranemas (bussiliiklus, rattaringluse laiendamine), kaugemate piirkondadega on ühendus kehvem, pigem liikumine enda transpordiga. Võimalus on kasutada veeliiklust (regulaarreisid, laevade eraldi tellimine), sadamad asuvad erinevates maakonna piirkondades. Välisriikidest on bussiühendus Läti, Leedu ja Venemaaga, lennuühendus Soomega. Hetkel viiruse tõttu ühendused häiritud.

Üle Tartu maakonna on olemas välikaardid ning viidad. Lisaks üldviitadele ka 10 ristturundus viita (Leader'i ristturundusviidastamise projekti raames). Sama projekti raames paigaldati 25 infoalust üle maakonna erinevate turismiobjektide juurde (siseruumis erinevate turundusmaterjalide hoidmiseks-jaotamiseks). Linn plaanib uuendada linnasisest viidastamist.

Tartu linnas ja maakonnas toimub aastaringselt erinevaid sündmusi igale maitsele – ajaloo-, muusika-, kirjanduse-, teatri-, filmi-, teaduse- kui spordihuvilistele. Lisaks pakub tulevase kultuuripealinna programm mitmeid rahvusvahelise kõlapinnaga suursündmusi.

Olulisemad regulaarsündmused: sTARTUpDay, Maitsev Tartu, Tartu Maratoni spordiüritused (erinevatel aastaegadel), Maamess, kirjandusfestival Prima Vista, Tartu Tudengipäevad (kevadepäev ja sügisepäev), Eesti Lennupäevad, Tartuff, Tartu Hansapäevad, Tartu tänavatoidufestival, Tartu toidu- ja veinifestival, tänavakunstifestival Stencibility, Tartu linna päev, Tartu Valgusfestival, Emajõe festival, Jõululinn Tartu ja Tartu talvine tantsupäev, Eesti teatri festival Draama, Maailmafilmi Festival, Rally Estonia, linnaosade päevad (erinevatel aastaegadel), Sibulatee kohalikku kultuuri tutvustavad sündmused (Kallaste kala- ja sibulalaat, Karakatitsa, Naboikapäev, Varnja kalalaat), kohvikutepäevad nii linnas kui ka maakonnas (Sibulatee puhvetite päev, Elva kohvikutepäev; Võrtsjärve laevakohvikute päev, Võrtsjärve Angerjafestival, Elva Südaööjooks, Elva Elamusjooks, Elva Elamusfestival jne).

Maakonna eripära ja väärtuspakkumine sihtgruppidele

- **Eesti kultuuri häll:** Baltikumi vanima linnana pakub Tartu vaatamisväärsusi igal sammul, eriti kesklinnas, mis on riiklik muinsuskaitseala. Siin leidub stiilinäiteid keskajast tänapäevase moodsa arhitektuurini, mida ilmestavad hubased kohvikud ja omapärased restoranid, linnaloodus ning elav tudengilinn melu. Tartu on Eesti kultuuri sünnipaik – siit sai alguse rahvusülikool, siin alustasid oma tegevust esimesed ajalehed ja kultuuriseltsid, siin toimus esimene rahvuslik üldlaulupidu ja avati esimene kutseline teater Vanemuine. Tartus asuvad Rahvusarhiiv ning Haridus- ja Teadusministeerium, lisaks on Tartu koduks mitmete oluliste kultuuriasutuste. Olulisim neist on enam kui sajandivanune Eesti Rahva Muuseum.

Sageli on siin erinevad valdkonnad omavahel segunenud, mis annab nii kohalikele kui ka külalistele võimaluse saada osa millestki omanäolisest. Tartus on põimunud möödunud aegade pärand innovaatiliste ja modernsete lahendustega, ammutades inspiratsiooni minevikust, olevikust ja tulevikust. Positiivselt ekstsentriline ja loominguline vaim on nähtav ja tuntav nii linnapildis, siinsetes elanikes kui ka nende tegemistes. Meie esivanemate ajalugu kätkevad näitused ja kaasaegsete tehniliste lahendustega moodne muuseumimaja, keskaegse toomkiriku varemed ja ägedad valgusinstallatsioonid, miljööväärtuslik puitlinnaosa Karlova ja fantaasiaküllased tänavakunstiteosed, nõukogudeaegne tehasekompleks ja aina edasi arenev boheemlaslik kultuuritehas, vanad sõjaaegsed lennuangarid ja meeleolukad sündmused – see kõik peegeldab just seda iseäralikku Tartu vaimu.

Maakond rikastab kultuuripärandit veelgi ning siin on palju omanäolisi turismiobjekte, samuti korraldatakse piirkonnas erinevaid kontserte ja teatrietendusi, piirkondlikke festivale ning kohaliku käsitööd ja toitu pakkuvaid laatu. Eredamaks näiteks võib tuua Peipsi-äärse Sibulatee, mis ühendab baltisakslaste mõisakultuuri, vene vanausuliste traditsioone ja Eesti talupojakultuuri.

- **Pere:** Tartu on parim paik perepuhkuse veetmiseks – turvaline ja terviklik linnakeskkond pakub mitmekülgseid tegevusi igas vanuses pereliikmetele ning annab võimaluse üheskoos õppida ja areneda. Nii linnas kui ka maakonnas laiemalt on arvukalt mänguväljakuid ja parke, põnevaid interaktiivsete eksponaatidega muuseume, fantaasiaküllaseid mängutube ja toredaid veeatraktsioone. Siit leiab hiigelsuured mammutid, väikesed vutid, mänguasjad ja meisterdamistoad, batuudid, ronimispuud ning palju muud põnevat. Kuna Tartu on kompaktne, on kõik ühtmoodi lähedal ja lühikese ajaga jõuab palju.
- **Tark Tartu:** Tartu on tuntud moodsate lahenduste, ekstsentrilisuse ja loomingulise atmosfääri poolest. Targa Tartu brändi tuumaks ongi nutikas ja kaasaegne mõtteviis igas linna puudutavas valdkonnas, et Tartu saaks areneda üha edukamaks oma väärtusi võimendades. Tartu olemus on rahvusvaheline, aga kohaliku kiiksuga, innovaatiline ja ettepoole vaatav, kogukonna- ja keskkonnahoidlik, vaimukas ja nutikas, usutav ja tõsiseltvõetav. Eesmärgiks on säilitada jätkusuutlik mõtteviis, tõhus ettevõtlus ning külalistele võimalikult mugava reisielamuse pakkumine.
- **Säästev turism:** Tartu osaleb rahvusvahelises säästvat turismi arendava Roheliste Sihtkohtade (GreenDestinations) pilootprogrammis, mis annab piirkonnale võimaluse analüüsida ja parendada elukeskkonda ning omandada roheline sihtkoha kvaliteedimärgis. GreenDestinations on rahvusvaheliselt tuntud programm, millega on liitunud kogu maailmas üle 200 sihtkoha. Samuti osaleb linn SmartEnCity projektis, mille eesmärk on viia ellu targa ja säästva linnakeskkonna terviklahendus, mis inspireeriks elanikke tegema keskkonnateadlikke otsuseid. Projekti aluseks on SmartZeroCarbon City kontseptsioon, kus linna ökoloogiline jalajälg ja energianõudlus on kaasaegseid tehnoloogiaid kasutades viidud miinimumini ja energiavarustus baseerub taastuvatel kohalikel energiaressurssidel, mida hallatakse nutikate lahenduste abil.
- **Kogukondade kaasamine, elanikekeskne lähenemine:** kogukonna tugevdamine - ühised üritused, sh loenguseeria, ühine õppimine kogukonnas; kunstilahendused pilootala majade fassaadidel ja ümbruses, et tõsta esile neid maju linnakeskkonnas ja luua kogukonda ühendav avalik 'kunstigalerii'. Pakutakse välja sotsiaalse innovatsiooni mudel, mida testitakse renoveeritavate elamute kogukondade baasil. Mudeli peamine idee uurib, kuidas jätkuvalt motiveerida neid, kes juba aktiivselt energiat säästavad ning kuidas panna energiat säästma need, kes seda veel ei tee. Rõhuasetus on „targematelt õppimise“ aspektil, selle tarbeks koolitatakse välja n-ö targa maja saadikud, kes saavad omakorda abistada oma naabreid ja pereliikmeid.
- Jätkuvalt edendatakse **äri- ja konverentsiturismi, tehnoloogiaid ja ruume** ning arendatakse koostööd erinevate rühmade vahel. Olulisel kohal on ka ettevõtluse arendamine ja toetamine ning *startup*-skeene. Lisaks igal aastal toimuvatele sadadele kohalikele ja rahvusvahelistele erinevate valdkondade konverentsidele, seminaridele ja töötubadele korraldatakse Tartus ka Baltikumi suurimat ärifestival sTARTUpDay, mis toob üle maailma kokku nii oma ala spetsialistid kui ka alles idufirma plaane pidavad ettevõtlikud entusiastid. Äri- ja muidugi vajadusel ka tavaturistidel on võimalus kiireloomulised tööasjad korda ajada, kasutades kesklinnas asuvat kõigi mugavustega avalikku tööruumi sTARTUpLounge või mitmete hotellide poolt pakutud salonge.
- **Aktiivne puhkus vs aja maha võtmine:** Tartu linn ja maakond pakuvad võimalusi aktiivseks puhkuseks kui ka mõnusaks ajaveetmiseks looduse vaikusel või spaaelamusi nautides. Aktiivse puhkuse veetmiseks on nii kergemaid sportlikke tegevusi, aga ka adrenaliinirohkemaid väljakutseid pakkuvaid tegevusi: avalikud mänguväljakud, vabaõhu-sportsaalid, seikluspargid, rattaringlus, ratta- ja tõukerattarent ja -matkad, kanuumatkad, paadisõidud ja -rent, veepargid,

motorajad, matkarajad jms. Aja maha võtmise puhul nii linnas kui ka maakonnas on arvukaid parke, veekogusid (rannad, promenaadid), terviserajad, spaad (päevaspaad kui ka hotell+spaakompleks), tervisekeskused, loodus- ja loomavaatlused, looduskaitsealad jms.

- **Maitseelamused:** kahtlemata rõhutatakse turismi edendamisel ka toiduvaldkonda, kuna see on ühendavaks lüliks ajaloo, pärandi, keskkonna, traditsioonide, aga ka väiksemate ja suuremate kohalike tootjate vahel. Tartu avab värava Lõuna-Eesti maitsete juurde ning piirkonda peetakse justkui Lõuna-Eesti sahvriks. Olulisel kohal on nii ajalooline turuhoone ja soojal ajal tegutsev avaturg kui ka Lõunakeskuses asuv Taluturg, kus on esindatud Lõuna-Eesti talu- ning väikeettevõtete toodangu paremik. Kohalik tooraine pakub inspiratsiooni ka Tartu restoranidele. Eriti hea võimaluse restoranides pakutavaga tutvumiseks annab veebruaris toimuv restoranikuu „Maitsev Tartu“. Augustikuu toimub Tartu toidu- ja veinifestival. Samuti toimuvad tänavatoidufestivalid ning erinevatel aastaegadel aset leidvatel linnaosapäevadel on alati olulisel kohal kodukohvikud. Tänu Peipsi järvele, Võrtsjärvele ja teistele veekogudele on maakonnas au sees ka kalapüük ja erinevad kalatoidud. Peipsi ääres asuv Sibulatee on tuntud lisaks kalapüügile ja -toitudele ka sibulate ja teekultuuri (Ivan tšai) poolest.

Maakonnas planeeritud tegevused seoses Tartu 2024 kultuuriaastaga

2019. aasta detsembris loodi Tartu linnavolikogu otsusega sihtasutus Tartu 2024. Eesmärkide täitmisel lähtutakse sihtasutuse asutamise ajal olemasolevast Tartu linna ja 19 Lõuna-Eesti omavalitsuse Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimiseks koostatud kandideerimisraamatust "Ellujäämise kunstid" ("Arts of Survival").²⁶

Tartu 2024 arendab kolme programmiiliini:

1. Elu ja keskkond (liigirikkus ja loodushoid kunstilise inspiratsiooni allikana, linnaplaneerimises ja kogukondlikes algatustes). Esimesest arendusprotsessist võtavad osa projektid: Ellujäämise Kunstide Linnaloodusfestival; Emajõe ja Suure Järvistu Taasavastus; Kasvades Oma Toiduga; Kureeritud Elurikkus; Metsavaimud Masinas (Digikunstifestival); Metsikud Bitid; Peipsi Kunstitee; ReVogue Moefestival ja -mess.

2. Inimene ja oskused (kunstid ja käsitöö, suhtlus- ja loodusoskused kogukonnategevuse ja loovhariduse alusena). Esimesest arendusprotsessist võtavad osa projektid: 1984/2024 Kirjandusfestival; Kollased Aknad; Luues Lähedust. Kiusuennetus Kunstimuseumis; Läbi Linna; Peedist Pesumasin; Postmarketi Tänavafestival; Põlvelt Põlvele; SoundOurSouls; StandUpForYour Mind; Sürrealism 100; Tartu Meeste Garaaž; Varjatud Maailmade Avarandumine.

3. Omapära ja Euroopa (Paiga kuvandi muutmine väärtustades subkultuure ja erilisi inimesi, regionaalsete ja globaalsete võrgustike tihendamine, linnaruumi ümberkujundamine). Esimesest arendusprotsessist võtavad osa projektid: Ellujäämise Kunstide Dokprogramm; Ellujäämise Rajad; Emajõgi - Tartu Sünd ja Surm; Euroopa Tudengite Arvamusfestival; Maailma Maaliin; PerformaBorealis. Tartu Rahvusvaheline Kaasaegsete Etenduskunstide Festival; Psühhoteek; Suudlev Tartu; Tartu Maailmaülikool; Toomemäe Taasavamine; Venekeelse Tartu Kaardistus

Muud käimasolevad ning plaanitud projektid, mis toetavad LE turismistrateegiat:

- GreenDestinations, SmartEnCity, Via HanseaticaPlus
- Promotion of crossborderterritoriesthroughdevelopment of professional competences of specialists and effectiveinteraction of municipalities with their sub-units (ProTour).
- Eesti-Vene programm "Elu kahe maailma piiril" (National Geographicu kollased aknad) - projekt läbi, aga aknad on alles.

²⁶ <http://tartu2024.ee/ellujaamise-kunstid>

7.1.4 Jõgeva maakond

Jõgeva maakonna arendamise **laiemad eesmärgid turismivaldkonnas** on:²⁷

- Läbivaks eesmärgiks vastava valdkonna ettevõtete (majutus, toitlustus, puhketeenused) tootlikkuse kasv, mis tooks kaasa ettevõtjate kasumi ja töötajate töötasude kasvu.
- Turismitoodete ja teenuste kvaliteedi tõstmine.
- Uute turismitoodete ja teenuste väljatöötamine ning arendamine.
- Ööbijate osakaalu tõstmine (läbisõiduturismi vähendamise)
- Parimate eeldustega turisminiššide eelisarendamine: kultuuri-, pere-, agro -, loodus-, toidu- ning elamusturism. Siseturistidele soovitakse suunata eelkõige pere- ja kultuuriturism, kõigile turgudele loodus- ning maaturism ning välisurgudele agroturism. Jõgeva kultuuriloolisi eeldusi peetakse märkimisväärseks siseturismi arendamisel, samas peetakse tähtsaks looduskeskkonda.
- Kasutada turismi kui elukeskkonna ja elukoha väärtuse kasvu mootorina. Turismi kui majandusharu edukas arendamine. Kujundada maakonna mainet ja tuntust läbi turismi.
- Edukate brändide ehitamine

Turismiga seotud põhilised tegevussuunad on: Jõgevamaa omavalitsuste koostöö maakonna mainekujundamise ja turundamise eesmärgil läbi: a) piirkondade tuntuse tõstmise, piirkonnas mitmepäevaste ja korduvkülastuste kasvu saavutamise; b) jätkusuutliku külastuskeskkonna ühtse kujundamise; c) turismi kui majandusharu eduka arendamise; d) edukate brändide ehitamise.

Jõgevamaa Arenduskeskus (MARO) koordineerib turismiturundust ja tootearendust koostöös KOV-de ja ettevõtjatega, viib ellu mainekujunduslikke tegevusi ja kohaturundust sise- ja välisurgudel.

MARO töötab koostöös omavalitsustega välja maakonna maine/turundusstrateegia ning tegevuskavad. Mainekujunduse, turundamise ja turismiga tegeletakse süsteemselt ja järjepidevalt. Eesmärkide saavutamiseks viiakse ellu nt järgmisi tegevusi: viiakse läbi hetkeolukorra analüüs turismis ja mainekujunduses; turismitoodete kaardistamine uuenenud maakonnas, ollakse kontaktis ja külastatakse turismiobjekte ja –ettevõtjaid nende arengueesmärkide välja selgitamiseks; tootearenduse, vajaduste kaardistamine ja kvaliteedi tõstmine, sisuturundusloome; turunduskanalite kaardistamine, kultuuripärandi kaardistamine (kohalikud legendid), koduloouuringud - Jõgevamaa lood, kodulooliste foto- ja video- jm konkursside läbiviimine, auhindamine.

Jõgevamaal toimub aktiivne koostöö erinevate valdkondade vahel; kultuuri, toidu, turismiobjektide, loomemajanduse, looduse/maastiku, ettevõtluse sidumine piirkonna tootearenduses, ühispakettide loomine, tootetutvustusreisid, erinevad innovaatilised lahendused; sisuturundus, ühisturundus ja ristturundus.

Maakonna ja valdade mainekujunduslike ja turunduseesmärkide saavutamiseks kaasatakse eksperte, toimub koostöö teadusasutustega, sh maakonna turismiettevõtluse võimaluste tutvustamine potentsiaalsetele ettevõtjatele. Toimub elektroonilise meedia arendus, informatsiooni esitamine erinevates keeltes; ühine infoplatvorm, VisitJõgeva edasiarendus, kodulehtedel pidev info uuendamine, struktureeritud info sihtgruppide ja teemade kaupa, sündmuste turundamine; turundustegevused internetis ja sotsiaalmeedias, mõjuisikute (influencer) kaasamine; interaktiivse kaardi, näidis- ja teemamarsruutide loomine.

²⁷ Jõgevamaa arengustrateegia 2035+

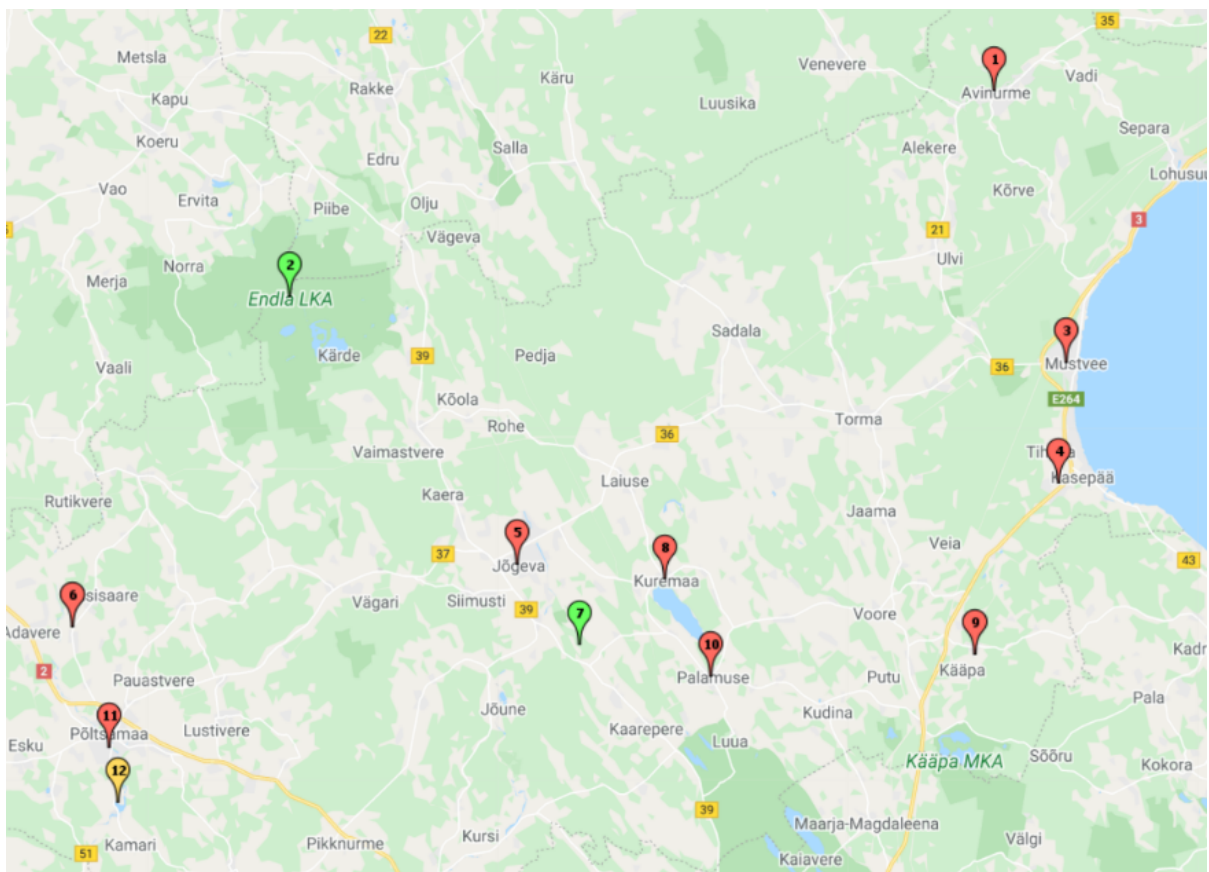
Soodustatud on turismiasjaliste klubiline kooskäimine, koolitused, õppereisid, kontaktüritused, ühiskülastused, inspiratsiooniseminarid, tagasiside erinevate vormide kasutamine ja hinnangute kogumine kvaliteedi tõstmise eesmärgil; tunnustamine.

Luuakse turundusmaterjalid (sümboolika, trükised, sisuturundustekstid, droonivideod, fotod jm innovatiivsed lahendused); tehakse koostöö teiste piirkondade ja ettevõtjatega.

Plaanis on turismivaldkonna viidastamise kaardistamine ja läbi mõtlemine - võimalusel ja vajadusel ühtsete kujundus- ja paigutuspõhimõtete rakendamine, rahvusvahelise maakonna turismiattraksioonide, puhkevõimaluste ja majutuse-toitlustuse teemalise kontaktseminari korraldamine, Peipsi sadamate puhkemajandusliku taristu arendamine vastavalt Peipsi kalanduspiirkonna strateegiale; Peipsimaa, Vooremaa ja Põltsamaa puhkemajanduspiirkondade säilimise tagamine, arendamine ja turundamine puhkealade võrgustikuna; Vooremaa puhkeotstarbelise kõvakattega rattatee planeerimine ja välja ehitamine; suuremate transpordisõlmede ja peatuste kujundamine piirkondliku ja maakondliku identiteedi edastajateks ja turismiinfo kandjateks.

Jõgevamaa olulised turismiobjektid: Põltsamaa loss – äsja avatud renoveeritud muuseum; TIP;Katre Meistrikoda; Veinikelder; Kunstigalerii; Kersti Kangrukoda; kirik; laululava; vaateplatvormi (arendamine käib); WPark (uus objekt); Pajusi mõisakompleks (väga heas olukorras); Kuremaa – mõis, veski, miniSPA, rand, terviserajad, park – (seisukord hea, kuid arendamine käib); Palamuse ajalooline kultuurikompleks – muuseum, kirik, apteek, park (seisukord hea); Mustvee linn – kirikud, promenaad, muuseum (seisukord hea, kuid arendamine käib); Kasepää tänavküla – Peipsi järve Elu Tuba; Peipsimaa muuseum (uus, laululava, kirikud/palvemajad – seisukord hea, kuid arendamine käib); Jõgeva linn – B. Alveri muuseum; Jõgeva Muuseum; Alo Mattiiseni klaveriklass (seisukord rahuldav). Avinurme – Puiduait, Muuseumrong, kirik (seisukord hea, keskväljaku rekonstrueerimine plaanis); Kalevipoja Koda – Kalevipoja muuseum, Seikluspark; Kalevipoja Mänguhoov, Kääpa OTT (seisukord hea), Kassinurme Linnamägi (seisukord hea), Endla Looduskaitseala (seisukord hea).

Jõgevamaa olulised turismiobjektid ja nende geograafiline paiknemine on märgitud alloleval kaardil:

(1) Avinurme Puiduait; (2) Endla Looduskaitseala; (3) Mustvee linn – 5 eriusu kirikut; (4) Kasepää tänavküla – Peipsimaa muuseum; (5) Jõgeva linn – Jõgewa Militaarmuuseum, Betti Alveri muuseum; (6) Pajusi mõisakompleks; (7) Kassinurme Linnamägi; (8) Kuremaa – loss, veski, mõis, miniSPA, rand; (9) Kalevipoja Koda; (10) Palamuse ajalooline kultuurikompleks - muuseum, apteek, kirik; (11) Põltsamaa loss- muuseum, Veinikelder, Käsitöökoda; (12) WPARK

Olulised regulaarsündmused: Põltsamaa Lossipäevad, Põltsamaa sildade ja kohvikute päev, Kamari veetrall, Paunvere Väljanäitus ja Laat, Avinurme Tünnilaat, Mustvee Linnapäevad, Kalevipoja Uisumaraton – kui Peipsil jääd on, Peipsi Romantika, Eesti Naiste Tantsupidu, Pajusi Mudajooks, Põltsamaa Jõemaratón, Küüslaugufestival, Peipsi Toidu Tänav, Jõgeva linna Kohvikutepäev, Kääpa Kohvikutepäev, Maakonna Laulu- ja Tantsupidu, Jõgevatreff, Ööbazaar muinastulede ööl. Alates 2021 Kultuuritee kampaania „Suvi“ mis hõlmab Jõgevamaa sündmusi mai lõpust muinastulede ööni.

Maakonna eripära ja väärtuspakkumine sihtgruppidele

- Kultuuritee kontseptsioon – marsruut + suurepärased traditsioonilised sündmused;
- Ajalugu ja legendid – mõisad (Kuremaa, Adavere, Lustivere, Võisiku, Pajusi, Puurmani), linnused (Põltsamaa, Laiuse), Vanausulised, Kassinurme, Kalevipoeg + kõik Jõgevamaa muuseumid;
- www.kultuuritee.ee;
- Navicup äpis vt Kultuuritee ja Jõgevamaa spordikaart
- Pereturism: Kalevipoja muuseum ja Seikluspark, Palamuse muuseum, Jõgewa Militaarmuuseum, Sarapiku talu maisilabürint, WPark;
- Loodusturism: Endla looduskaitseala, Kassinurme Linnamägi ja hiis, Luua Arboretum, Põltsamaa roosiaed, Laidi Aed, Alam-Pedja LK, Sarapiku talu maisilabürint, kanuu- ja metsa/loodus matkad, Vooremaa, Peipsi, Kuremaa järv.

NB! Jõgevamaa ei ole ametlik Tartu 2024 piirkond. Sidusus projektiga läbi kollaste akende programmi Jõgevamaale on paigaldatud kokku 4 kollast akent.

Muud käimasolevad ning plaanitud projektid, mis toetavad LE turismistrateegiat:

- Kultuurivaldkonna uuring ja koostöömudeli väljatöötamine, koostöö (teiste sidusvaldkondadega sh turism).
- MATA – Kuremaa lossi katus ja fassaad.
- Põltsamaa lossikompleksi suurarendus (Põltsamaa muuseumi II korruse remont, lossitorni ja vaateplatvormi renoveerimine, väravahoone taastamine koos sissepääsuga, siseõue korrastamine.
- Põltsamaa kesklinna ja Roosisaare arendus (pearõhk jõel ja selle ümbrusel).
- WPark edasiarendus – toitlustuse parendamine, majutuskohtade loomine.
- Jõgeva linna vaatetorni ehitus.
- Jõgeva linna promenaad ning uus keskväljak.
- Jõgeva linna hotelli ehitus – ehitab Coop Jõgeva
- Peipsimaa muuseumi edasiarendus (II korruse väljaehitus).

7.1.5 Valga maakond

Valga maakonna arendamise **laiemad eesmärgid** turismivaldkonnas on:²⁸

- Luua piirkonnaspetsiifilised kompetentsi- ja kasvuvaldkonnad majandustegevuse elavdamiseks, mille hulgas on ka koostööpotentsiaali kasutav turismiturundus;
- Pöörata suuremat tähelepanu ökoturismile;

²⁸ Valga maakonna arengustrateegia 2035+

- Pöörata turismipotentsiaali arendamisele suuremat tähelepanu;
- Luua Valga maakonnast atraktiivne ja hea mainega külastuskeskkond.

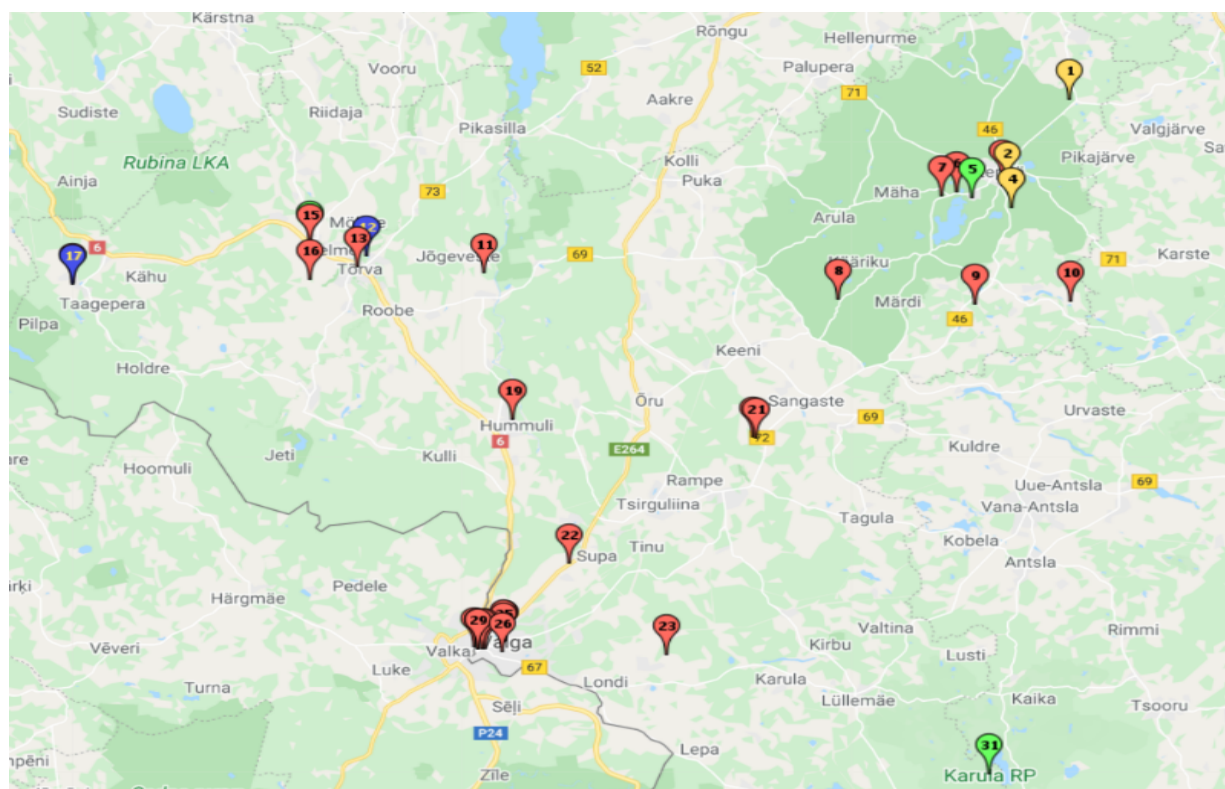
Turismiga seotud põhilised tegevussuunad on:

- **Turismiinfo kogumine ja levitamine ning uuringute ja seirete läbiviimine:** turismiinfo (info vaatamisväärsuste, teenuste ja pakkumiste kohta) kogumine, süstematiseerimine ja levitamine nii elektroonilistes infokanalites, trükiste ja välireklaami kaudu kui ka külastus- ja turismiinfokeskustes ning infopunktides; Valgamaa sündmuste, spordi- ja kultuuriinfo jms kogumine ja parem esitlus, ühtsete teemapõhiste (nt spordisündmuste või kultuurisündmuste) kalendrite koostamine; infomaterjalide trükkimine ja levitamine; turismistatistika analüüs ja seire; külastaja- ja rahulolu-uuringute läbiviimine ja kokkuvõtete esitlemine; turismitaristu (infotahvlite, viitade, avalike objektide- vaatamisväärsuste, puhkealade, matka- ja spordiradade jms) pidev seire, info edastamine hoolduse tagamiseks või infoviitamise parandamiseks.
- **Valgamaa külastatavuse suurendamine:** maakonnas toimuva (positiivsete uudiste) pidev levitamine Eesti meediakanalites, sh sotsiaalmeedia; Valgamaa.ee, visitestonia.com pidev uuendamine ja värskena hoidmine; Valgamaa mainekampaaniate läbiviimine; messidel, laatadel, näitustel ja teistel teemaüritustel osalemine, kus on võimalik tutvustada Valgamaa vaatamisväärsusi ja turismiteenuseid ning siinseid sihtkohti; koostöös suursündmuste korraldajatega tegevused, et tuua Valgamaale täiendavaid rahvusvahelisi suursündmusi; igakülgne kaasaitamine suursündmuste korraldamisele ja turundamisele; välismaiste sihtturgude (eelkõige Soome, Venemaa, Läti, Leedu, Valgevene, Ukraina) turismimesseidel, näitustel, laatadel jne osalemine ning tähelepanukampaaniate korraldamine; ettevõtjate õppekülastuste organiseerimine teistesse riikidesse ning sealsete turismiettevõtjate ja reisikorraldajate vastukülastuste korraldamine; ühiste projektide ja tähelepanuaktsioonide läbiviimine teiste riikide regioonidega eesmärgiga propageerida vastastikku oma turismipotentsiaali ja saada positiivset tähelepanu; turismiinfo levitamise bartertehingud – Valgamaa (Lõuna-Eesti) turismiinfo levitamine teiste riikide turismiinfokeskustes ja nende info levitamine meie infokeskustes ja veebilehtedel; väärtuslikele maastikele hoolduskavade koostamine ning nende elluviimine koostöös kohalike kogukondadega (alus: maakonnaplaneering); maakonnaplaneeringus tähistatud ilusate vaatekohtade korrastamine ja nende kujundamine puhke- ja muu avaliku kasutusega aladeks; puhkealadele uute rekreatsioonirajatiste rajamine; avalikult kasutatavatele puhkealadele juurdepääsude ja teenindustaristu tagamine; avaliku juurdepääsuga paadisildade ja lautrikohtade rajamine; väikesadama rajamine Väike- Emajõe suudmesse; multifunktsionaalse meelelahutus- ja ärikeskuse rajamine Otepääl.
- **Turismiettevõtjate koostöö edendamine ja üksteiselt õppimine:** ettevõtjatele koolituste korraldamine tootearenduse, turunduse, kohaliku toidu võimaluste, sotsiaalmeedia kasutamise jms teemal; ettevõtjate koostöövõrgustike aktiveerimine; kvaliteedisüsteemi arendamine läbi teenuste võistlusliku hindamise (nt. Toitlustusettevõtete teeninduse pimehindamine); ühispakkumiste (kupongimängud, kliendikaardid, ühispiletid) võimaluste propageerimine; Lõuna-Eesti identiteedipiirkondade - Mulgimaa, Setomaa, Vana-Võromaa, Vana-Tartumaa turismiettevõtjate omavaheline suhtlus ja üksteiselt õppimine.

Valgamaa olulised turismiobjektid on: Lossispaa Wagenküll, Helme koopad ja ordulinnuse varemed, Tõrva keskväljak, Vanamõisa järv koos Baltimaade kõrgeima hüppetorniga, Barclay de Tolly mausoleum, Valga keskväljak, Jaani kirik, Valga raudteejaam, Pedeli puhkeala, Valga/Valka kaksiklinn, Valga Militaarmuuseum-teemapark, Karula rahvuspark, Sangaste loss koos ringtalliga, GMP Pühajärve restoran, Pühajärve spa ja puhkekeskus, Pühajärv, Otepää Winterplace, Tehvandi Spordikeskus, Kääriku

Spordikeskus, Otepää golf, Kuutsemäe puhkekeskus, Väike-Munamäe Suusakeskus, Otepää keskvaljak, Otepää Linnamägi, Otepää seikluspark, Otepää Maarja kirik.

Valgamaa turismivaldkonna turismiobjektide geograafiline paiknevus on nähtav alltoodud kaardil:

(1) Ponimaa; (2) Otepää seikluspark; (3) Tehvandi suusahüppe vaateplatvorm; (4) Väike munamägi; (5) Otepää looduspark ja looduskeskus; (6) Pühajärve spa ja puhkekeskus; (7) Pühajärve; (8) Harimägi ja Harimäe vaatetorn; (9) Toidupada; (10) Murimäe veinikelder; (11) Barclay de Tolly mausoleum; (12) Vanamõisa järv; (13) Tõrva keskvaljak; (14) Helme koopad; (15) Helme ordulinnuse varemed; (16) Helme koduloomuuseum; (17) Lossispaa Wagenküll; (18) Taagepera loss; (19) Saavaste & Loos mesi; (20) Sangaste loss; (21) Sangaste mõisa ringtall; (22) Paju lahingu mälestusmärk; (23) Kalde talu; (24) Valga postijaama hoone; (25) Valga apteek; (26) Valga raudteejaam; (27) Valga muuseum; (28) Nipernaadi kuju Säde pargis; (29) Mälestustahvel Soome pohjan poegadele; (30) Kreisi ametiasutuse hoone; (31) Karula rahvuspark; (32) Valga Jaani kirik; (33) Valga Militaarmuuseum - teemapark; (34) Veduri mälestusmärk Valgas.

Valga maakonna olulised regulaar ja planeeritud sündmused: Valga Militaarjaloo festival, Valga/Valka kohvikutepäev, Tõrva Tule-Päevad, Heategevuslik piirilaat, Tartu jooksumaraton, Tartu rattaralli, Tõrva kodukohvikute päev, Kekkoneni jooks, Valga-Valka kaksiklinnade festival, Pühajärve jaanituli, Retrobest, Otepää Tour, Pühajärve regatt, Pühajärve pargitriatlon, Valga triathlon –Trismile, Leigo järvemuusika, Valga Romuring, IRONMAN Otepää, Sangaste Rukkipäev, Jõekäärü kontsert, Koertenäitus, Talveöolaulupidu, Euroopa saunamaraton Otepääl, Tartu marathon, IBU, Kekkose sõit, Naiste öö, Eesti-Läti jooks, Tartu maastikumaraton, Rahvusvaheline pop/jazz kooride ja duettide konkurss festival „Lauluragin“, Rally Estonia, Lõuna-Eesti Ralli.

7.1.6 Võru maakond

Võru maakonna **arendamise laiemad eesmärgid** turismivaldkonnas on:²⁹

- Sihipärane turismiarendamine (sh loodus, kultuuriruumid, kohalik toit, loomemajandus, religioon, kaitsevägi)

²⁹ Võru maakonna arengustrateegia 2035+

- Aastaringne turismisihtkoht

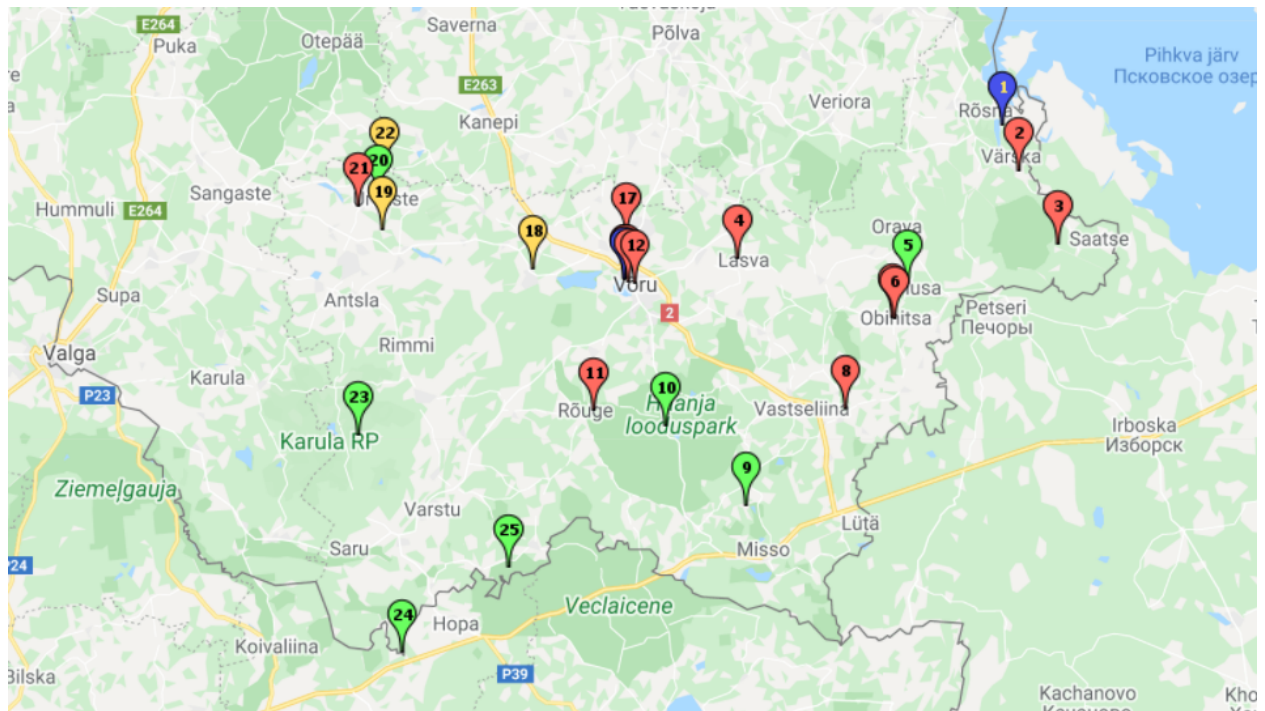
Turismiga seotud põhilised tegevussuunad on:

- Võru maakond on aastaringne turismisihtkoht, sellega seoses viiakse läbi turundustegevusi ning -kampaaniaid piirkonna tuntuse ning külastatavuse tõstmiseks, toetatakse erasektorit uute ning olemasolevate turismitoodete ja -teenuste arendamisel.
- Aastaringsete militaarturismitoodete välja arendamine ja käivitamine koostöös Kaitseliidu Võrumaa Maleva, Eesti Kaitseväge, turismiarendajate ja kohalike omavalitsustega. Ajateenijad, liitlassõdurid ning nendega seotud külalised tarbivad aktiivselt kohalikke turismiteenuseid. Militaarmaastikest ja seal pakutavatest elamustest kujuneb turistidele oluline Võru maakonna külastusargument. Võru maakonnas paiknevatele ajateenijatele ja liitlastele maakonna tutvustamine atraktiivse turismi- ning elukohana.
- Majandusvaldkonna investeeringud (maakondliku mõjuga projektid).
- Rõuge Ööbikuoru turismimaastiku arendus.
- Suure Munamäe kui rahvusvahelise tähtsusega turismiatraktsiooni arendamine.
- Haanja Puhke- ja Spordikeskuse väljaarendamine aastaringseks spordi-, turismi- ja puhkekeskuseks.
- Vastseliina Piiskopilinnuse elamuskeskuse, kui rahvusvahelise tähtsusega turismiatraktsiooni arendamine.
- Turismitaristu arendamine (viidad, infosildid, müügiletid jne).
- Turismiinfo kättesaadavuse tagamine, nähtavuse suurendamine ja arendamine.

Maakonna turismiarenduse tegevustes on koostöös 5 omavalitsusega välja töötatud iga omavalituse 5 külastussoovitust, mis moodustavad kokku Võru maakonna 25 külastussoovitust.

Võrumaa olulised turismiobjektid on Võru vanalinn ja Katariina allee, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum ja monument, Tamula rand koos rannapromenaadi ja Roosisaare sillaga, Vana-Võrumaa Kultuurikoda, Navitrolla maalid, Vastseliina Piiskoplinnuse keskaja elamuskeskus, Piusa külastuskeskus ja koopad, Lasva Veetorni galerii, August Teppo Lõõtsamuuseum, Adrenalin Arena, Suur Munamägi, Rõuge ürgorg ja vaatetorn, Paganamaa maastikukaitseala, Kisejärve ja Pullijärve maastikukaitsealad ja matkarajad, Eesti lõunatipp ja õpperada, Tamme-Lauri tamm, Karula rahvuspark, Uhtjärve Ürgoru Nõiariik ja Liikluslinn, Pokumaa, Urvaste kirik, Värska Kuurortravi keskus, Seto Talumuuseum, Vana-Jüri seebikoda, Obinitza muuseum, Taarka Tarõ.

Võrumaa turismivaldkonna turismiobjektide geograafiline paiknevus on nähtav alltoodud kaardil:

(1) Värskas veekeskus; (2) Seto Talumuuseum; (3) Vana Jüri seebikoda; (4) Lasva Veetorni galerii; (5) Piusa külastuskeskus ja koopad; (6) Seto rõivile panek Obinitsa muuseumis; (7) TaarkaTarõ; (8) Vastseliina Piiskoplinnuse keskaja elamuskeskus; (9) Kisejärve ja Pullijärve maastikukaitsealad ja matkarajad; (10) Suur Munamägi; (11) Rõuge ürgorg ja vaatetorn Pesapuu; (12) Navitrolla maalid; (13) Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum ja monument; (14) Tamula rand; (15) Vana-Võromaa Kultuurikoda; (16) Võru vanalinn; (17) August Teppo Lõõtsamuuseum; (18) Adrenalin Arena; (19) Uhtjärve Ürgoru Nõiarikk ja Liikluslinn; (20) Tamme-Lauri tamm; (21) Urvaste kirik; (22) Pokumaa; (23) Karula rahvuspark; (24) Eesti lõunatipp; (25) Paganamaa maastikukaitseala

Võru maakonnas on mitu silmapaistvat ja omanäolist kultuuriruumi ning rohkelt võimalusi kultuurist osa saamiseks. Võru maakonna inimestel on tugev pärimuskultuurile tuginev paigatunnetus. Maakonda iseloomustavad kaks omanäolist kultuuriruumi: Setomaa ning Vana-Võrumaa.

Seto kultuur on aastatuhandete vältel olnud suuline kultuur, mille põhiväärtusi on edasi antud lauldes. Setosid tuntaksegi eelkõige nende erilise laulutraditsiooni – seto leelo – poolest. Setod on ka tantsurahvas: peaaegu igas külas on mõni tsura (noormees), kes peo pilliga – tavaliselt karmoškaga – käima tõmbab. Seto tantsud on hoogsad ja emotsionaalsed, nagu setod isegi. Erilised ja silmatorkavad on setode rahvarõivad, eriti naiste hõbeehted. Traditsioonid on tihedalt seotud õigeusu kirikuga.

Vana-Võrumaa on üks omamoodi kant, inimesed kõnelevad eesti keelest teistmoodi keelt ja aeg kulgeb siin küngaste, järvede ja metsade vahel aeglasemalt. Põlised võrokeseid on siin taludes elanud palju põlvkondi järjest ning talitavad oma harjunud tavade järgi. Oskused ja teadmised on saadud esivanematelt, kogukond ja elu ise annavad tarkust juurde, aga tasakaalu tuleb hoida vanade ja uute kommete vahel, et elujärg hea püsiks. Siinsed inimesed hoiavad ja austavad loodust – maast ja metsast saab söögi, millel on just sellele kandile omane maitse ehk uma mekk. Mets oma rikkustega aitab aastaringi toime tulla ja maaelamises on ikka loomi peetud. Talu juures olev suitsusaun on parim paik nii hingele kui ihule.

Suurürituste toimimine annab võimaluse siduda omavahel kultuur, turism ja kohalik omapära. Eesmärgiks on veelgi paremini ära kasutada maakonna mitmekülgset loodust. Kaunis ja rikkumata loodus on ressurss, mida saab õigesti turundades maakonna huvides rakendada.

Võru maakonna olulised regulaar ja planeeritud sündmused on Võru Lastefestival, Võru Pärimustantsu festival, Võru linna sünnipäevapidustused, Võhandu maraton, Haanja100, Lõuna-Eesti ralli, Võru Roller, UMA MEKK kohvikute ja restoranide nädal, Võrumaa jooksusari, Talvine tantsupäev, E.Tamme nimeline

Võru Puhkpillifestival, Maarahva laat, Lindora laat, Lasva Järvemuusika, Tulede öö Vastseliina linnuses, Paganamaa päevad, Muinaspäev, kalapüügi võistus "Viitina kuurits", Mehkade maapäev, Jõulumatk Haanjamaal - vallutame 20 kõrgemat tippu; aastavahetus Suurel Munamäel, Hauka laat, Antsla valla meistrite päev, Hauka Rock, Urvaste kihelkonnapidu, Ostrova Festival, Seto kostipäiv, Seto Kuningriik, Paasapäev, Seto pitsi päevad, Seto Folk, Lüübnitsa sibula - ja kalalaat; Anne Vabarna nimeline omakultuuriõhtu; maakondlikud zanripäevad: laste folklooripäev, laste näitemängupäeva, võrokeelsete näidendite päev, maateatrite näitemängupäev, seto ja võrokeele nädalad.

Kasutatud allikad

1. www.tartu.ee
2. www.visitjogeva.com
3. www.kultuuritee.ee
4. www.valgamaa.ee
5. <https://vorumaa.ee/>
6. <http://andmebaas.stat.ee/?lang=et>
7. <https://www.sasak.ee/est/uudised-1/easi-uudiskiri-aasia-turistide-kasv-ja-turismiettevõtjate-kohtumine>
8. <https://www.stat.ee/pressiteade-2020-082>
9. <https://www.kriis.ee/et/riigipiiri-uletamine>
10. www.eas.ee
11. www.puhkaeestis.ee
12. www.visitestonia.com
13. <https://visitsouthestonia.com/>
14. www.visitfinland.com
15. <https://www.visitsetomaa.ee/et/kylavyy>
16. <https://umamekk.ee/>
17. <https://www.postitee.ee/>
18. <https://wi.ee/et/muuseumid/>
19. <https://wttc.org/>
20. <https://www.ecdc.europa.eu/en>
21. <https://maaleht.delfi.ee/uudised/jaaninadala-majutus-hotellid-on-tais-siseturiste-ja-hinnad-sulavad?id=90251007>
22. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_854
23. https://majandus24.postimees.ee/7079090/majutusasutustes-peatunud-turistide-arv-vahenes-augustis-kolmandiku-vorra?_ga=2.131046536.649021187.1601879997-1785327866.1522910985
24. https://majandus24.postimees.ee/7051191/hotelliliit-peab-turismisektori-60-protsendist-langust-ootusparaseks?fbclid=IwAR06Hn-G_8PnT424xT2GTfgepYo5jVHoOZFtqjaMmeOSNkvDkYgrK9idvXk
25. <https://www.puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/sihtturgude-strateegiad/eesmargid-ja-tegevused-sihtturgudel>
26. <https://kupland.ee/>